

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra matematiky

Diplomová práce

Volební systém a jeho vliv na výsledky voleb

Vypracovala: Bc. Jana Suchanová
Vedoucí práce: prof. RNDr. Pavel Tlustý, CSc.

České Budějovice 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci na téma Volební systém a jeho vliv na výsledky voleb jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích

.....

Poděkování

Děkuji svému vedoucímu práce prof. RNDr. Pavlu Tlustému, CSc. za spolupráci, trpělivost, poskytnutí materiálů a cenné rady, díky kterým pro mne byla tvorba této práce o něco jednodušší.

Anotace

Úvodní část mé diplomové práce je zaměřena na definici pojmu volebního systému. Popisuje jeho základní dělení a klasifikace. Dále se věnuje vývoji volebního systému v českých zemích a představuje dosavadní kvantitativní výzkum účinků volebních systémů. V poslední, praktické části jsou vytvořeny pracovní listy, kde je provedena změna volebního systému prostřednictvím jiné kvóty či dělitele a představuje možnou změnu získaných mandátů a obsazení PS. V práci jsou použity výsledky voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, které proběhly v roce 2017.

Annotation

The introductory part of diploma thesis focuses on the definition of the term electoral system. It describes its basic division and classification. It also deals with the development of the electoral system in the Czech lands and represent existing quantitative research into the effect of electoral systems. Worksheets are created in the last practical part, where the change of the electoral system is made through another quota or divisor and represents a possible change of obtained mandates and occupation of the Chamber of Deputies. The results of the elections to the Chamber of Deputies of the Parliament of the Czech Republic, that took place in 2017, are used in the thesis.

Obsah

1. Úvod	7
2. Klasifikace volebních systémů	8
2.1. Většinové volební systémy	8
Prostá většina (jednokolový systém)	9
Dvoukolový nebo vícekolový systém	9
Jiná než prostá většina, bez druhého kola	10
2.2. Semiproporční volební systémy	11
Systém neomezeného hlasování	11
Systém omezeného hlasování	12
Systém kumulovaného hlasování	12
Systém jednoho nepřenosného hlasu	12
Systémy, které stojí na pomezí většinových a semiproporčních volebních systémů	12
2.3. Poměrné volební systémy	13
Systém jednoho přenosného hlasu	13
Listinné poměrné systémy	14
2.4. Smíšené volební systémy	25
Smíšené volební systémy závislé kombinace	26
Smíšené volební systémy nezávislé kombinace	26
Supersmíšené volební systémy	27
3. Vývoj volebního systému v českých zemích	28
3.1. Volby v českých zemích před rokem 1848	28
3.2. Volební systémy v letech 1848-1918	30
Volební systém do Říšské rady	30
Volební systém na zemské a obecní úrovni	33

3.3.	Volební systém v letech 1918-1938	35
	Vývoj volebního systému do Národního shromáždění.....	36
	Volební systém na ostatních úrovních	40
3.4.	Volební systém a jeho vývoj v letech 1938-1948	42
3.5.	Volební systém v letech 1948-1989	43
	Volební systém v letech 1948-1954.....	43
	Změna volebního systému v roce 1954	44
	Federalizace ČSSR a související změny volebního systému.....	45
3.6.	Volební systém a jeho vývoj od roku 1989	46
	Vývoj volebního systému do vzniku samostatné České republiky	47
	Vývoj volebního systému pro volby Parlamentu ČR	48
	Volební systémy na ostatních úrovních	52
4.	Kvantitativní výzkum účinků volebních systémů	55
4.1.	Duvergerovská agenda v kvantitativním výzkumu	55
	Indexy koncentrace, fragmentace, efektivního počtu stran a rovnováhy	56
	Makroduvergerovská agenda.....	58
	Mikroduvergerovská agenda.....	59
4.2.	Proporcionalita	60
5.	Pracovní listy	66
5.1.	Pracovní list č. 1: Změna volební kvóty	67
	Hareova kvóta	67
	Hagenbach-Bischoffova kvóta.....	68
	Imperialliho kvóta.....	68
	Srovnání použitých volebních kvót	69
5.2.	Pracovní list č. 2: Změna volebního dělitele	71
	D'Hondtův dělitel	71

Imperialliho dělitel.....	73
Sainte-Laguého dělitel	74
Srovnání dělitelů	76
5.3. Pracovní list č. 3: Přidělení mandátů v závislosti na počtu voličů	78
Podle počtu voličů v seznamu	78
Podle počtu zúčastněných voličů	80
Srovnání použitých přepočtů mandátů na počet voličů	82
6. Závěr	83
7. Seznamy tabulek, obrázků a grafů.....	84
Tabulky.....	84
Obrázky	84
Grafy.....	84
8. Seznam literatury.....	86
9. Seznam příloh.....	88
10. Přílohy	90

1. Úvod

Diplomovou práci rozdělím na čtyři části. V úvodu se zaměřím na definici volebního systému, kde komplexně popíši rozdělení a klasifikaci používaných a existujících volebních systémů.

Druhá část bude věnována historii volebního systému v českých zemích a jeho vývoji. Jednotlivé podkapitoly budou rozděleny v rámci klíčových historických mezníků, v závislosti na změně systému.

Ve třetí části rozeberu již zpracované kvantitativní výzkumy účinků volebních systémů, ve kterých se zaměřím na Duvergerovskou agendu a měření proporcionality.

Poslední částí budou pracovní listy, představující změnu volebního systému. Nejprve změním volební kvótu a použiji dvě její alternativy, Hagenbach-Bischoffovu a Imperialliho kvótu. Další pracovní list bude založen na změně volebního dělitele, opět ve dvou verzích, jimiž jsou Imperialliho a Sainte-Laguého dělitel. Poslední pracovní list bude pokusem o kompletní změnu přidělení mandátů jednotlivým krajům v závislosti na počtu voličů. Každý z pracovních listů bude doplněn i srovnáním výsledků, pro které je třeba použít i ty, které jsou oficiální a jsou založeny na používaném volebním systému. To vše bude aplikováno na výsledky voleb do Poslanecké sněmovny, které proběhly v roce 2017.

Práci doplním i přílohami, jimiž budou tabulky týkající se změny volebních dělitelů. Ty mohou sloužit jako doplnění konkrétních kroků při samotném přepočítávání.

2. Klasifikace volebních systémů

Klasifikací volebních systémů je podle Chytilka a kol. (2009) chápáno jejich rozlišení a rozdělení do různých kategorií a jde o převedení vůle voličů na křesla v právě voleném orgánu.

Volební systémy bývají děleny podle jednotlivých mechanismů, pomocí nichž jsou hlasy převáděny na mandáty. Existují různé podoby přepočtu hlasů, některé zvýhodňují větší politické strany a některé naopak ty menší.

Ovšem tím hlavním dělením politických systémů je dělení podle přidělování mandátů na úrovni volebního obvodu, na jehož základě jsou objektivně rozlišeny většinové, semiproporční, proporční a smíšené volební systémy. Všechny jsou poté dále děleny podle jednotlivých prvků a vlastností, které je doplňují, upřesňují nebo se pro dané území hodí nejvíce, například kvůli rozložení obyvatelstva nebo politickému systému (Chytilík a kol., 2009).

2.1. Většinové volební systémy

V tomto nejstarším systému platí, že „vítěz bere vše“. Jedná se o systémy, ve kterých jsou všechny mandáty v jednom volebním obvodu přidělovány jedné kandidátní listině neboli jednomu kandidátovi. Většinové volební systémy se nejčastěji používají v jednomandátových volebních obvodech.

U většinových volebních systémů v jednomandátových volebních obvodech je hlavním kritériem podíl hlasů, který musí kandidát získat, aby byl uznán za vítěze. V případě, že nestačí získat největší počet hlasů, resp. relativní většiny v jediném kole hlasování, následuje řada postupů k dosažení nejvyššího podílu hlasů pro vítěze. S tím ovšem přichází na řadu další znaky, které umožňují vnitřní členění většinových volebních systémů. Prvním z nich je počet kol hlasování a druhým počet kandidátů, kteří se mohou podílet na užším výběru (Chytilík a kol., 2009).

Prostá většina (jednokolový systém)

Tento typ volebního systému bývá také označován jako „systém prvního v cíli“, kdy je pouze jediný vítěz, a to ten, který získá v prvním a zároveň jediném kole prostou většinu všech hlasů. Důležitá je demokracie na výstupu (Taagepera, 1989).

Simultánní hlasování

Jedná se o málo známou variantu systému prvního v cíli, kdy za jednu politickou stranu kandiduje více kandidátů. Mandát připadne nejsilnější straně a obsadí ho kandidát dané strany s nejvyšším počtem hlasů, který ovšem mohl teoreticky získat i méně hlasů, než někteří jeho soupeři z jiných politických stran (Taagepera, 1989).

Blokové hlasování

Opět vyhrává strana s nejvyšším počtem hlasů s tím rozdílem, že mandát získávají všichni kandidáti zvolené kandidátní listiny, i když je stále zachováno přidělování hlasu určitému kandidátovi (Lijphart, 1984).

Dvoukolový nebo vícekolový systém

Základním předpokladem pro tento typ volby je požadavek jiné než prosté většiny, proto se počítá s druhým kolem, nebo musí být použit jiný systém. Typickým příkladem pro tento případ je volba francouzského národního shromáždění (Chytilek a kol., 2009).

Dvoukolový systém s uzavřeným druhým kolem

V případě použití tohoto typu volebního systému musí vítěz získat nadpoloviční většinu všech hlasů, a pokud tomu tak není, postupují do druhého kola dva kandidáti

s největším počtem hlasů. Druhé kolo je kolem posledním, protože vítěz získá nadpoloviční většinu odevzdaných hlasů, ovšem v případě, že nedojde k rovnosti (Chytilek a kol., 2009).

Dvoukolový systém spojující absolutní většinu s relativní většinou

Zpravidla do druhého kola postupuje takový kandidát, který splní určité kritérium. V tomto případě ovšem díky znění volebního zákona může do druhého kola postoupit i další kandidát, nejen pouze dva nejsilnější. Při splnění daného kritéria může být takových kandidátů několik. V druhém kole už je požadována prostá většina tzn., že vítězí ten, kdo získá nejvyšší počet hlasů. Sartori (2001) v souvislosti s tímto volebním systémem rozlišuje dvě možné polohy. Systémy se spíše uzavřeným druhým kolem, kde může být počet kandidátů, kteří postoupí do druhého kola, menší než pět. A naopak systémy se spíše otevřeným druhým kolem, kde počet kandidátů může být větší než pět, nicméně zákon počítá s tím, že příliš slabí kandidáti budou vyřazeni.

Systém s otevřeným druhým kolem

Tento systém bývá také nazýván jako „románský“ nebo také slabý. Je to specifický způsob volby, kdy se druhého kola může zúčastnit téměř kdokoli, i ti kandidáti, kteří se nezúčastnili prvního kola (Chytilek a kol., 2009).

Jiná než prostá většina, bez druhého kola

Systém alternativního hlasování

Tento systém bývá označován také jako „Australský“. Volič volí přidělováním tzv. preferencí jednotlivým kandidátům od nejvíce po nejméně preferovaného. V případě, že po sečtení prvních preferencí nezíská žádný kandidát nadpoloviční většinu, pak je

vyškrtnut nejslabší z kandidátů a jeho hlasy se přenášejí podle preferencí těm, kteří zůstali nad ním. Z logického hlediska tedy na konci řetězce musí zbýt dva kandidáti, z nichž jeden má nadpoloviční většinu všech hlasů. Aby ovšem došlo k překročení 50%, je nutnou podmínkou fakt, že volič musí přidělit všechny preference. V opačném případě by se mohlo stát, že volič volil pouze slabé kandidáty a v jistou chvíli už nebude možné jeho hlas dále přenášet (Chytilek a kol., 2009).

Doplňkové hlasování

Tato varianta leží uprostřed mezi alternativním hlasováním a dvoukolovými systémy. V tomto případě jsou opět přiřazovány preferenční hlasy, nicméně do druhého kola jsou vybráni dva kandidáti s nejlepšími preferencemi, a to v případě, že po sečtení prvních preferencí není jednoznačně znám vítěz. Doplnkové hlasování tedy vylučuje úspěch některého z níže postavených kandidátů, na rozdíl od alternativního hlasování (Chytilek a kol., 2009).

2.2. Semiproporční volební systémy

Jsou to systémy s využitím většinové techniky, na úrovni volebního obvodu, konkrétně přidělení mandátu kandidátům s největším počtem hlasů. Není zde brán ohled na poměr hlasů mezi jednotlivými stranami. Neznamená to ovšem nutně to, že všechny mandáty připadnou jedné kandidátce. Jedná se o tzv. personalizovanou volbu, kdy volič vybírá konkrétního voliče bez ohledu na stranu, za kterou kandiduje. Výsledky bývají někdy většinové a někdy proporční (Chytilek a kol., 2009).

Systém neomezeného hlasování

Volič má tolik hlasů, kolik je udělováno mandátů a může právě jednomu kandidátovi přidělit jeden hlas. Volič má tedy právo udělit počet hlasů, který se rovná počtu

obsazovaných křesel nebo vyšší, ale zároveň musí být menší než celkový počet kandidujících osob. Příkladem může být Monako, kde volič disponuje 24 hlasy a rozdělováno je přitom 16 mandátů (Chytilík a kol., 2009).

Systém omezeného hlasování

„V tomto případě volič disponuje méně hlasy, než kolik se obsazuje křesel.“
(Chytilík a kol., 2009, s. 32)

Systém kumulovaného hlasování

„Volič má na rozdíl od předchozích dvou úprav možnost udělit více hlasů jednomu kandidátovi.“ (Chytilík a kol., 2009, s. 32)

Systém jednoho nepřenosného hlasu

„Volič disponuje pouze jedním hlasem.“ (Chytilík a kol., 2009, s. 32)

Systémy, které stojí na pomezí většinových a semiproporčních volebních systémů

Znakem většinového volebního systému je volba pro jednomandátový volební obvod. Naopak na vícemandátové volební obvody je aplikován semiproporční volební systém. Problémy tu právě představují takové volební systémy, které jsou v literatuře nazývány stejně a jsou jimi:

1) Systém souhlasného/nesouhlasného hlasování

Pro tento případ se používají i termíny schvalování a odmítání. Volič přiděluje souhlasný (pozitivní) a nesouhlasný (negativní) hlas jednotlivým kandidátům

libovolného počtu. Vítězem se stává ten, s nejvyšším počtem pozitivních hlasů (případně s nejmenším počtem negativních hlasů). Co se týče parlamentních voleb, není podle Caramaniho (2000) tato varianta v praxi používána, nicméně ji lze využít pro volbu vedení různých spolků či organizací.

2) Bordova volba

Bordova volba bývá též nazývána jako „bodový systém (bodové hlasování)“. Při této volbě má každý volič určitý počet bodů, které řadí mezi jednotlivé kandidáty pomocí preferencí (každá preference představuje určitý počet bodů) (Chytilík a kol., 2009).

2.3. Poměrné volební systémy

Jde o systémy, v nichž jsou mandáty děleny v souladu s poměrem hlasů mezi jednotlivými kandidátkami, na úrovni jednoho volebního obvodu.

Následující členění poměrných volebních systémů je zvoleno podle volební formule (kvóta, dělitel), což je v českých volbách jedním z nejčastějších.

Systém jednoho přenosného hlasu

Tento způsob volby se v praxi téměř nevyskytuje, jedná se pouze o volby samospráv. V některých případech je odborníky odmítán řadit mezi proporční volební systémy. Volič přiřazuje kandidátům preference, přičemž každý kandidát je nominován politickou stranou. Jedním přenosným hlasem je chápána skutečnost, že hlas voliče je přenesen na další kandidáty, pokud preferovaný kandidát hlas nevyužije. Příkladem je stanovení volební kvóty pro zvolení a část hlasů, nacházející se nad danou kvótou, je přenesena. Nebo dochází k přenesení také v případě, že je nejslabší kandidát vyškrtnut. Přenášení hlasů se aplikuje tak dlouho, dokud není naplněn počet mandátů pro zvolení. Po přidělení posledního mandátu odráží výsledek proporcionálně preference voličů k jednotlivým stranám (Chytilík a kol., 2009).

Listinné poměrné systémy

U listinných poměrných systémů dochází k omezení čisté proporce. V tomto případě se na celkové podobě podílí několik jednotlivých proměnných. Jsou jimi:

1) Charakteristika kandidátních listin (Kubát, 2002):

a) Přísně vázané kandidátní listiny

U přísně vázaných kandidátních listin nemá volič vliv na zvolení kandidáta. Neudělují se zde žádné preference

b) Vázané kandidátní listiny

V tomto případě může volič udělit jeden preferenční hlas danému kandidátovi, ale tím i volí celou politickou stranu.

c) Volné kandidátní listiny

Jedná se o speciální případ, kdy volič přiděluje preference napříč volebních stran, ale stále tím volí celou politickou stranu.

2) Sdružování kandidátních listin (Caramani, 2000):

a) Propojení kandidátních listin jedné strany z více volebních obvodů

U propojení kandidátních listin volič volí z více volebních listin a výsledky se sčítají.

b) Možnost vytvoření kartelu několika politických stran v určitém volebním obvodu

Zpravidla zde bývá kandidátní listina složena ze zástupců několika politických stran a to za účelem zisku mandátů. Kombinace je provedena metodou největšího zbytku a strany mají tendenci se sdružovat.

c) Možnost jedné strany postavit více kandidátek v jednom volebním obvodu

Zisky hlasů z jednotlivých kandidátek se sečtou a poté dojde k rozdělení mandátů. To vše opět za účelem zisku mandátů.

3) Volební formule pro přepočet hlasů na mandáty (Chytilek a kol., 2009):

a) Volební kvóta

Volební kvótou je chápán minimální počet hlasů, které musí strana získat, aby dostala mandát. Poté se přistupuje k různým technikám pro rozdělení zbytkových mandátů. V praxi bývají kombinovány s dalšími metodami (popřípadě systémy).

Automatická kvóta

Zákonem je konstantně stanovený minimální počet hlasů pro získání mandátu. (například 100 000 hlasů).

Hareova kvóta

Tato kvóta se při parlamentních volbách v ČR používá pro určení velikosti volebních obvodů.

$$Q = \frac{H}{M}$$

Q . . . počet hlasů připadajících na jeden mandát

H . . . celkový počet hlasů odevzdaný ve volbách

M . . . celkový počet rozdělovaných mandátů

Příklad 1.: Představme si situaci, kdy bylo odevzdáno celkem 94 000 hlasů a rozdělováno 101 mandátů.

Strana A = 30 000 hlasů

Strana B = 31 000 hlasů

Strana C = 33 000 hlasů

$$Q = \frac{94000}{101} = 930,69$$

$$m_A = \frac{30000}{930,69} = 32$$

$$m_B = \frac{31000}{930,69} = 33$$

$$m_C = \frac{33000}{930,69} = 35$$

$$m_A + m_B + m_C = 100$$

$$m_{ZBYT} = 1$$

→ 1 zbytkový mandát

Hagenbach-Bischoffova kvóta

$$Q = \frac{H}{M + 1}$$

$$Q = \frac{94000}{102} = 921,57$$

$$m_A = \frac{30000}{921,57} = 32$$

$$m_B = \frac{31000}{921,57} = 33$$

$$m_C = \frac{33000}{921,57} = 35$$

$$m_A + m_B + m_C = 100$$

$$m_{ZBYT} = 1$$

→ 1 zbytkový mandát

Při použití této kvóty je výsledek v tomto konkrétním případě stejný. Zvyšování jmenovatele vede k redukci zbytkových mandátů.

Imperialliho kvóta

$$Q = \frac{H}{M + 2}$$

$$Q = \frac{94000}{103} = 912,62$$

$$m_A = \frac{30000}{912,62} = 32$$

$$m_C = \frac{33000}{912,62} = 36$$

$$m_B = \frac{31000}{912,62} = 33$$

$$m_A + m_B + m_C = 101$$

Modifikovaná Imperialliho kvóta

$$Q = \frac{H}{M + n}$$

$$n \in \{3; 4; 5; 6; 7; \dots; \infty\}$$

Hare- Nemeyerova kvóta

$$m = h \cdot \frac{M}{H}$$

Tato úprava představuje přímo rozdělení hlasů dané straně (stejně jako je tomu u Hareovy kvóty). Konkrétně:

$$Q = \frac{H}{M}; m = \frac{h}{Q}$$

$$m = \frac{h}{H/M} = \frac{h \cdot M}{H} = h \cdot \frac{M}{H}$$

Droopova kvóta

$$Q = \frac{H}{(M + 1) + 1}$$

Droopova kvóta je totožná s Imperialliho kvótou s tím rozdílem, že její kvóty by se měl zaokrouhlovat nahoru, ale výsledek Imperialliho kvóty dolů.

Metody pro rozdělování zbytkových mandátů

1. Metoda největšího zbytku

První mandát získává první největší zbytek a stejně tak druhý mandát získává druhý největší zbytek. Pak se pokračuje znovu od začátku.

- Model absolutního zbytku: Mandáty jsou přiděleny politickým stranám podle absolutního zbytku.

Příklad 2.: podle Hareovy a Hagenbach-Bischoffovy kvóty v rozdělení mandátů zůstává jeden zbytkový. Pokračujeme tedy ve výpočtu, který povede k přidělení zbytkového mandátu vhodné straně.

$$m_A = 32 \left(h \frac{A}{zb} = 217 \right)$$

$$m_B = 33 \left(h \frac{B}{zb} = 287 \right)$$

$$m_C = 35 \left(h \frac{C}{zb} = 425 \right)$$

Mandáty jsou přidělovány stranám podle největších zbytků. V tomto případě je největším absolutním zbytkem č. 425, zbytkový mandát tedy připadá straně C.

- Model relativního zbytku: jedná se o podíl zbytkových hlasů na celkovém počtu mandátů.

Příklad 3.: Stejně jako v předchozím příkladu přidělme zbytkový mandát, tentokrát podle relativního zbytku. Jde o podíl absolutního zbytku a celkového počtu hlasů získaného ve volbách.

$$A_{relat} = \frac{h_{zbyt}}{H} = \frac{217}{94000} = \frac{1}{433}$$

$$B_{relat} = \frac{h_{zbyt}}{H} = \frac{287}{94000} = \frac{1}{327}$$

$$C_{relat} = \frac{h_{zbyt}}{H} = \frac{425}{94000} = \frac{1}{221} \rightarrow \text{největší část}$$

Mandát je přidělen straně s největší částí, v tomto případě opět straně C.

2. Metoda největších průměrů

Tato metoda představuje přidělení zbytkového mandátu v závislosti absolutního počtu získaných mandátů na počtu přidělovaných mandátů.

Příklad 4.: Stejně jako v předchozích příkladech přidělíme zbytkový mandát, tentokrát pomocí největšího průměru. Výpočet představuje podíl absolutního zbytku a počtu přidělených mandátů.

$$\mathbb{Q}_A = \frac{217}{32} = 6,78$$

$$\mathbb{Q}_B = \frac{287}{33} = 8,7$$

$$\mathbb{Q}_C = \frac{425}{35} = 12,14$$

Mandát je přidělen straně s největším průměrným zbytkem, tedy straně C.

b) Volební dělitel

Volebním dělitelem je chápána řada čísel, kterou se dělí počty hlasů politických stran, tak dlouho, až se přidělí všechny mandáty postupně stranám, které mají nárok na získání mandátu. Podle Chytilka a kol., (2009) rozlišuje literatura následující dělitele:

D'Hondtův dělitel

Jde o řadu čísel 1, 2, 3, 4, ..., ∞ .

Těmito celými kladnými čísly jsou postupně děleny získané počty hlasů jednotlivých stran. Jednotlivé podíly se seřadí od největšího po nejmenší a v tomto pořadí jsou přidělovány všechny mandáty připadající na daný volební obvod. Přirozený práh je minimální úroveň počtu hlasů pro získání mandátu. Uzavírací klauzulí je umělá hodnota stanovující minimální počet hlasů pro získání mandátu.

Příklad 5.: Ve volebním obvodu jsme vybrali 4 politické strany (A, B, C, D) s největším počtem získaných hlasů. Počet přidělovaných mandátů je 7 a následně dělíme výsledné počty hlasů po řadě čísel podle d'Hontova dělitele.

Tabulka 1: Přidělení mandátů podle d'Hontova dělitele.

	A 40 000	B 21 000	C 20 500	D 10 000
1	40 000	21 000	20 500	10 000
2	20 000	10 500	10 250	5 000
3	13 333	7 000	6 833	3 333
4	10 000	5 250	5 125	2 500
5	8 000	4 200	4 100	2 000
Zisk mandátů	3	2	2	0

Imperialli dělitel

Je řada čísel 2, 3, 4, 5, ..., ∞ .

V tomto případě je vynecháno číslo 1 a následujícími čísly se opět dělí jednotlivé zisky hlasů politických stran.

Prakticky Imperialli dělitel výrazně zvýhodňuje silnější politické strany a už se chová většinově.

Pro příklad uvedený u d'Hondtova dělitele by výsledná tabulka vypadala takto:

Tabulka 2: Přidělení mandátů podle dělitele Imperialli.

	A 40 000	B 21 000	C 20 500	D 10 000
2	20 000	10 500	10 250	5 000
3	13 333	7 000	6 833	3 333
4	10 000	5 250	5 125	2 500
5	8 000	4 200	4 100	2 000
Zisk mandátů	4	2	1	0

Sainte-Laguë

Jde o řadu lichých čísel: 1, 3, 5, 7, ..., ∞ .

Stejně jako tomu je u předchozích dělitelů i v tomto případě jsou výsledné počty hlasů jednotlivých politických stran děleny po řadě kladnými lichými čísly a následné podíly jsou seřazeny od největšího po nejmenší podle počtu přidělovaných mandátů.

Příklad 6.: Opět použijeme vzorový příklad jako u předešlých dělitelů.

Tabulka 3: Přidělení mandátů podle Sainte-Laguë dělitele.

	A 40 000	B 21 000	C 20 500	D 10 000
1	40 000	21 000	20 500	10 000
3	13 333	7 000	6 833	3 333
5	8 000	4 200	4 100	2 000
7	5 714	3 000	2 929	1 429
Zisk mandátů	3	2	1	1

Modifikovaný Sainte-Laguë

Jde o řadu kladných lichých čísel, kde je první dělitel zvýšen na $\sqrt{2}$ a vypadá takto: $\sqrt{2}; 3; 5; 7; \dots; \infty$.

Tato modifikovaná forma Sainte-Laguë dělitele vyrovnává, resp. zvýrazňuje jeho efekt. Dělení probíhá stejně jako v předchozím případě.

Příklad 7.: Použijeme opět vzorový příklad.

Tabulka 4: Přidělení mandátů podle modifikovaného Sainte-Laguë dělitele.

	A 40 000	B 21 000	C 20 500	D 10 000
1,4	28 571	15 000	14 643	7 143
3	13 333	7 000	6 833	3 333
5	8 000	4 200	4 100	2 000
7	5 714	3 000	2 929	1 429
Zisk mandátů	3	2	1	1

Dánský dělitel

Jedná se o řadu kladných čísel odstupňovaných po třech a vypadá takto: 1, 4, 7, 10, ..., ∞ .

Nepoužívá se k přidělování mandátů politickým stranám, ale až k alokaci kompenzačních mandátů a to z úrovně volebních regionů do volebních obvodů. Podle řady čísel, kterou se u dánského dělitele dělí zisky hlasů jednotlivých politických stran, by systém zvýhodňoval malé politické strany, ale ve skutečnosti zajišťuje přidělování kompenzačních mandátů pro co největší okruh primárních volebních obvodů.

Huntingtonův dělitel

Jedná se o řadu čísel představující součiny z druhých odmocnin: $\sqrt{1 \cdot 2}$, $\sqrt{2 \cdot 3}$, $\sqrt{3 \cdot 4}$, ... = 1,41; 2,45; 3,46; ...; ∞ .

Protože se tento dělitel v praxi příliš nepoužívá, nebývá většinou v literatuře uváděn.

Modifikace d'Hondtova dělitele

Česká modifikace:

Podle české literatury se začíná číslem 1,42 a dále řada pokračuje řadou přirozených čísel počínaje číslem 2.

Estonská modifikace:

Jde o složitější modifikaci, kdy řadou čísel jsou přirozená čísla umocněná na 0,9. Tato řada vypadá následovně: $1^{0,9}$, $2^{0,9}$, $3^{0,9}$, ..., ∞ .

c) Velikost volebního obvodu

Velikost volebního obvodu je jeden z klíčových faktorů k posuzování míry disproporcionality poměrných volebních systémů. Proporcionalita výsledku stoupá s velikostí volebního obvodu (Chytilek a kol., 2009).

Uzavírací klauzule

Tento termín představuje umělou bariéru, která je nastavena u řady poměrných volebních systémů, je také nazývána umělým prahem pro přidělování mandátů. Obvyklejší bývají jednosložkové klauzule. V České republice představuje umělý práh hodnota 5%. Pokud politická strana překročí 5% hlasů získaných v celé republice, pak

může získat mandát. Další variantou je překročení procentuálního limitu v rámci volebního obvodu.

V různých zemích to pak vypadá následovně. Ve Španělsku je na celostátní úrovni stanovena klauzule ve výši 4%. Pokud je na celostátní úrovni procentuální zastoupení hlasů dané strany menší než 4% a překročí ve volebním obvodu klauzuli 12%, pak má strana možnost získat mandát (Chytilík a kol., 2009).

Skrutinium

Některé volební systémy počítají s rozdělováním mandátů nejen na úrovni volebního obvodu, ale také na dalších úrovních. Termín skrutinium tedy představuje úroveň přidělování mandátů.

Pro různá skrutinia vypadá uzavírací klauzule například tak, že umělý práh pro první skrutinium je nastaven na 4%, ale ve druhém skrutiniu nemusí daná politická strana získat mandát.

Počet a charakter skrutinií může být jeden na úrovni jednotlivých volebních obvodů, ale také může být jeden na celostátní úrovni nebo jich může být více (2, 3).

V literatuře bývají uvedeny dva modely k vyčleňování mandátů pro jinou než základní úroveň. Podle Chytilka a kol. (2009) jsou jimi:

1. Určitý počet mandátů je konkrétně znám a je přesunut na vyšší úroveň (toto může být použito i pro dělitele).
 - Kompenzační mandáty: slouží k vyrovnání disproporcionalit.
 - Premiové mandáty: na vyšší úrovni jsou přidělovány nejsilnějším stranám – dochází k posilování disproporcionality.
2. Na vyšší úroveň se převede určitý počet mandátů, který není předem znám (tento způsob se u nás používal v období 1. republiky při volbě do Říšské rady).

- Zbytkové mandáty jsou rozděleny na základě zbytkových hlasů: aplikuje se nějaký zvolený model.
- Distribuce podle logiky kompenzačních mandátů: u tohoto případu není předem znám počet rozdělovaných mandátů.
- Přidělení zbylých mandátů na základě všech hlasů: jde o v celku častý model, který spíše zvýhodňuje větší strany.

2.4. Smíšené volební systémy

Tento název se začal používat až koncem 90. let. Do té doby byly jeho složky rozdělovány mezi ostatní systémy nebo se s nimi vůbec nepočítalo. V tomto případě jde o systémy, kde je část mandátů přidělována podle nominální (většinové) a část podle poměrné volební techniky. Je zde ovšem podmínka, že obě volební techniky by měly mít vliv na konečnou podobu voleného orgánu. Tudíž sem nepatří volební systémy, ve kterých rozhodne většinová složka jen o konkrétních osobách poslanců, ale rozložení sil mezi strany odpovídá poměrnému volebnímu systému. V literatuře nalezneme tři až čtyři základní linie. V rámci této práce bude použita linie z roku 2001. Při volbě jednoho tělesa je používána většinová (příp. semiproporční) i proporční volba (Chytilík a kol., 2009).

Rozlišujeme dvě formy:

- 1) Obvody, v nichž se přiděluje většinově, jsou jiné než ty, v nichž se přiděluje proporčně, a zároveň existují vedle sebe.
- 2) Oba dva modely existují v rámci jednoho volebního obvodu (např.: volič disponuje dvěma hlasy).

Rozlišujeme tři varianty smíšených volebních systémů: smíšené volební systémy závislé kombinace, smíšené volební systémy nezávislé kombinace a supersmíšené volební systémy (Chytilík a kol., 2009).

Smíšené volební systémy závislé kombinace

Massicotte a Blais (1999) rozlišují systémy závislé kombinace takto:

Systém korekce

Systém korekce bývá také nazýván jako kompenzační systém, protože ve většině případů jeho použití právě kompenzačním systémům odpovídá. K vyrovnání disproportionality, která je způsobena nominální složkou, zde slouží právě poměrná složka. Vyrovnáním tedy dochází ke korekci.

Podmíněný systém

Podmíněný systém je jedním z nejspornějších modelů ve smíšeném volebním systému. Mluvíme o běžném listinném systému, avšak při splnění určitých podmínek přiděluje všechny mandáty ve volebním obvodu konkrétní straně anebo přisoudí určitou preferenci na celostátní úrovni vyjmutou z celkového dělení.

Smíšené volební systémy nezávislé kombinace

Chytilík a kol. (2009) rozdělují a srovnávají systémy nezávislé kombinace takto:

Navrstvení

Navrstvení je nejčastějším případem smíšených volebních systémů nezávislé kombinace. Volič disponuje dvěma hlasy. Jeden hlas přiděluje určitému kandidátovi a druhý kandidátní listině, a to vše v rámci jedné volby. Složky se tu neovlivňují a mandáty se nijak nekompenzují. Jedná se o smíšený systém s většinovým účinkem. V různých literaturách lze najít různé definice, např. odpovídá paralelnímu systému nebo je také označován jako segmentovaný systém.

Koexistence

Koexistenci je označována kombinace, kdy v části volebních obvodů je aplikován smíšený volební systém a v další části proporční volební systém. Oba jsou na sobě nezávislí, fungují vedle sebe, tudíž koexistují. Podmínkou ovšem je, že se nedominantním způsobem přidělí alespoň 5% mandátů, než se přistoupí k přidělování většinovou technikou.

Fúzní systém

Donedávna byl fúzní systém používán pouze ve francouzských komunálních volbách (v obcích nad 3500 obyvatel) a nyní už i v regionálních volbách ve Francii. Většinovou volbou se ve dvou kolech rozdělí 50% mandátů +1 a zbytek je přidělen proporční volbou ostatním stranám.

Supersmíšené volební systémy

Supersmíšené volební systémy jsou nejkomplexnější klasifikací smíšených volebních systémů. Při volbě jednoho tělesa zde totiž dochází k propojení dvou smíšených volebních systémů (Chytilík a kol., 2009).

3. Vývoj volebního systému v českých zemích

3.1. Volby v českých zemích před rokem 1848

V dějinách existuje několik různých výběrů reprezentantů na jednotlivých pozicích, ať už se jednalo o úřady, nejvyšší státní představitele, církevní hierarchii a samozřejmě i o ty nejmenší představitele. Pokud byla stanovena nějaká pravidla výběru, představovala mnohé způsoby, mezi nimiž se nachází i volba. I když existovalo několik druhů výběru, tato část historického přehledu bude zaměřena zejména na nejvyššího představitele státu, či předchůdce současných parlamentů.

Podle Žemličky (1997) lze počátek výběru českých vládců zrekonstruovat jen z kusých pramenů, které ovšem nepostihují všechny detaily, právo výběru knížete náleželo shromáždění (kolokviu) „všech Čechů“ a kníže mohl požádat římského krále či císaře o udělení knížectví v léno. Jednalo se ovšem pouze o formální krok a knížecí práva nebyla nijak omezena, pokud ke zmíněnému aktu nedošlo. Pravděpodobně probíhala volba aklamací, před níž mohla proběhnout složitá jednání nebo válka mezi pretendenty. V období 11. a 12. století bývala uplatňována vláda nejstaršího Přemyslovce, ovšem pouze na teoretické rovině. K porušení této zásady docházelo zejména ve prospěch synů nebo sourozenců zemřelého knížete. Docházelo tedy ke konfliktům mezi pretendenty, což logicky oslabilo význam shromáždění. Ve 13. století království dědil nejstarší syn panovníka.

Na shromáždění „všech Čechů“ byly řešeny i otázky spojené s vládou ve státě, kterými jsou například soudy či vyhlásování zákonů knížetem a další. Podle Žemličky (1997) šlo zejména o roli poradní, kterou shromáždění představovalo, jejich přítomnost a následný souhlas dodávaly legitimitu knížecím aktům. Za některých podmínek bylo ovšem třeba, aby vůli knížete zvrátilo. Zpočátku okruh „všech Čechů“ zahrnoval všechny svobodné muže, ale později se omezuje na urozené. Díky těmto postupným změnám později dochází k přeměně shromáždění na zemské sněmy, ty se postupně

ustavují v jednotlivých zemích Koruny české. Důležitou roli hrálo oslabení centrální vlády.

Podle Vykoupila (2000) začínají být v předhusitském období duchovní v rámci sněmů chápáni jako zvláštní stav, stejně tak na sněmech získávají značně limitované zastoupení královská města, která nemohla do jednání zasahovat. K dalšímu rozvoji dochází v době husitské revoluce, tehdy se v Čechách sněm stává klíčovou institucí, která spravuje království. V této době se města stala plnoprávními účastníky sněmů.

Následně až do porážky českého stavovského vojska na Bílé hoře se ve sněmech začíná stabilizovat rozdělení stavů do kurií. Jednotlivými kuriemi byly: panská, rytířská, duchovní, a městská. Zástupci byli voleni městy, páni a rytíři měli možnost se osobně účastnit sněmů. Z toho důvodu se pak v Čechách ustavil systém krajských sněmů, ve kterých rytíři volili své delegáty.

V rámci celé koruny se scházel generální sněm, kde měla delegace každé země jeden hlas, druhý hlas získaly Čechy pouze v průběhu stavovského povstání. Delegace měly vázaný mandát a musely přesně dodržovat instrukce zemských sněmů, z čehož plyne i nízká akceschopnost generálního sněmu. V několika případech dávaly zemské sněmy přednost samostatnému postupu před svoláním generálního sněmu, a to i při velmi důležitých rozhodnutích. To se stalo i při nástupu Ferdinanda Habsburského na trůn v roce 1526. Český a slezský sněm neuznal dědičný nárok Ferdinandovi manželky Anny, kdežto moravský zemský sněm nárok uznal, čímž přijal Ferdinanda bez volby. Český a slezský sněm ho zvolil z více kandidátů (Krejčí, 2006; Vykoupil, 2000).

Po potlačení stavovského povstání v roce 1620 dochází k razantní proměně postavení i složení zemských sněmů. Sněmy přišly o zákonodárné pravomoci, buď úplně, nebo s výjimkou několika nepodstatných otázek, přijetím Obnoveného zřízení zemského. Exekutivní orgány se dostaly pod přímou kontrolu panovníka. Duchovenstvo se opět dostalo na český zemský sněm, přičemž podíl a váha měst se značně omezily. Došlo k potlačení významu zemských sněmů, což zapříčinila postupná centralizace správy. Ve chvíli vypuknutí revoluce v roce 1848 byly zemské sněmy pouze archaickým připomenutím zemských autonomií (Krejčí, 2006; Vykoupil, 2000).

3.2. Volební systémy v letech 1848-1918

V roce 1848 docházelo k mnoha reformám, které vedly k prvním pokusům o prolomení tradičního stavovského zastoupení. Povedlo se prosadit různá opatření směřující k modernímu parlamentarismu a širšímu pojetí volebního práva, ale většina z nich byla velmi brzy odvolána. Teprve až od 60. let 19. století docházelo ke kontinuálnímu vývoji, který představoval postupné zvyšování váhy parlamentního tělesa v politickém systému a rozšiřováním volebního práva. Od roku 1867, po rakousko-uherském vyrovnání, byla část habsburské monarchie označována jako Předlitavsko. Je tedy možné sledovat vývoj parlamentarismu, volebního práva a systému na úrovni zákonodárných orgánů celé říše (Předlitavska), v zemských sněmech a na úrovni samospráv, jejichž struktura se mohla v jednotlivých zemích lišit (Chytilík a kol., 2009).

Volební systém do Říšské rady

Prvním důležitým dokumentem vedoucím k modernímu politickému uspořádání je tzv. **Pillersdorfova ústava** z 25. 4. 1848. Byla to oktrojovaná ústava, tudíž byla dílem úředních orgánů monarchie. V rámci neuherských zemí předpokládala dvoukomorový Říšský sněm, který byl složený z Poslanecké sněmovny a Senátu. Tato ústava stanovovala i složení obou komor a jejich jmenování. Co se týče senátu, měl být složený z principů císařského domu, císařem doživotně jmenovaných členů a 150 členů volených největšími velkostatkáři. Dolní komora neboli Poslanecká sněmovna měla mít 383 členů, přičemž na 50 000 obyvatel měl připadnout jeden mandát. 9. 5. 1848 byl vyhlášen prozatímní volební řád, který stanovil nepřímou volbu právě pro Poslaneckou sněmovnu. Na 500 voličů připadal právě jeden volitel na venkově a dva ve městě. Zástupci měst i venkova byli voleni odděleně. Volebním právem disponovali pouze muži starší 24 let s výjimkou některých sociálně a ekonomicky nevyhovujících. Později ovšem došlo k rozšíření právě o některé ze zmíněných výjimek a zároveň byl z parlamentní struktury vypuštěn senát. Byl přijat dvoukolový většinový systém s uzavřeným druhým kolem. Pro platnost voleb byla nutná účast alespoň tří čtvrtin

volitelů (Krejčí, 2006). Na základě tohoto volebního řádu byl zvolen Říšský sněm, zasedající ve Vídni a později v Kroměříži. Jeho nejdůležitějším úkolem bylo schválení nové ústavy, ve které byl zakotven dvoukolový Říšský sněm. Horní komora (Komora zemí) se měla skládat ze 115 členů. Dolní komora (Komora lidu) měla mít 360 poslanců volených ve městech a na venkově. Tato ústava upravovala volební právo na muže starší 24 let, platící přímé daně ve výši minimálně pěti zlatých. Šlo o přímou volbu. Kroměřížská ústava ale nebyla nikdy naplněna, protože činnost sněmu ukončil zásah armády. Uspořádání státu bylo na řešení další oktrojované ústavy, tzv. **Stadionově** ze 4. 3. 1849. Ta měla ustavovat dvoukomorový Říšský sněm, kde měli být členové horní komory voleni zemskými sněmy a poslanci dolní komory občany. Jeden mandát připadal přibližně na 100 000 obyvatel a volební právo měli muži starší 24 let, kteří platili přímé daně ve výši 5-20 zlatých, v závislosti na velikosti sídla. Ovšem k přijetí volebního řádu s přesně vymezeným volebním systémem už nedošlo (Chytilík a kol., 2009).

Od počátku 60. let 19. století nastává vzestup rozšiřování významu parlamentu a volebního práva při jeho volbě. František Josef I. vyhlásil v roce 1860 říjnový diplom s předpokladem pozdějšího vzniku voleného zákonodárného sboru. Další oktrojovaná ústava vzešla v platnost 26. 2. 1861 a nazývala se **Schmerlingova**. Velmi podstatnými reformami bylo obnovení zemských sněmů zejména jako zákonodárných institucí. Měla vzniknout dvoukomorová Říšská rada na centrální úrovni. Autoři Filip a Schelle (1992) píší, že obsazením horní komory neboli **Panské sněmovny** měli být: zletilí císařští princové, arcibiskupové, biskupové s knížecím titulem, dědiční členové z řad nejvyšší šlechty a také doživotní členové jmenovaní císařem. Poslanecká sněmovna se měla skládat z 343 poslanců. Poslanci jednotlivých zemí měli být voleni nepřímo zemskými sněmy, volba byla dvoukolová a určitý počet poslanců zemského sněmu mohl volit jednoho poslance Poslanecké sněmovny Říšské rady. Na následujících padesát let bylo podstatné rozdělení poslanců na kurie. Ty se dělily na kurie velkostatku, měst a venkovských obcí. To ovšem přispělo k převaze německých kandidátů. České politické špičky bojovaly proti nerovnosti pasivní rezistencí, tudíž nebyly obsazovány zemskými sněmy mandáty v Říšské radě. Podobně postupovaly i další země. K vyrovnání mezi Rakouskem a Uherskem nakonec došlo díky **prosincové ústavě** z 21. 12. 1897, kdy obě části monarchie zůstaly spojeny panovníkem, minimálním

počtem celostátních ministerstev a jednáním delegací sněmů monarchie (Chytilík a kol., 2009).

Ke změně volebního systému na celostátní úrovni došlo díky zákonu ř. z. č. 40 z dubna 1873. Ten zavedl přímé volby ve všech kuriích s výjimkou venkovských obcí, ve kterých probíhala volba nepřímo přes volitele, kdy jeden volitel připadal na 500 voličů (Tobolka, 1933).

Díky zavedení přímé volby začali čeští poslanci postupně opouštět taktiku pasivní rezistence a vstoupili na půdu Poslanecké sněmovny Říšské rady. Poslanecká sněmovna čítala již 353 členů. Volební období bylo na 6 let a volební právo stejné jako v 60. letech 19. století do zemských sněmů. Ve velkostatkářské kurii mohl hlas připadnout ženě nebo právnické osobě. Dvoukolový většinový volební systém s uzavřeným druhým kolem zůstal zachován a v případě vícemandátových obvodů do druhého kola postupoval počet kandidátů, který odpovídal dvojnásobku neobsazených mandátů (Filip, Schelle, 1992).

V dalším období docházelo zejména k rozšiřování aktivního volebního práva. Nejprve v roce 1882 díky **Taafeho volební reformě** došlo ke snížení cenzu v kuriích měst i venkovských obcí na pět zlatých a v Čechách byla velkostatkářská kurie rozdělena do dvou sborů. Druhou, ale zato větší změnou byla v roce 1896 **Badeniho volební reforma**, v níž byl daňový cenzus v kuriích snížen na čtyři zlaté, a byla připojena **pátá kurie** se 72 poslanci. V ní mohl volit každý muž starší 24 let žijící v daném volebním obvodu alespoň šest měsíců (Balík a kol., 2003). Díky páté všeobecné volební kurii došlo k naplnění všeobecného volebního práva pro muže, ale nadále zůstala zachována nerovnost. Počet voličů na jednoho poslance byl v jednotlivých kuriích značně nerovnoměrný a voliči v některých kuriích mohli vykonávat volební právo vícenásobně (Chytilík a kol., 2009).

Podstatným zlomem pro demokratizaci volebního práva byla **Beckova volební reforma** z 26. 1. 1907, která zaváděla všeobecné volební právo pro muže a změnila podobu Říšské rady včetně Panské sněmovny. Právě v ní byl omezen počet doživotních členů a členové sněmovny získali právo kandidovat do Poslanecké sněmovny. Zvolením ovšem ztráceli mandát v Panské sněmovně pro dobu vykonávání mandátu v dolní

komoře parlamentu. Počet členů v Poslanecké sněmovně byl zvýšen na 516, došlo k odstranění nerovnosti, která byla zapříčiněna rozdělením voličů do kurií. Aktivní volební právo se týkalo mužů starších 24 let s trvalým pobytem v místě konání voleb minimálně jeden rok. Vyloučení byli: odsouzení pro trestné činy uvedené ve volebním řádu, důstojníci a příslušníci ozbrojených sborů v aktivní službě, nesprávné osoby a osoby v chudinské péči. Pasivním volebním právem disponovali všichni rakouští státní příslušníci starší 30 let a na poslance mohly kandidovat i osoby s trvalým pobytem v daném místě kratším než jeden rok. Účast ve volbách byla v některých zemích povinná. Volební obvody byly až na malé výjimky jednomandátové, volilo se nadále dvoukolovým systémem s uzavřeným druhým kolem (Chytilík a kol., 2009).

Beckova volební reforma neodstranila nerovnost ve výkonu volebního práva na substátní úrovni a v zemských sněmech i obecních zastupitelstvech zůstalo zachováno dělení voličů do kurií. Zůstala zachována i určitá nerovnost v počtu voličů připadajících na poslance jednotlivých národností. Průměrně připadal jeden poslanec na 40 000 Němců a Italů, 50 000 Poláků, 55 000 Čechů a až 100 000 Rusínů (Balík a kol., 2003).

Volební systém na zemské a obecní úrovni

V zemských sněmech se v roce 1848 mohlo začít prosazovat modernější pojetí zastoupení občanů. Co se týče českých zemí, tak tento vývoj vůbec nejméně pokročil právě v Čechách. Při volbě sněmu měli mít volební právo muži starší 25 let, na venkově mohl být voličem pouze plátcé daní. Zastoupení sněmů mělo vypadat následovně: 20 velkostatkářů, 81 zástupců měst a venkovská kurie reprezentována 210 poslanci. V červnu 1848 proběhly volby na většině území, nicméně právě kvůli vypuknutí a dalšímu potlačení revoluce v Praze se sněm nikdy nesešel. Na Moravě se sněm na rozdíl od Čech sešel, volby proběhly v květnu 1848 a složení vypadalo takto: 58 velkostatkářů, 18 poslanců reprezentujících korporace a města vlastníci velkostatky, 5 zástupců univerzity v Olomouci, 77 zástupců měst a 103 venkovských obcí. Volebním právem disponovali muži starší 24 let, kteří byli alespoň jeden rok usedlí. Ke zřízení kuriálních zemských sněmů, které předpokládala Stadionova ústava nedošlo

a až do roku 1861 neprobíhaly ani ve své předrevoluční stavovské podobě (Krejčí, 2006).

Činnost zemských sněmů byla obnovena v roce 1861 Únorovou ústavou. Po roce 1867 bylo postavení zemských sněmů mírně posíleno. Byly jednokomorové a uplatnilo se v nich rozdělení voličů do kurií. Volilo se ve čtyřech základních kuriích, kterými byli: velkostatkářské, městské, obchodní a živnostenské komory a venkovské obce. Volby v kurii venkovských obcí byly zpočátku nepřímé a na 500 voličů připadal jeden volitel. Část mandátů v zemských sněmech byla vyčleněna pro virilní členy, kterými byli arcibiskupové, biskupové a rektori univerzit. V jednotlivých zemích se lišilo nejen aktivní a pasivní volební právo, ale také se od poloviny 19. století značně vzdalovaly volební řady jednotlivých zemí (Chytilík a kol., 2009).

Chytilík a kol. (2009) uvádějí, že volby probíhaly převážně v jednomandátových obvodech pomocí vícekolového systému s uzavřeným posledním kolem. Po neúspěšné první volbě znamenalo druhé kolo opakování voleb a až v případném třetím kole se mohl výběr zúžit na dva nejsilnější kandidáty.

V rámci volby českého zemského sněmu byl census v roce 1886 snížen na pět zlatých, v následujícím roce došlo ke stejnému kroku i pro volby slezského sněmu, v roce 1901 byly cenzy u obou sněmů sníženy na čtyři zlaté (Krejčí, 2006). Ovšem tzv. **moravský pakt** představoval nejrozsáhlejší reformu. Byl dojednáán na konci roku 1905 a následně realizován změnou zemského zřízení a zemského volebního řádu zákony z. č. 1 a 2/1906, byl rovněž kompromisem mezi českými a německými požadavky. Česká strana požadovala rozšíření volebního práva zajišťující pohodlnou většinu. Moravští Němci požadovali právo veta pro národnostní kurie. Kompromisem tedy bylo všeobecné volební právo pro muže se zachováním kurií. Jeho základem ovšem bylo rozdělení mandátů na české a německé v rámci kurií měst, venkovských obcí a všeobecné, garantované oběma etnikům. To platilo i na zasedání sněmu. Bylo předem stanoveno, kolik mandátů mají poslanci zvolit z velkostatkářské kurie, kolik němečtí a kolik čeští poslanci při volbě různých výborů a institucí. Rozdělení mandátů samozřejmě znamenalo českou většinu, nicméně některé zákony vyžadovaly dvoutřetinovou většinu, která byla tedy bez jakéhokoliv národnostního kompromisu nedosažitelná. Ačkoliv zůstal volební systém ve většině kurií nezměněn, pro volbu

ve velkostatkářské kurii a kurii obchodních a živnostenských komor byla zavedena zvláštní varianta poměrného volebního systému připomínající systém jednoho přenosného hlasu. Volič odevzdával lístek, na kterém seřadil kandidáty podle preferencí. Kandidát, který dosáhl počtu hlasů odpovídajících Hagenbachově-Bischoffově kvótě byl zvolen. Pokud kandidát dosáhl kvóty, tak na všech ostatních hlasovacích lístcích, na kterých byl označen první preferencí, se brala v úvahu druhá preference. V případě, že po sečtení všech hlasů nebyly naplněny všechny mandáty, zbývající křesla se obsazovala podle dvoukolové většinové volby (Chytilík a kol., 2009; Krejčí, 2006).

Zřízení samosprávy na obecní úrovni mělo být jedním z výstupů změn, které proběhly v roce 1848 a dokonce se podařilo realizovat Stadionovo prozatímní obecní zřízení, podle kterého byl v každé obci volen obecní výbor, volící obecní představenstvo. V letech 1863-1864 byla přijata zemská obecní zřízení a volební řády, což umožňovalo další rozvoj obecní samosprávy. Rozdíly ve volbě mezi jednotlivými zeměmi byly spíše zanedbatelné. Volební právo náleželo honoracím, všem mužům starším 24 let, kteří byli svéprávní a platili alespoň jeden zlatý přímých daní za rok. Volby probíhaly v rámci tří kurií a v menších obcích pouze ve dvou. Každá kurie volila stejný počet zastupitelů a voliči do ní byli řazeni podle výše placených daní. Volba probíhala v každém sboru systémem neomezeného hlasování (Krejčí, 2006).

Podle Krejčího (2006) byla také předpokladem systému existence okresních zastupitelstev, ta ale nebyla ve většině zemí ustavena. Předpokládalo se zde rozdělení do čtyř kurií: velkostatek, průmysl a obchod, města a venkovské obce.

3.3. Volební systém v letech 1918-1938

Se vznikem Československa narůstala potřeba změny v institucionální struktuře a s ní také souvisí změny ve volebních systémech. Receptní zákon z 28. 10. 1918 převzal celý rakouský a uherský právní řád, nicméně již od počátku bylo zřejmé, že vymezení volebního práva a volebních systémů nevyhovuje novým podmínkám, nepředpokládalo se totiž přetrvání kurií na úrovních, kde byly zachovány. Uvažovalo se

také o rozšíření volebního práva na ženy, nový stát nechtěl pokračovat ve vymezení volebních obvodů zvýhodňujících německou populaci (Filip, Schelle, 1992). Na většinu úrovní se začíná prosazovat zásada poměrného zastoupení, nerovná volební geometrie byla podstatně zredukována a volební právo bylo významně rozšířeno, tudíž se stává všeobecným i pro ženy. Posléze byla typická výrazná proporcionalita pro všechny úrovně, i když z původních ideálů se ustoupilo (Chytilík a kol., 2009).

Vývoj volebního systému do Národního shromáždění

Nejprve byl zákonodárnou mocí Národní výbor československý, který byl později rozšířen na Národní shromáždění, to čítalo 256 členů a později 270 členů. Švehlův klíč byl základem pro rozdělení křesel. Tento klíč kopíroval výsledky voleb do Říšské rady v roce 1911, poslanci pak byli vybíráni politickými stranami. Mandát tedy začíná být chápán jako imperativní, což bude nadále pokračovat a až na některé výjimky budou poslanci hlasující v rozporu se svou stranou zbavováni mandátu (Filip, Schelle, 1992). Podle Balíka a kol. (2003) znamenalo přijetí ústavy z 29. 2. 1920 vytvoření Národního shromáždění, které bylo složeno ze dvou komor, Poslanecké sněmovny (300 členů) a Senátu (150 členů). Délka funkčního období pro sněmovnu měla být 6 let a pro Senát 8 let. Nicméně v praxi volby probíhaly v průměru každých pět let a to souběžně do obou komor.

Volební systém pro obě komory Národního shromáždění byl upraven volebními zákony z 29. 2. 1920. Aktivní volební právo bylo v rámci Poslanecké sněmovny věkově sníženo na 21 let, kdežto v případě senátu byl stanoven na 26 let a podmínka trvalého pobytu byla opět zkrácena na délku trvání 3 měsíců. Začíná už se zde objevovat volební povinnost se sankcí. Platila pro všechny občany, kromě nemocných a starších 70 let. V případě neúčasti s nedostatečnou omluvou byla sankcí pokuta ve výši 20Kč až 5 000Kč, nebo i vězení od 24 hodin do jednoho měsíce. Co se týče pasivního volebního práva pro Poslaneckou sněmovnu, bylo věkově stanoveno na občany starší 30 let a v případě Senátu starší 45 let. Následně v roce 1925 začala platit podmínka tříletého občanství pro Poslaneckou sněmovnu a v roce 1928 desetiletého pro Senát. Bylo přímo

znemožněno členství v obou komorách a při souběžném konání voleb i kandidatura do obou komor (Chytilík a kol., 2009).

Pro volby do Poslanecké sněmovny mělo být Československo rozděleno na 23 volebních krajů a v rámci voleb do Senátu na 13 volebních krajů. Počet mandátů pro jednotlivé kraje byl předem stanoven, ale zároveň zůstala zachována nerovnost s ohledem na volební geometrii. Žebříček zvýhodnění byl následný: Čechy a Slovensko před Moravou a Slezskem a ty před Podkarpatskou Rusí. I přes značné nerovnosti se jednalo o zřetelný posun k faktické rovnosti volebního práva. V rámci politických stran byly schváleny přísně vázané kandidátní listiny, kde bylo podmínkou kandidatury shromáždění 100 podpisů od voličů z daného volebního kraje. Co se týče konání samotných voleb, měly být vždy v neděli. V den voleb a den před ní bylo zakázáno podávání alkoholických nápojů, zároveň se přísně dbalo na dodržení tajnosti voleb (Chytilík a kol., 2009).

Přidělování mandátů probíhalo ve třech skrutiniích. První skrutinium se konalo na krajské úrovni použitím Hareovy kvóty. Pokud měla strana méně kandidátů, než by jí připadlo křesel, tak přebytečné mandáty propadly. Zejména v menších obvodech to znamenalo, že značná část mandátů zůstala nepřidělena a ta se pak převáděla na celostátní úroveň, tam pak probíhala další dvě skrutinia. V těch se posilovala role politických stran z toho důvodu, že pro ně byly sestaveny nové kandidátní listiny. Podmínkou účasti ve druhém skrutiniu byl v roce 1920 zisk přímého mandátu z prvního skrutinia, nebo alespoň 20 000 hlasů v jednom kraji. Rozdělení probíhalo na základě zbytkových hlasů a neobsazených mandátů za využití Hagenbachovy-Bischoffovy kvóty. Pokud ani tentokrát nedošlo k rozdělení všech mandátů, konalo se třetí skrutinium, kde byly mandáty přidělovány komisí postupně stranám s nejvyšším zbytkem hlasů po druhém skrutiniu. Pokud došlo k rovnosti zbytků dvou stran, měla přednost ta s vyšším počtem hlasů na celostátní úrovni. Pokud byla ovšem rovnost dokonalá, rozhodoval los (Chytilík a kol., 2009).

Podle Belka (2004) se voleb v roce 1920 týkal ústavní zákon o zastoupení sibiřských legionářů v Poslanecké sněmovně, kterým měli připadnout čtyři mandáty. Legionáři měli volbu svých zastupitelů vykonat po návratu všech oddílů do vlasti, volby se konaly 26. 6. 1921.

První volby do Poslanecké sněmovny se konaly 18. 4. 1920 a do Senátu 25. 4. 1920. Z nich byly ale vyloučeny tyto sporné oblasti: Těšínsko, Užhorodsko, Hlučínsko, Vitorazsko, Valticko, Spiš a Orava. Následkem toho nebyly obsazeny všechny mandáty. 16. 3. 1924 proběhly volby také na Podkarpatské Rusi. Ve složení obou komor se projeví dva spojené faktory. Prvním z nich byla etnická struktura znemožňující vznik celostátních stran, což znamenalo, že každé etnikum mělo své vlastní strany, jejich vzájemná kooperace byla značně omezená. Druhým faktorem byly minimální překážky, které byly reprezentaci stran kladeny volebním systémem. Výsledkem tedy bylo silně roztržité stranické spektrum a problémy s hledáním vládní většiny. Role volebního systému je zřetelná zejména v kombinaci (Balík, 2003):

- a) vysoká proporcionalita přijaté varianty volebního systému,
- b) zásada přísně vázaných (strany posilujících) listin,
- c) neexistence klauzule a jen minimální bariéra pro postup do druhého skrutinia,
- d) metoda distribuce mandátů (případný redukční efekt volebních obvodů byl fakticky anulován vysokým počtem zbytkových hlasů a mandátů).

Nastavená pravidla ohrožovala pouze strany bez silnější podpory v některém kraji. Nejvyšší celostátní zisk, díky kterému bylo v praxi možno získat mandát, byl 1,39% hlasů. V praxi ovšem byly reprezentovány i subjekty s pouhým ziskem 0,33% hlasů. Vedla se diskuse o možné reformě volebního systému, nicméně jejím předmětem byla spíše možnost uvolnění vazeb mezi poslancem a politickou stranou. V průběhu druhého a třetího skrutinia docházelo pouze k mírným změnám v přepočtu hlasů na mandáty. 15. 10. 1925 došlo přijetím zákonů k částečné úpravě volebního řádu, jehož výstupem bylo zrušení těšínského volebního kraje v rámci obou komor. Pražský volební kraj byl rozdělen na kraj A a B, tím tedy počet obvodů v poslanecké sněmovně zůstal zachován, ale v Senátu klesl počet obvodů na 12. Dále se přesněji stanovily termíny mezi vyhlášením a konáním voleb a upravily se maximální počty kandidátů. Ve druhém skrutiniu se přiděloval počet mandátů stanovený výpočtem (celkový počet zbytkových mandátů byl dělen průměrným volebním číslem), mandáty v tomto skrutiniu byly přidělovány prostřednictvím Hagenbach-Bichoffovy kvóty s metodou největšího zbytku. Ve třetím skrutiniu byly strany rozděleny do čtyř skupin a přiděleny poslední mandáty. Po sečtení všech platných hlasů stran, které se nedostaly do druhého skrutinia,

byl výsledek vydělen počtem neobsazených mandátů, čímž bylo získáno volební číslo pro třetí skrutinium. Dále byly rozděleny zisky stran z druhého skrutinia, pomocí volebního čísla, přičemž proběhlo odděleně pro menšinové a ostatní strany (Chytilík a kol., 2009).

Ve volebním období 1925-1929 díky zákonu o volebním právu příslušníků branné moci a četnictva došlo k jediné změně. Znamenalo to, že z výkonu aktivního i pasivního volebního práva byli vyloučeni příslušníci ozbrojených sil, v tomto případě tedy došlo k návratu do doby Rakousko-Uherska. V průběhu voleb v roce 1929 byla zaznamenána větší ochota politických stran vytvářet společné kandidátky (Čapek, 1931).

K další změně došlo před volbami v roce 1935, což se dotýkalo druhého a třetího skrutinia. Jednalo se o snahu o zmírnění tříštění politického spektra, což nebyla příliš výrazná změna. Její realizací byl zákon, podle kterého se druhého a třetího skrutinia do Poslanecké sněmovny mohly účastnit pouze strany s minimálním celorepublikovým ziskem 120 000 hlasů, nebo 20 000 v jednom kraji a pro volby do Senátu byl minimální zisk 35 000 hlasů. Výpočet volebního čísla pro třetí skrutinium byl drobně změněn, protože se místo součtu všech hlasů stran, které se nedostaly do druhého skrutinia, použil součet zbytkových hlasů daných stran (Chytilík a kol., 2009).

Podle Chytilíka a kol. (2009) lze také díky volbám v roce 1935 dokázat nerovnost volebního práva, která je daná fixním počtem mandátů pro jednotlivé volební kraje. Nejpodstatnějším a nejzřetelnějším důsledkem je, že strana, která získala nejvíce mandátů, nebyla stranou s největším počtem hlasů. Publikace je doplněna i tabulkou s hypotetickým výpočtem, jak by volby dopadly, kdyby byl počet mandátů odvozen od počtu hlasujících v jednotlivých volebních krajích, jako je tomu v současnosti.

Tabulka 1: Porovnání výsledků voleb z roku 1935.

Název strany	Mandáty získané skutečně (fixní počet na kraj)	Mandáty v modelovém výpočtu (počet na kraj určen podle počtu voličů)	Zvýhodnění/znevýhodnění fixním počtem mandátů
Sudetoněmecká strana	44	46	-2
Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu	45	43	+2
Československá sociálně demokratická strana dělnická	38	38	0
Komunistická strana Československa	30	31	-1
Československá strana národně socialistická	28	28	0
Československá strana lidová	22	22	0
Autonomistický blok	22	21	+1
Národní sjednocení	17	17	0
Čs. živnostensko-obchodnická strana středostavovská	17	16	+1
Německá sociálnědemokratická strana	11	11	0
Německo-maďarská koalice	9	10	-1
Národní obec fašistická	6	6	0
Německá křesťanskosociální strana lidová	6	6	0
Německý svaz zemědělců	5	5	0
Národní sjednocení úřednicko-zřizenecké strany	0	0	0
Hospodářská strana dlužníků všech stavů	0	0	0

Zdroj: Chytilík a kol., (2009). Volební systémy, str. 282.

Volební systém na ostatních úrovních

Původně měly existovat tři samosprávné stupně ustavující samosprávy, byly jimi župy, okresy a obce. To mělo znamenat eliminaci zemských sněmů a posílení centralizace státu. Na základě státní reformy z roku 1920, která ovšem nebyla nikdy realizována, mělo být organizováno územní členění státní správy. Československo mělo být děleno na 22 žup (hranice odpovídaly volebním krajům pro Poslaneckou sněmovnu). Přímě volená zastupitelstva měla fungovat na župní i okresní úrovni s poměrným volebním systémem, analogicky pak na obecní úrovni. Věková hranice pro

výkon pasivního volebního práva na úrovni žup byla 30 let. Na obou úrovních měly fungovat úřady v čele s županem, neboli okresním náčelníkem (Balík a kol., 2003).

K návratu k zemskému zřízení došlo v roce 1927, kdy byla republika rozdělena na čtyři země (Českou, Moravskoslezskou, Slovenskou a Podkarpatoruskou) a dalším zákonem byly upraveny volební řády. Kdy se částečně voleným orgánem na zemské úrovni stalo zemské zastupitelstvo, volby se týkaly dvou třetin členů a poslední třetina byla volena ministerstvem vnitra a vládou. Okresní výbory byly nahrazeny okresními zastupitelstvy. Aktivní volební právo měli všichni občané starší 24 let, kteří měli v zemi či okrese bydliště minimálně jeden rok. Co se týče pasivního volebního práva, zůstala věková hranice 30 let a pobyt v dané zemi či okresu dva roky (Krejčí, 2006).

Obecní zastupitelstva sehrála v prvních měsících existence nového státu vcelku důležitou roli, protože komunální volby v roce 1919 byly první volební soutěží, která se v zemi konala. Bylo přijato všeobecné, rovné a přímé volební právo pro muže i ženy ve věku minimálně 21 let s minimálně tříměsíčním pobytem v dané obci. Pasivním volebním právem disponovali osoby starší 26 let s minimálně ročním pobytem v dané obci. Počet členů v obecních zastupitelstvech byl 9 až 60 podle počtu obyvatel v obci. V roce 1919 byla zastupitelstva zvolena na tři roky, později mělo být volební období čtyřleté. I na této úrovni se prosadil poměrný volební systém, pouze v obcích do 700 obyvatel muselo o tento způsob voleb požádat alespoň 10% voličů, jinak byla volba většinová se systémem prvního v cíli. Kandidátní listiny byly přísně vázané. Byla zde možnost i sdružování více kandidátních listin, na které se poté pohlíželo jako na jednu (Balík, 2003).

Mandáty se přidělovaly ve dvou skrutiniích, v prvním byly mandáty přiděleny na základě Hagenbachovy-Bischoffovy kvóty. Kandidátky dosahující počet hlasů minimálně ve výši volebního čísla, postupovaly do druhého skrutinia. Tam o přidělení mandátu rozhodoval největší zbytek hlasů. Sdružením kandidátek na této či okresní a zemské úrovni posílily své šance na získání mandátu (Chytilík, 2009).

3.4. Volební systém a jeho vývoj v letech 1938-1948

Po mnichovském diktátu došlo ve finále až k ukončení činností orgánů zvolených v demokratických volbách první republiky. Nastalo tedy období, kdy voliči nemohli svobodně vybírat z více možností (Chytilík a kol., 2009).

V období druhé republiky a mnichovské okupace se volby nekonaly. Klíčovou roli představovaly Benešovy dekrety, konkrétně ty z roku 1944 a 1945. Několikastupňová nepřímá volba měla rozhodnout o obsazení poválečného parlamentu a Prozatímního národního shromáždění. Volitelé starší 18 let zvoleni národními výbory na místní úrovni dále volili okresní národní výbory na okresní úrovni a delegáty pro zemskou úroveň. Zemští delegáti měli volit zemské národní výbory a poslance Prozatímního národního shromáždění, ti museli být starší 21 let. Docházelo k omezenému výběru, právě kvůli nutnému rovnoměrnému zastoupení všech povolených politických stran (Filip, Schelle, 1992).

V roce 1946 došlo ke schválení, Prozatímním národním shromážděním, ústavního zákona o Ústavodárném národním shromáždění, jež mělo do roku 1948 schválit novou ústavu. Ústavodárné národní shromáždění mělo čítat na 300 členů a došlo i k několika podstatným změnám volebního práva i volebního systému oproti prvorepublikové Poslanecké sněmovně, nicméně princip poměrnosti zastoupení zůstal zachován. Aktivním volebním právem disponovali všichni voliči starší 18 let a došlo ke zrušení minimální doby pobytu v obci. Pasivní volební právo patřilo osobám starším 21 let. Republika byla rozdělena na 28 volebních krajů s tím, že o rozdělení mandátů jednotlivým krajům měly rozhodovat až počty odevzdaných hlasů. V prvním skrutiniu se na úrovni volebních obvodů používala Hareova kvóta a nepřidělené mandáty byly na zemské úrovni přiděleny pomocí Hagenbach-Bischoffovy kvóty na základě zbytkových hlasů. Pokud stále zbývaly mandáty, dalším krokem na této úrovni, byla metoda největších zbytků. Specifickou možností představovalo odevzdání bílého hlasovacího lístku, pomocí kterého volič odmítal všechny kandidátní listiny. Nadále zůstávaly přísně vázané kandidátní listiny a volby byly uskutečněny 26. 5. 1946 (Filip, Schelle, 1992).

3.5. Volební systém v letech 1948-1989

Moc ve státě se v roce 1948 dostala pod kontrolu komunistické strany. V rámci Národní fronty byla sice umožněna existence daného počtu politických stran, nicméně ty byly plně podřízeny KSČ. Podle volebních zákonů byla nadále předpokládána možnost výběru z několika alternativ, ale v praxi si nakonec voliči vybírat nemohli a pouze schvalovali kandidáty na předložených kandidátních listinách. Následný popis volebního procesu se bude týkat spíše postupu, jelikož ho až do počátku devadesátých let nelze nazvat jako demokratický.

Volební systém v letech 1948-1954

Poúnorový vývoj byl potvrzen ústavou z 9. 5. 1948, která začala platit 14. 6. 1948. Zákonodárnou mocí mělo být jednokomorové Národní shromáždění, to mělo mít 300 členů volených na 6 let. Na Slovensku byla zachována Slovenská národní rada. Volební systém pro Národní shromáždění byl schválen ještě před přijetím ústavy, a to zákonem o volbách do Národního shromáždění (Chytilík a kol., 2009).

I podle zmíněného zákona mohly volby formálně probíhat jako svobodné s účastí více politických stran, to však nebylo v praxi naplněno. Voliči měli volební povinnost a mohli vybírat pouze z jedné kandidátní listiny. Byla sice umožněna volba pomocí „bílých lístků“, ale volič se tím vystavoval riziku potenciální sankce, ze strany režimu. Zůstal zachován poměrný volební systém, volby probíhaly ve 28 volebních krajích ve dvou volebních oblastech (české země a Slovensko). Přidělení mandátů, věková hranice pro pasivní a aktivní volební právo zůstali zachováni podle pravidel z roku 1946. Podle oficiálně stanovených pravidel platilo, že pokud by se voleb účastnilo více kandidátních listin, byla by v prvním skrutiniu použita Hareova kvóta a ve druhém skrutiniu Hagenbach-Bischoffova kvóta. Strany se ziskem 100 000 hlasů postupovaly do druhého skrutinia. Stejně tak bylo stanoveno pravidlo týkající se jediné kandidátní listiny ve volebním kraji tedy, pokud byla pouze jedna, měla v prvním skrutiniu získat čtyři pětiny mandátů a do druhého skrutinia se předávaly 2-4 mandáty z každého kraje.

K této situaci ovšem docházelo ve všech krajích, protože byla právě jedna kandidátní listina. Takovéto volby se konaly 30. 5. 1948, kde jednotná kandidátka Národní fronty získala 89,2% hlasů. K zásadní reformě volebního systému došlo do roku 1954, nicméně pouze co se formální stránky týče, praxe zůstala stejná. Tyto dílčí změny upravovaly způsob nastupování náhradníků (Chytilík a kol., 2009).

Od 1. 1. 1949 byla změněna struktura Národních výborů, tradiční zemské zřízení nahradily kraje. Teoreticky v sobě měly národní výbory spojovat státní správu i samosprávu, ale prakticky sloužily jen jako převod realizující rozhodnutí KSČ na nižší úrovni. V roce 1954 se konaly první přímé volby (Balík a kol., 2003).

Změna volebního systému v roce 1954

Díky ústavnímu zákonu o volbách do Národního shromáždění a o volbách do Slovenské národní rady a zákonu o volbách do Národního shromáždění proběhla v roce 1954 volební reforma, která až do konce komunistického režimu představovala opuštění listinného poměrného volebního systému (Balík a kol., 2003).

Ačkoliv ze zákona zmizela volební povinnost, voliči byli v praxi i nadále nuceni účastnit se voleb. Věkové hranice pro aktivní a pasivní volební právo zůstaly stejné. V případě více kandidátů by volba probíhala dvoukolovým většinovým systémem s uzavřeným druhým kolem, přičemž byla země rozdělena na jednomandátové obvody. Při hlasování volič škrtnal na volebním lístku kandidáty, pro které nehlasuje a v případě, že zůstalo více neškrtnutých jmen, hlas se připočítával pouze prvnímu v pořadí. Nominováni mohli být pouze kandidáti Národní fronty, ale na každý mandát byl nominován pouze jeden kandidát. Nemožnost výběru probíhala až do doplňovacích voleb na jaře 1989. Poslanec mohl být v průběhu volebního období odvolán, a to nadpoloviční většinou hlasujících, pouze při účasti nadpoloviční většiny všech voličů. To bylo v roce 1960 změněno, v tomto případě by muselo proběhnout veřejné hlasování na veřejné schůzi.

Ke zkrácení funkčního období Národního shromáždění na čtyři roky a k formálnímu posílení pozice parlamentu mělo dojít na základě ústavy z 11. 6. 1960, prakticky ke změně ovšem nedošlo. V roce 1967 proběhla vcelku zajímavá volební reforma, která nakonec nebyla realizována. Díky ní měl být zaveden systém schvalování s možností vícekolové volby. V tomto případě měli kandidáti ve volebních obvodech získat mandát s nadpoloviční většinou všech hlasů a nezvolení kandidáti měli být náhradníky. Pokud by došlo k tomu, že by dostatečný počet kandidátů nezískal potřebný limit, o 14 dní později by se konalo nové hlasování. Zůstala zachována možnost odvolání na schůzi voličů, ovšem pouze tajným hlasováním.

Federalizace ČSSR a související změny volebního systému

Federalizace Československa z roku 1968 se dotkla i zákonodárných orgánů. Na celostátní úrovni mělo nadále působit dvoukomorové Federální shromáždění. To se mělo skládat ze Sněmovny národů a Sněmovny lidu. Jednokomorovými parlamenty, které měly působit na republikové úrovni, byly Česká národní rada a Slovenská národní rada. Funkční období bylo stanoveno na 5 let. Českou národní radu nepřímou zvolili poslanci Národního shromáždění a členové Sněmovny národů. Slovenská národní rada zůstala zachována. Ústavní zákon z roku 1969 mimo jiné umožnil zbavit mandátu poslance na základě rozhodnutí příslušné parlamentní komory, následně došlo k rozsáhlým čistkám v zákonodárném sboru. Mezi lety 1969-1971 přišlo o svůj mandát 122 poslanců Federálního shromáždění a 95 členů České národní rady (Balík a kol., 2003).

V roce 1971 proběhly volby pro všechny parlamentní komory a národní výbory v jednom termínu, tento způsob zůstal zachován až do konce režimu. Volební zákony přijaté v roce 1971 zůstaly po stejnou dobu beze změny. Povětšinou se tyto zákony vracely k volebnímu zákonu z roku 1954. Kandidáti byli navrhováni pouze Národní frontou, což z velké části představovalo především KSČ. Volby vyhlášovalo Národní shromáždění alespoň 60 dnů předem. Volič dostal ve volební místnosti hlasovací lístek, ze kterého měl vyškrtnout ty kandidáty, které nevolí, nicméně šlo zpravidla pouze

o jednoho kandidáta, který se na hlasovacím lístku nacházel. Vítěz musel získat nadpoloviční většinu za účasti alespoň poloviny voličů. V opačném případě se po 14 dnech konaly nové volby. Opět zde byla možnost zvoleného kandidáta odvolat podle předem stanovených pravidel, k čemuž v praxi nikdy nedošlo. I nadále nebyly volby výběrem z více alternativ, kandidáti Národní fronty vítězili naprostou většinou, a to běžně se ziskem více než 99% hlasů. Federální shromáždění mělo 350 členů, z toho cca 240 mandátů připadalo komunistické straně, dále pak od roku 1976 měla 18 mandátů Československá strana lidová a Československá strana socialistická, 4 mandáty Strana slovenskej obrody a Strana slobody a zbytek ostatním masovým organizacím (Chytilík a kol., 2009).

Výjimkou byly doplňovací volby v dubnu 1989, kde mohli voliči vybírat ze dvou až tří kandidátů, aniž by došlo k jakémukoli změně volebního zákona. Tato šance, ale nebyla voliči využita. Ve všech obvodech vítězil první kandidát v pořadí z hlasovacího lístku. Nejspíš šlo o pokračování rezignace voličů (Balík a kol., 2003).

3.6. Volební systém a jeho vývoj od roku 1989

Návrat k soutěživým volbám byl velmi komplikovaným procesem. První krok představoval ústavní zákon z 29. 11. 1989, který mimo jiné zrušil v ústavě ustanovení o vedoucím postavení komunistické strany ve společnosti. Významným pro ustavení zákonodárných sborů byl zákon o volbě nových poslanců zákonodárných sborů, jež umožňoval na mandáty rezignujících exponentů starého režimu dosazovat poslance z občanských opozičních seskupení. Následovaly i další zákony měnící imperativní mandát poslance na volný a zároveň došlo ke snížení poslanců Sněmovny lidu na 150. Nové volební zákony nebyly přijaty na základě neshledání kompatibility s ideálem svobodných voleb. Československo se po 36 letech vrátilo k listinnému poměrnému volebnímu systému (Chytilík a kol., 2009).

Vývoj volebního systému do vzniku samostatné České republiky

První svobodné volby proběhly 8. a 9. 6. 1990. Dalšími společnými faktory pro jednotlivé parlamentní orgány bylo zkrácení prvního volebního období na dva roky a přijetí listinného poměrného volebního systému. Byla stanovena umělá klauzule bránící přílišnému roztržštění parlamentu. Věková hranice aktivního a pasivního volebního práva zůstala stejná. Prvním krokem pro zvolení poslanců do Sněmovny lidu bylo určení počtu poslanců volených v ČR a v SR, prostřednictvím Hareovy kvóty na základě celkového počtu obyvatel obou republik. Co se týče Sněmovny národů, bylo předem každé z republik přiděleno 75 mandátů. Další pravidla byla pro obě Sněmovny společná. Nadále byly republiky rozdělovány na volební kraje podle hranic krajů z roku 1960. Mandáty byly jednotlivým krajům přiděleny použitím Hareovy kvóty, na základě počtu odevzdaných platných hlasů. Toto rozdělování mělo probíhat ve dvou skrutiniích. Do prvního se dostaly strany, které v jedné z republik získaly alespoň 5% všech platných hlasů. Stranám, které překročily klauzuli, byly v prvním skrutiniu přiděleny mandáty na základě Hagenbach-Bischoffovy kvóty. Předpokladem pro volební systém byly vázané kandidátní listiny a volič mohl přidělit až čtyři preferenční hlasy. Vybírání poslanců probíhalo na základě pořadí stanoveného politickou stranou, pouze v případě kdy přinejmenším jedna desetina z voličů příslušné strany přiřadila preferenční hlasy a pokud nadpoloviční většinu získal daný kandidát, pak získal i přednostně mandát bez ohledu na pořadí v kandidátce (Chytilík a kol., 2009).

Druhé skrutinium probíhalo na republikových úrovních, přičemž na kandidátkách byli pouze neúspěšní kandidáti z prvního skrutinia, ti mohli být vybráni v nezávislosti na pořadí či úspěšnost v krajích. Mandáty byly přidělovány pomocí Hagenbach-Bischoffovy kvóty za využití zbytkových hlasů. Pokud ani tentokrát nedošlo k úplnému rozdělení všech mandátů, rozhodoval největší zbytek dělení. V případě uvolnění mandátu, nastoupil na místo daného poslance náhradník z totožného kraje. Každé politické straně se ziskem alespoň 2% všech platných hlasů, připadal nárok na příspěvek za každý hlas ve výši 10 Kč (Chytilík a kol., 2009).

Volební kampaň byla upravována zákonem. Týkalo se to zejména toho, že každá strana měla mít ve státních veřejných informačních prostředcích stejný prostor.

Zákonem bylo stanoveno i moratorium na jakoukoli formu agitace připadající na 48 hodin před volbami. V roce 1990 byly zákonem upraveny i volby do České národní rady. Její volební systém byl totožný se systémem pro volby do Federálního shromáždění. Mandáty byly přidělovány v krajích, kdy v prvním i ve druhém skrutiniu byla využívána Hagenbach-Bischoffova kvóta. Zatímco v tomto případě platila 5% klauzule na úrovni republiky, pro volby do Slovenské národní rady byla stanovena klauzule ve výši 3%. Později i Slovensko přijalo 5% klauzuli. Během prvního volebního období došlo díky zákonu z roku 1992 ke změnám, které se týkaly Federálního shromáždění i České národní rady. Došlo ke stanovení aditivní klauzule pro volební koalice, která se týkala počtu sjednocených politických stran. Klauzule ve výši 7% platila pro koalice dvou a tří stran a pro ostatní koalice 10%. Oproti tomu pro Českou národní radu byla zavedena pro dvoučlenné koalice klauzule ve výši 7%, pro tříčlenné 9% a pro větší koalice 11%. Kandidáti se ziskem preferenčních hlasů alespoň 3% všech voličů dané kandidátní listiny v daném kraji měli přednost. V roce 1992 byla Česká národní rada zvolena na čtyřleté funkční období, a to už jako Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (Chytilík a kol., 2009).

Vývoj volebního systému pro volby Parlamentu ČR

Zánik ČSFR odstartoval jednáním z přelomu 31. 12. 1992 a 1. 1. 1993, které následovalo v návaznosti na výsledky voleb z roku 1992. Zpočátku ovšem obě republiky pokračovaly se stávající parlamentní strukturou, ovšem bez federálního parlamentu. Součástí nové ústavy byl zákon, který předpokládal dvoukomorový Parlament ČR. Dosavadní ČNR nadále pokračovala jako Poslanecká sněmovna a kromě ní měl být vytvořen i Senát, což trvalo až do podzimu 1996. Poslanecká sněmovna, která čítala 200 členů, měla být volena poměrně na 4 roky, tedy s poměrným zastoupením. Funkční období pro Senát bylo stanoveno na 6 let, ale přitom každé dva roky měly proběhnout většinové volby, na jejichž základě měla být obměněna třetina všech senátorů z celkových 81. V roce 1995 byl schválen nový volební zákon pro Parlament České republiky, který platí dodnes. Pro obě komory platilo aktivní volební právo ve věkové hranici 18 let. Pasivní volební právo se již značně lišilo, pro

Poslaneckou sněmovnu byla věková hranice 21 let a pro Senát 40 let. Zachovány zůstaly volební kraje z roku 1990 a kandidovat mohly všechny politické strany, kterým nebyla pozastavena činnost, musely ovšem složit kauci ve výši 200 000 Kč v rámci každého kraje. Tato kauce jim byla po dosažení alespoň 5% hlasů v daném kraji vrácena. Tato podmínka snižovala šanci malých a nových politických stran, a tak byla mnohokrát napadána. V závislosti na rozšíření počtu volebních krajů byla kauce snížena na 40 000 Kč, následně byla shledána jako protiústavní a v roce 2002 byl stanoven příspěvek 15 000 Kč, jež nebyl stranám vrácen. Počet mandátů připadajících jednotlivým krajům se odvíjel od Hareovy kvóty a metody největšího zbytku. Výše klauzule se neměnila. Pro první skrutinium, probíhající na úrovni volebních obvodů, byla používána Hagenbach-Bischoffova kvóta. Každý volič mohl přidělit maximálně 4 preferenční hlasy, pokud tuto možnost využilo minimálně 10% voličů dané strany a některý z kandidátů byl podpořen alespoň 10% hlasujících pro jeho stranu, získal přednost před jeho spolustraníky, kterým byly mandáty za běžných podmínek přidělovány podle pořadí v kandidátce. Nepřidělené hlasy byly rozděleny na celostátní úrovni ve druhém skrutiniu pomocí Hagenbach-Bischoffovy kvóty a následně ty nepřidělené pomocí metody největšího zbytku (Chytilík a kol., 2009).

Všem stranám, které ve volbách do PS obdržely alespoň 3% hlasů, byla přiznána úhrada volebních nákladů ve výši 90 Kč za každý hlas. Následně byla tato klauzule u Ústavního soudu shledána jako neústavní. Po novelizaci zákona snížila jak limit na 2%, tak příspěvek na 30 Kč a v roce 2002 byla hranice stanovena na 1,5% a výše příspěvku se výrazně zvedla na 100 Kč. Díky tomu ve volbách v roce 2002 kandidovalo zřetelně více stran.

V rámci Senátu byl přijat dvoukolový většinový volební systém s uzavřeným druhým kolem a ČR byla rozdělena na 81 jednomandátových volebních obvodů. Na podzim v roce 1996 byli zvoleni všichni senátoři, v jedné třetině volebních obvodů jen na dva roky, v další třetině na 4 roky a v té poslední na 6 let. V roce 1998 byla tedy ta první třetina senátorů obměněna a nově volena na dalších 6 let. Kandidovat do Senátu bylo umožněno nejen kandidátům politických stran, ale i nezávislým osobám, kteří museli předložit petici s alespoň 1 000 podpisů voličů z daného obvodu a složit kauci ve výši 20 000 Kč, kterou zpět dostali kandidáti s minimálním ziskem 6% hlasů. V prvním

kole vítězí takový kandidát, který získá nadpoloviční většinu platných hlasů, do případného druhého kola postupují dva nejlepší z prvního kola a pokud je i v druhém kole počet hlasů naprosto stejný, pak přichází na řadu los, k čemuž zatím nedošlo.

Znesnadňující pro vytvoření vládní většiny byly volby do Poslanecké sněmovny v letech 1996 a 1998. Hlavním problémem byl volební systém, jenž sice pomocí klauzule omezil počet politických stran, nicméně v parlamentu se chová neutrálně k velkým i malým politickým stranám. Nastala tedy reforma volebního systému, o kterou se zasloužily velké politické strany (ČSSD a ODS), jejíž podstatou bylo zvýhodnění velkých politických stran. Podstatné pro danou situaci bylo přijetí zákona z roku 2000. Požadovaný efekt závisel na spojení následujících kroků (Chytilík a kol., 2009):

- Výrazné zvýšení počtu volebních obvodů na 35.
- Přepočítání hlasů na mandáty probíhalo přes tzv. modifikovaný d'Hondtův dělitel.
- Změna klauzule pro vytvoření koalice (dvě strany 10% hlasů, tři strany 15% hlasů, více stran 20% hlasů).

Dalším bodem nového volebního zákona bylo snížení počtu preferenčních hlasů na dva a taktéž snížení volební kauce. Kandidát se ziskem alespoň 10% hlasů všech voličů v kraji mohl právě pomocí preferenčních hlasů předstihnout své spolustraníky. Byla umožněna i volba v zahraničí.

Dále pak podle Chytilíka a kol. (2009) vše co zhoršovalo podmínky pro malé politické strany, bylo předmětem sporů a diskusí a následně byly napadeny prezidentem Havlem u Ústavního soudu. Došlo ke zrušení malých volebních obvodů a způsob přepočtu hlasů na mandáty. V situaci blížících se voleb byl řešením případné krize zákon z roku 2002, kterým byl zaveden d'Hondtův dělitel a změněn počet volebních krajů na 14. Dále byla posílena váha preferenčních hlasů, čímž ke změně pořadí na kandidátce stačovalo 7% preferenčních hlasů ze všech hlasů dané strany. Kauce podmiňující kandidaturu byla změněna na nevratný příspěvek ve výši 15 000 Kč v každém kraji, kde subjekt kandiduje. Státní příspěvek za každý hlas byl 100 Kč pro subjekty se ziskem alespoň 1,5% hlasů. Tento systém byl použit při volbách v letech 2002 a 2006, přičemž se při každých zachoval jinak. V roce 2002 působil neutrálně

k úspěšným stranám, ale v roce 2006 strana zelených těsně překročila klauzuli, nicméně následně byla značně podprezentována právě kvůli slabému zisku a přílišnému rozptýlu voličů. Ve většině krajů se jí totiž nepodařilo dosáhnout na žádný mandát.

Podle zákona z roku 2006 byl navýšen počet preferenčních hlasů opět na 4 a již i kandidát s 5% preferenčních hlasů mohl měnit pořadí na kandidátce. V roce 2006 nastala situace, kdy se v Poslanecké sněmovně vytvořily dva stejně velké bloky, později ovšem bylo zjištěno, že rozložení sil by se nezměnilo ani při případné platnosti volební reformy z roku 2000. Pro návrh volební reformy bylo tedy cílové opatření, díky kterému by se zvýšil odstup první strany před druhou a následně by došlo ke snadnějšímu sestavování nové vládní většiny. Návrhy reformy se postupně omezily na tři varianty (Chytilík a kol., 2009):

1. Varianta: Zavedením Sainte-Laguého dělitele, při zachování 14 volebních krajů s přidělovanými 175 křesly, bude dosaženo vyšší proporcionality. Nejsilnější straně by bylo na celostátní úrovni přiděleno 25 mandátů a u ní by byl použit d'Hondtův dělitel a u všech ostatních politických stran Sainte-Laguého dělitel. (V existujícím alternativním návrhu byl zvažován pro ostatní strany Dánský dělitel).
2. Varianta: V prvním skrutiniu by se operovalo s osmi jednotkami (každá jednotka zahrnuje 1-3 samosprávné kraje), využívala by se Hagenbach-Bischoffova kvóta, která je k menším stranám příznivější. Všechna nepřidělená křesla by připadala vítězné straně. (V alternativě by byla zavedena Hareova kvóta, což by znamenalo zvýšení počtu mandátů přidělených v prvním skrutiniu, čímž by byl náskok nejsilnější strany opět navýšen).
3. Varianta: Celkem ve 14 volebních krajích by proběhla distribuce mandátů na celostátní úrovni pomocí d'Hondtova dělitele a následně by byly mandáty jednotlivých stran rozděleny do volebních obvodů. Počet přidělovaných mandátů by byl v rozmezí 190-200. Vyčleněním určitého počtu mandátů, který by připadal nejsilnější straně, by mělo zvýhodňovat vítěze. Čím více by strana získala, tím méně by jí připadalo mandátů. Bonus by byl maximálně 10 křesel připadajících pro vítěznou stranu se ziskem 30% hlasů a méně. Při každých dalších započatých 2% by se bonus snižoval o jeden mandát. Vítězná strana

s více než 50% hlasů by byla bez výhody. (Alternativou by bylo zavedení tvrdého bonusu 10 mandátů, což by vítězná strana získala automaticky).

Některé z těchto variant by přiblížily volební systém ČR podmíněnému nebo fúznímu smíšenému systému. Případná volební reforma by tedy mohla přispět k diskusi, týkající se přesného stanovení hranice, do níž má smysl považovat určitý volební systém za listinný poměrný, a od které již za smíšený.

Volební systémy na ostatních úrovních

V České republice existují i další instituce. Jako první byla ustavena samospráva na obecní úrovni, po deseti letech následovala krajská samospráva. Volby do obou samospráv se konají každé 4 roky, vždy s jednou třetinou Senátu. Od vstupu do Evropské unie se v ČR konají i volby do Evropského parlamentu, probíhající každých 5 let. V současné době už zde byla zavedena i přímá volba prezidenta, který má funkční období na 5 let. První přímá volba prezidenta v ČR proběhla v roce 2013.

Systém národních výborů byl zrušen v roce 1990 po pádu komunistického režimu. Co se týče komunálních voleb, kde je přímo voleno zastupitelstvo občanů staršími 18 let s trvalým pobytem v dané obci. Stejná pravidla platí i pro kandidáty, těmi však mohou být i nezávislí kandidáti a jejich sdružení, pokud mají podporu stanoveného počtu voličů, což se odvíjí od počtu obyvatel v obci. S tím je spojen i počet volených zastupitelů. V komunálních volbách platí listinný poměrný volební systém s volnou kandidátní listinou, kde mohou voliči (Chytilík a kol., 2009):

1. označit jen jednu stranu, pak připadají hlasy každému z kandidátů dané strany,
2. označit více kandidátů z různých stran, maximálně může být označeno tolik kandidátů, kolik je voleno zastupitelů,
3. označit kandidáty různých stran a zároveň jednu stranu, tím pak získává jeden hlas každý označený kandidát a následně pak kandidáti z označené strany, podle jejich pořadí, přičemž maximální počet obdržených hlasů opět odpovídá počtu volených zastupitelů.

Mandáty jsou přidělovány na základě zisků jednotlivých subjektů. V rámci jednotlivých stran získávají mandáty kandidáti s největším počtem hlasů. V případě obsazování více než 30 mandátů, byla obec rozdělena na více volebních obvodů v rozsahu 10 až 20 mandátů. K první změně došlo v roce 1994, kdy byl snížen minimální a maximální počet členů zastupitelstev ze 7-80 na 5-65 a zároveň byl i zvýšen počet potřebných podpisů ke kandidatuře. Nově mohly být volební obvody tvořeny pouze obecními radami při volbě zastupitelstev o více než 15 členech, čemuž odpovídala i velikost obvodů v rozsahu 5 až 15 mandátů. Byla posílena role politických stran a došlo i ke zvýhodnění kandidátů z čela kandidátní listiny. K další volební reformě došlo v roce 2002, která cílila na posílení velkých stran. Zákonem z roku 2001 byl zaveden d'Hondtův dělitel a klauzule ve výši 5%. V menších zastupitelstvech tím byl zvýšen přirozený práh a ve větších zase představovala velkou roli zavedená klauzule (Balík, 2003).

Vyšším stupněm samosprávy je zřízení 14 samosprávných krajů, z toho ve 13 probíhá volba krajských zastupitelstev, výjimkou je tedy hlavní město Praha, které je voleno v komunálních volbách. Aktivní i pasivní volební právo je stejné jako v komunálních volbách. Volí se poměrným listinným systémem s vázanou kandidátní listinou za použití modifikovaného d'Hondtova dělitele. Pro kandidující subjekty platí klauzule 5% jak pro strany, tak pro koalice. Volič disponuje čtyřmi preferenčními hlasy a k přeskočení spolustraníků musí daný kandidát získat alespoň 10% přednostních hlasů, jinak rozhoduje pořadí na kandidátní listině (Chytilík a kol., 2009).

Pro volby do Evropského parlamentu byl zaveden listinný poměrný volební systém s vázanou kandidátní listinou. Volební právo mají občané ČR i EU starší 18 let. Česká republika představuje jediný obvod, zastoupení stran je podmíněno 5% volební klauzulí za použití d'Hondtova dělitele. Volič disponuje dvěma preferenčními hlasy a k přednosti v distribuci mandátů musí kandidát získat alespoň 5% hlasů voličů dané strany, jinak rozhoduje pořadí na kandidátní listině.

První přímá volba prezidenta v České republice proběhla začátkem roku 2018 na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva. Volit mohou občané ČR starší 18 let. Kandidát na prezidenta republiky musí splňovat stejné podmínky jako kandidát do Senátu, včetně věkové hranice 40 let. Funkční období je pětileté a může

proběhnout maximálně dvakrát za sebou. Kandidát může být navržen nejméně 20 poslanci nebo 10 senátory a zároveň může být navržen občanem starším 18 let, který předloží petici s 50 000 podpisy takových občanů. Volba je dvoukolová. Pokud žádný z kandidátů nezíská v prvním kole nadpoloviční většinu všech hlasů, do druhého kola postupují dva kandidáti s největším počtem hlasů, kde vítězí ten s nadpolovičním počtem hlasů.

4. Kvantitativní výzkum účinků volebních systémů

Volební studie dnes běžně zachycují vztahy mezi proměnnými souvisejícími s volbami a volebními systémy v kvantitativním měřítku. Pro potřeby této práce následně popíši tři kvantitativní aplikace volebního výzkumu, které jsou podle Chytilka a kol. (2009) považovány za nejdůležitější. Jsou jimi: kvantitativní rozpracování Duvergerových předpokladů, měření proporcionality a měření volatility.

4.1. Duvergerovská agenda v kvantitativním výzkumu

Práce Maurice Duvergera významně ovlivnila některé oblasti volebních studií a následně i další pokračovatele, kteří se touto oblastí také zabývají. Duverger navrhl vztahy mezi proměnnými, které v sobě zakládaly možnost predikce systematických účinků volebních systémů. S jeho předpoklady pracoval také Taagepera a to zejména ve formě „zákona“ a „hypotézy“. Podle něj Duverger navrhl vztah mezi velikostí volebního obvodu a počtem stran, které získají mandáty. Dalším rozpracováním z jeho hlediska bylo v oblasti mezi velikostí volebního obvodu a poměrem hlasů neboli ziskem mandátů jednotlivých stran. Podle toho rozlišuje volební fyzika „makroduvergerovskou“ agendu, všímající si úrovně systému a „mikroduvergerovskou“ agendu, testující Duvergerovy předpoklady na úrovni jednotlivých volebních obvodů. Převedení konceptu počtu stran do kvantitativní podoby proběhlo v podobě indexů koncentrace a fragmentace, ještě před Taageperou. Ten dosavadní řešení dále rozvinul a naznačil jeho aplikace pro volební studia (Chytilík a kol., 2009).

Indexy koncentrace, fragmentace, efektivního počtu stran a rovnováhy

Herfindahlův-Hirschmanův index koncentrace (HH)

Je výsledkem jednoho z prvních pokusů o definování počtu stran ve stranickém systému, který je běžně používán zejména v ekonomických vědách. Je značen jako:

$$H = \sum p_i^2,$$

kde p_i je podíl komponenty (strany) i a $\sum$ představuje součet všech komponent umocněných na druhou. Mohou je představovat jak podíl obdržných hlasů ve volbách, podíl obsazených křesel ve sněmovně, tak i podíl stran kterékoli jiné entity, pokud je součet všech podílů roven nule. Index nabývá hodnot od 0 do 1. Pokud se podíl dané strany procentuálně zvyšuje, blíží se k jedné a naopak. Udává tedy pravděpodobnost, pro kterou připadají dva náhodně vybrané hlasy jedné straně, nebo také kdy náhodně vybraní poslanci přísluší k téže straně (Chytilík a kol., 2009).

Raeho index frakcionalizace

Je podle Chytilíka a kol. (2009) komplementem HH a stejně tak se i u něj F pohybuje od 0 do 1. U tohoto indexu platí, že čím více se blíží k jedné, tím více jsou systém nebo volební soutěž frakcionalizované. Index je určením pravděpodobnosti, pro kterou dva náhodně vybrané parlamentní hlasy připadají různým stranám. Pokud se ovšem počet stejně velkých stran zdvojnásobí, není tento index dvakrát větší, což znamená, že je obtížně interpretovatelný jako specifická proměnná charakterizující počet stran. Jeho podoba je následovná:

$$F = 1 - H = 1 - \sum p_i^2$$

Index efektivního počtu stran

V roce 1979 ho navrhli Laasko a Taagepera s označením N a stal se standardním měřítkem, které bývá používáno nejen pro komparativní analýzu vztahu volebních systémů a poměru hlasů, ale i stranických systémů. N je v přímé souvislosti s Raeho indexem frakcionalizace a vypadá takto:

$$N = \frac{1}{H} = \frac{1}{\sum p_i^2}$$

Podle tohoto vzorce lze zjistit počet potenciálně velkých stran se stejným účinkem na frakcionalizaci stranického systému, jakou disponují skutečné strany různé velikosti. V případě, že nabývá hodnoty 1, pak existuje pouze jedna strana. Jeho hodnota roste se zvyšujícím se počtem stran. Při zdvojnásobení počtu stejně velkých stran, se zdvojnásobí i hodnota N , tím je splněn i požadavek, který Raeho index neřeší. Nedostatkem indexu N je fakt, že nadhodnocuje velké strany a ty malé naopak podhodnocuje. Zároveň je ze tří výše uvedených indexů nejvíce používán právě díky tomu, že udává hodnoty, které si lze snadno představit. Podle Taagepera je vztah mezi počtem parlamentních a volebních stran přibližně následující:

$$N_s = N_v - 0,4 ,$$

kde N_v je podíl získaných hlasů a N_s představuje podíl křesel ve sněmovně.

Index rovnováhy

Taagepera navrhl v roce 2005 doplnění indexu efektivního počtu stran indexem rovnováhy tzv. „*index of balance*“:

$$B = \frac{-\log s_1}{\log N_0},$$

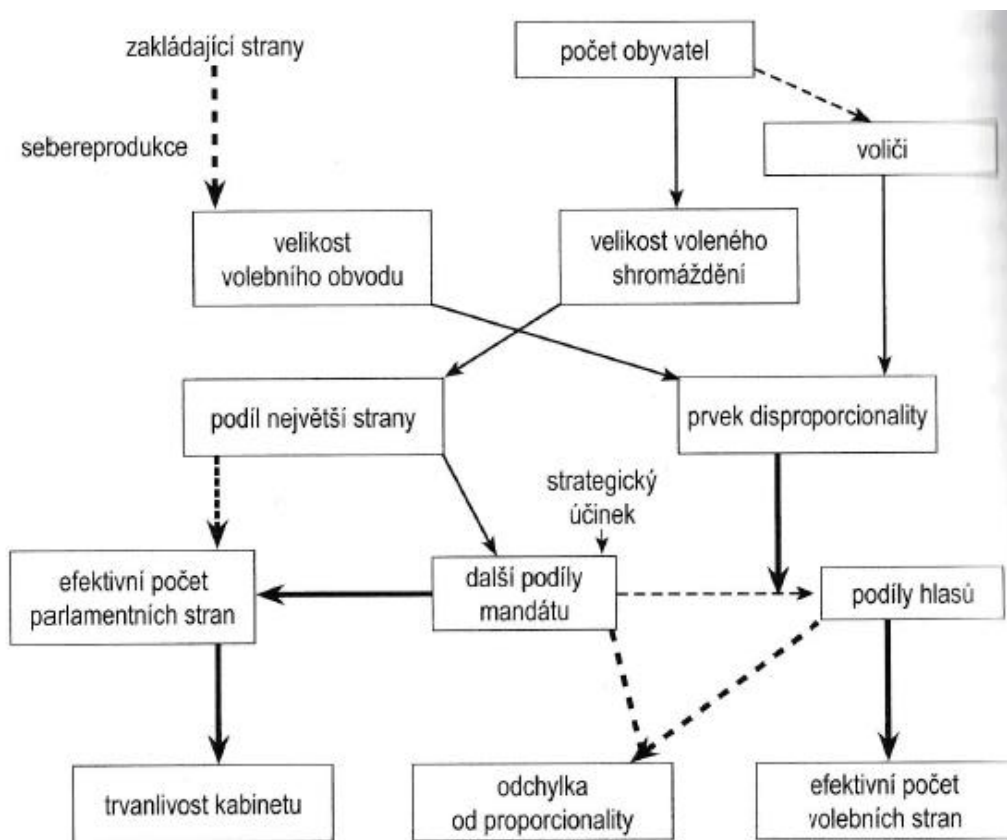
kde s_1 představuje nejvyšší komponentu a N_0 celkový počet stran, které získaly mandáty. Sdružená statistika N i B pro něj představuje postačující kvantitativní konceptualizaci počtu stran (Chytilík a kol., 2009).

Makroduvergerovská agenda

Taagepera při zpracování Duvergerova předpokladu na makroúrovni postupoval tak, že nejprve upřesnil úlohu volebního systému vzhledem k hlasům a mandátům. Chápe volební systém více do hloubky, a to jako jednu ze sil ovlivňující rozdělení mandátů a tou druhou je rozdělení hlasů politickým stranám, což je způsobeno volební situací. Obojí působí na rozdělení mandátů téměř z opačných směrů. Volební systém pomocí mechanického efektu ovlivňuje rozdělení mandátů, a zároveň pomocí psychologického efektu i rozdělení hlasů. Na základě toho pak Taagepera nabízí vývojový prediktivní diagram vysvětlující vztahy v rámci makroduvergerovské agendy. Jako klíčový koncept vnímá velikost. Podle velikosti politické jednotky se určuje i velikost parlamentu. Jeho rozpracování makroduvergerovské agendy dokonale popisuje pomocí husté sítě.

Ambicí volební fyziky je na základě velikosti populace konkrétní politické jednotky a počtu zakládajících politických stran, s právem volit volební systém, predikovat hodnoty všech zbývajících proměnných v diagramu. Výsledkem má být zpřesnění původních Duvergerových předpokladů a jejich větší univerzalita (Chytilík a kol., 2009).

Obrázek 1: Taageperovo rozpracování makroduvergerovské agendy (Schéma).

Zdroj: Chytilík a kol., (2009). Volební Systémy, str. 76.

Mikroduvergerovská agenda

Charakteristickým rysem rozvoje mikroduvergerovské agendy bylo propojení psychologického účinku a fenoménu strategického hlasování, tím vzniká jádro Duvergerova předpokladu. Předpoklad ekonomické racionality je zátěží pro strategické hlasování. Jde o předpoklad racionálního voliče na úrovni volebních obvodů, jehož rozhodnutí o volbě konkrétního kandidáta závisí na jejich tranzitivních preferencích jednotlivých kandidátů, ale i na snaze o dosažení co nejlepšího celkového výsledku vlastní volby. Výsledkem může být situace, ve které voliči nevolí svého nejvíce preferovaného kandidáta nebo stranu, ale níže postavenou alternativu, právě protože doufají v lepší naplnění podmínky o dosažení co nejlepšího celkového výsledku.

Někteří autoři pro systém prvního v cíli navrhli formální modely hlasování s jediným ekvilibriem, další autoři ukázali, že mohou za použití systému prvního v cíli existovat i jiné rovnovážné situace, co se týče úrovně volebních obvodů. Kvantitativním testováním těchto předpokladů je srovnání výsledků druhého a prvního poraženého, což se považuje za nejjednodušší způsob a je označován jako *SFLR* (*second-first loser ratio*). Vzorec pro jeho výpočet vypadá takto:

$$SFLR = \frac{L_2}{L_1},$$

kde L_2 je druhý poražený a L_1 první poražený. Logickým předpokladem pro výslednou hodnotu blížící se nule je ten, že v mechanismu opakování voleb přesunou voliči svou podporu směrem ke dvěma prvním kandidátům, to je označováno jako silná duvergerovská racionalita. Opakem je slabá duvergerovská racionalita, která v sobě zahrnuje i neduvergerovská ekvilibria a předpokládá ve volební soutěži přítomnost několika kandidátů dělících se o druhé místo, tím se pak *SFLR* blíží jedné (Chytilík a kol., 2009).

4.2. Proporcionalita

Jde o hlavní a nejdůležitější jev napovídající mnohé o možných politických konsekvencích volebního systému. Vypovídá o charakteru jednotlivých stran a je klíčovým faktorem, který rozhoduje o zastoupení různě velikých stran. O proporcionalitě a jejím měření se v politologii překvapivě málo diskutuje. Tématu týkajícímu se nerovností se politologové intenzivně věnují, ale ani oni neumí jednoznačně specifikovat jeho význam. Hledání vhodných měřících nástrojů se věnují tyto autoři: Rae (1967), Loosemore a Hanby (1971), Taagepera a Laakso (1980), Rose (1984), Lijphart (1985), kteří postupně představili vlastní indexy. Pověšinou se ale pohybovali uvnitř jediného konceptu proporcionality, tím pádem jimi navržené měřící nástroje vycházely ze stejného principu. K multidimenzionálnímu vnímání proporcionality došlo až u autorů: Taagepera a Shugart (1989), Gallagher (1991), Monroe (1994), Lebeda (2006, 2008). Ke srovnání pomocí kvantitativní analýzy

proporcionality volebních formulí pomocí řady známých indexů přispěla v roce 1998 Aline Pennisiová (Chytilík a kol., 2009).

Loosemoreův-Hanbyho index

Tento index je v současnosti nejpoužívanější metodou. Jeho představiteli z roku 1971 jsou John Loosemore a Victor J. Hanby a nazvali ho „*index zkreslení (distortion index)*“. Vychází ovšem ze Schutzova indexu a byl upraven pro měření vztahu mezi podíly hlasů a podíly mandátů jednotlivých stran ve volbách.

Hodnota Loosemoreova-Hanbyho indexu (D), kde v je počet hlasů v procentech a s je počet mandátů v procentech, vypadá následovně:

$$D = \frac{1}{2} \sum |v_i - s_i|$$

Výsledné hodnoty se pohybují v intervalu 0-100, kde spodní hranice představuje absolutní proporcionalitu a hodnota 100 naopak krajní disproporcionalitu. Reálné volební situace se poměrně často nacházejí u dolní hranice, kdežto horní hranici se nebudou přibližovat nikdy. Hodnota tohoto indexu zjišťuje celkový rozdíl mezi distribucí hlasů a alokací mandátů, je velmi snadno interpretovatelná. Není ovšem ideálním a nestranným nástrojem, protože za určitých okolností přináší vcelku nejasnou informaci o měření volební situaci. Občas nepodává úplnou informaci o analyzované volební situaci a je jednoznačně pozitivně nakloněn k Hareově kvótě a metodě největších zbytků (Chytilík a kol., 2009).

Roseho index

Tato varianta je v českém prostředí pro měření proporcionality velmi často používána. Po 20 letech od uvedení Loosemoreova-Hanbyho indexu považovali Fry a McLean Roseho index proporcionality za důležitý krok vpřed, co se výzkumu proporcionality volebních systémů týče. Index použitý Richardem Rosem pro měření

proporcionality ve 24 západoevropských zemích přitom není nijak novátorský. Vypadá následovně (Lebeda, 2008):

$$R = 100 - \frac{1}{2} \sum |v_i - s_i|$$

Obdobným zápisem by bylo:

$$R = 100 - D,$$

kde D je hodnota Loosemoreova-Hanbyho indexu. Jde totiž pouze o jeho převrácenou podobu. Tím pádem pro Roseho index opět platí, že se hodnoty pohybují mezi 0-100 v opačné míře než tomu je u Loosemoreova-Hanbyho indexu. Pokud se hodnoty blíží k nule, jde o maximální disproporcionalitu a pokud naopak k číslu 100, jde o maximální proporcionalitu. Tudíž nejde opravdu o nic nového (Cyhtilek a kol., 2009).

Raeho index

Přílišnou citlivost Loosemoreova-Hanbyho indexu odstraňuje Raeho index navržený Douglašem Raem v roce 1967. Značí se jako I a patří do té samé skupiny indexů, která je spjata s Hareovou kvótou a metodou největších zbytků. Vypadá následovně:

$$I = \frac{1}{n} \sum |v_i - s_i|,$$

kde n je počet stran. Maximální proporcionalita je opět spjata s hodnotou 0, nicméně horní hranice je obvykle nižší. Hodnota je závislá na počtu stran a lze ji vyjádřit jako $200/n$. Výsledné hodnoty udávají průměrnou míru disproporcionality na jednu politickou stranu. Hodnota I ovšem neúměrně klesá s vysokou fragmentací a s vysokým počtem velmi malých stran. Zřetelné a důležité disproporce tak zůstávají skryty. Raeho index je neúčinný pro komparace případů, kde je počet stran proměnlivý. Zachovává privilegované postavení Hareovy kvóty spojené s metodou největších zbytků (Chytilík a kol., 2009).

Least squares index

Michael Gallagher našel v roce 1991 kompromis mezi Loosemoreovým a Raeho indexem, kdy se jejich citlivost na velký počet malých stran pokusil vyřešit metodou čtverců. Jeho Least squares index zpočátku pracuje stejně jako předchozí indexy, ale před sečtením jednotlivých rozdílů, je nejprve umocní na druhou a až poté je sečte. Pak vydělí součet dvěma a výsledek odmocní. Označením indexu je LSq a vypadá následovně:

$$LSq = \sqrt{\frac{1}{2} \sum (v_i - s_i)^2}$$

Tento index klade větší váhu na vyšší rozdíly a menší váhu na nižší rozdíly. Úspěchem u tohoto indexu je nejúspěšnější otlacení vlivu velkého počtu malých stran na výsledek měření proporcionality. Zachovává ovšem typické vlastnosti jako například stranění kvótám spojeným s metodou největších zbytků. V praxi dochází k tendenci podhodnocovat nadreprezentaci malých stran a naopak klást větší důraz na nadreprezentaci velkých stran. Opět se tento index pohybuje v intervalu 0-100, kdy při hodnotě 0 dochází k maximální proporcionalitě a v případě, že se hodnoty blíží k horní hranici, jde o maximální disproportionality (Chytilík a kol., 2009).

Sainte-Laguého index

Jde o první index využívající jiný než běžný nejužívanější způsob měření, princip je poněkud složitější. Porovnává poměr počtu mandátů, proti počtu hlasů každé strany s celkovým poměrem všech mandátů ke všem hlasům. Jejich rozdíl pak umocní na druhou a váží násobením počtu hlasů dané strany. Následně jsou dílčí výsledky každé strany sečteny a vznikne index označovaný jako SL , vypadá následovně:

$$SL = \sum \frac{(s_i - v_i)^2}{v_i}$$

Maximální proporcionalita je představována hodnotou 0, nicméně horní hranici zde nelze jednoznačně definovat, teoreticky by mohla dosahovat až nekonečna. Podle všeho je zřejmé, že tento index bude především jako nejvíce proporční vyhodnocovat výsledky vycházející z formule Sainte-Laguë. Nicméně její princip proporcionality je svými výsledky velmi blízký zejména Hareově kvótě, jejíž výsledky se s dělitelem Sainte-Laguë často shodují (Lebeda, 2008).

D'Hondtův index

Michael Gallagher definoval koncept proporcionality, na jehož základě rozděluje d'Hondtův dělitel mandáty, jako takový, jehož jediným prvořadým cílem je ponechání minimální míry nadreprezentace nejvíce nadreprezentované straně. Odtud pak vznikl měřicí nástroj zvaný d'Hondtův index označovaný jako H . Míra reprezentace je zajištěna indexem reprezentace $A = s_i/v_i$. Hodnota větší než 1 představuje nadreprezentaci, čím větší je A , tím větší je nadreprezentace. Jde tedy o porovnávání poměrů procent mandátů oproti procentům hlasů každé strany, a největší z nich představuje hodnotu indexu, ten vypadá následovně:

$$H = \max \frac{s_i}{v_i}$$

V tomto případě maximální proporcionalita odpovídá hodnotě 1, což znamená, že žádná strana nemůže být nadreprezentována a ani podreprezentována. Všechny strany jsou tedy ideálně reprezentované a hodnota indexu je v takovém případě pro všechny strany shodná a tudíž $A = 1$. Index má pevnou horní hranici, která se může blížit až k nekonečnu, naopak ale většinou bývají relativně nízké. Výsledkem indexu je fakt kolikanásobně překračuje zisk mandátů nejvíce nadreprezentované strany její proporční nárok. Nevýhodou je jeho značná citlivost na nadreprezentaci malých stran (Chytilík a kol., 2009).

RR Index

Tomáš Lebeda přišel se zatím nejmladším indexem proporcionality zvaným jako RR index. K jeho zhotovení došlo na základě teorie reálné kvóty. K jeho výsledku dochází po zjištění průměrného počtu hlasů na mandát u každé strany a nejmenší z těchto průměrů se stane reálnou kvótou. Všechny hlasy pro stranu převyšující součin reálné kvóty a počtu mandátů, které strana obdržela, jsou pak reálnými zbytky. Pomocí součtu všech reálných zbytků všech stran převedeným na procenta, získáváme nástroj k měření proporcionality. Po matematických úpravách vypadá index následovně:

$$R = \sum \left(v_i - \frac{s_i}{\max \frac{s_j}{v_j}} \right)$$

V tomto případě dojde nejprve k podílu procentuálního zisku mandátů s procentuálním ziskem hlasů u každé strany. Obrácená hodnota reálné kvóty je představena největším z těchto podílů. Následně pak u každé strany dojde k podílu jejích mandátů s obrácenou hodnotou reálné kvóty, což pak odečteme od procentuálního zisku hlasů dané strany. Celkovým reálným zbytkem neboli výslednou hodnotou indexu je součet reálných zbytků všech stran.

Hodnoty RR indexu se pohybují mezi 0-100 a jedná se o zásadní vylepšení d'Hondtova indexu. Právě díky jeho intervalu ho lze komparovat s jinými indexy (Chytilík a kol., 2009).

5. Pracovní listy

Následující pracovní listy budou vycházet z uměle vytvořených změn volebních systémů a jejich podstatou bude změna volebních kvót či dělitelů a následná změna v zisku mandátů a obsazení Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. Informace o zisku hlasů pro jednotlivé strany, ať už na krajské nebo republikové úrovni, jsem získala z volně přístupného webu Českého statistického úřadu.

V současné době se v České republice používá Hareova kvóta a následně pak d'Hondtův dělitel.

Následující tabulka č. 6 znázorňuje počty odevzdaných platných hlasů za jednotlivé kraje. Je zde pouze 9 z 31 politických stran, které se voleb účastnily, protože pouze tyto strany splnily nutnou podmínku pro vstup do Poslanecké sněmovny, kterou je klauzule ve výši 5% na celorepublikové úrovni. Právě díky tomuto faktu nemohou získat mandát některé ze stran, které v určitých krajích počtem hlasů mnohonásobně přesahují zisk některých ze stran nacházejících se těsně nad hranicí 5%.

Tabulka 5: Počty odevzdaných platných hlasů

	ANO	ODS	Piráti	SPDV	KSČM	ČSSD	KDU-ČSL	TOP 09	STAN
Hl. m. Praha	124 445	99 182	107 590	35 547	28 158	34 079	29 143	77 325	30 920
Středočeský k.	189 371	85 415	79 815	59 497	47 695	43 853	19 925	41 843	53 368
Jihočeský k.	91 012	38 232	33 143	31 062	29 414	23 035	16 983	16 713	14 435
Plzeňský k.	84 114	32 833	27 201	28 686	23 502	21 643	9 499	13 095	13 180
Karlovarský k.	43 268	10 796	12 264	15 233	9 960	8 530	2 885	4 495	6 453
Ústecký k.	127 574	32 197	28 004	42 777	33 628	22 464	6 127	12 336	12 299
Liberecký k.	62 302	21 468	23 859	22 878	13 981	11 811	4 297	8 825	26 780
Královehradecký k.	88 551	32 242	29 932	28 038	19 792	18 128	16 294	14 308	14 184
Pardubický k.	79 551	28 313	27 146	26 202	20 002	19 294	17 599	10 864	12 855
Kraj Vysočina	75 247	25 989	26 086	25 237	24 829	24 631	24 295	10 163	11 251
Jihomoravský k.	159 909	69 319	53 207	67 973	46 966	49 248	52 346	26 356	21 222
Olomoucký k.	95 950	27 266	25 955	41 397	26 853	22 760	25 257	9 903	13 580
Zlínský k.	84 750	28 752	24 859	38 020	20 669	20 454	33 631	8 443	17 168
Moravskoslezský k.	194 069	40 944	47 332	76 027	47 651	48 417	35 362	14 142	14 462
celkem pro strany	1 500 113	572 948	546 393	538 574	393 100	368 347	293 643	268 811	262 157
celkem v %	29,64%	11,32%	10,80%	10,64%	7,77%	7,28%	5,80%	5,31%	5,18%

Údaje dostupné z webových stránek:

<https://www.volby.cz/pls/ps2017nss/ps61?xjazyk=CZ&xv=1>

5.1. Pracovní list č. 1: Změna volební kvóty

Hareova kvóta

V současnosti se v České republice používá k výpočtu přidělení počtu mandátů pro jednotlivé kraje Hareova kvóta. Jejím prostřednictvím se určují velikosti volebních obvodů.

Tabulka 6: Rozdělení mandátů pro jednotlivé kraje podle Hareovy kvóty

Kraje	počet hlasů	mandáty	zaokr. mandáty	absolutní zbytky	zbytkové mandáty	mandáty celkem
Hl. m. Praha	611 450	24,164	24	4 154	0	24
Středočeský k.	660 619	26,107	26	2 715	0	26
Jihočeský k.	315 319	12,461	12	11 671	1	13
Plzeňský k.	271 510	10,730	10	18 470	1	11
Karlovarský k.	122 142	4,827	4	20 926	1	5
Ústecký k.	339 686	13,424	13	10 734	0	13
Liberecký k.	208 817	8,252	8	6 385	0	8
Královéhradecký k.	278 720	11,015	11	376	0	11
Pardubický k.	258 169	10,203	10	5 129	0	10
Kraj Vysočina	262 764	10,384	10	9 724	0	10
Jihomoravský k.	583 442	23,057	23	1 450	0	23
Olomoucký k.	305 639	12,079	12	1 991	0	12
Zlínský k.	294 679	11,646	11	16 335	1	12
Moravskoslezský k.	547 789	21,648	21	16 405	1	22
Celkem	5 060 745	199,998	195	-	5	200

Zdroj: vlastní zpracování

Výše uvedená tabulka č. 7 ukazuje přidělení mandátů jednotlivým krajům podle Hareovy kvóty. Výsledek výpočtu podle vzorce pro rozdělení mandátů se zaokrouhluje vždy směrem dolů a následně dojde k výpočtu jednotlivých absolutních zbytků. Jejich seřazením od největšího k nejmenšímu jsou přiděleny zbytkové mandáty, kterých je v tomto případě pět.

Hagenbach-Bischoffova kvóta

Tato kvóta se v České republice používala před Hareovou kvótou do roku 1998, kdy byly u moci dvě nejsilnější strany (ODS a ČSSD). Pro ně tedy díky téměř absolutní nadvládě byla výhodnější dodnes používaná Hareova kvóta.

Tabulka 7: Rozdělení mandátů pro jednotlivé kraje podle Hagenbach-Bischoffovy kvóty

Kraje	počet hlasů	mandáty	zaokr. mandáty	absolutní zbytky	zbytkové mandáty	mandáty celkem
Hl. m. Praha	611 450	24,285	24	7 178	0	24
Středočeský k.	660 619	26,238	26	5 991	0	26
Jihočeský k.	315 319	12,524	12	13 183	1	13
Plzeňský k.	271 510	10,784	10	19 730	1	11
Karlovarský k.	122 142	4,851	4	21 430	1	5
Ústecký k.	339 686	13,491	13	12 372	0	13
Liberecký k.	208 817	8,294	8	7 393	0	8
Královéhradecký k.	278 720	11,070	11	1 762	0	11
Pardubický k.	258 169	10,254	10	6 389	0	10
Kraj Vysočina	262 764	10,436	10	10 984	0	10
Jihomoravský k.	583 442	23,173	23	4 348	0	23
Olomoucký k.	305 639	12,139	12	3 503	0	12
Zlínský k.	294 679	11,704	11	17 721	1	12
Moravskoslezský k.	547 789	21,757	21	19 051	1	22
Celkem	5 060 745	200,999	195	-	5	200

Zdroj: vlastní zpracování

Z uvedené tabulky č. 8 je zřejmé, že oproti předešlé kvótě nedošlo k žádné změně.

Imperialliho kvóta

Tato kvóta by měla více rozmělnit přidělované mandáty, právě díky zvyšujícímu se jmenovateli ve vzorci. Provedla jsem tedy její aplikaci na všechny kraje a došla jsem k následujícímu výsledku, kde jde zřetelně vidět pouze zvyšující se podíl, který ovšem po zaokrouhlení výsledky nemění.

Tabulka 8: Rozdělení mandátů pro jednotlivé kraje podle Imperialiho kvóty

Kraje	počet hlasů	mandáty	zaokr. mandáty	absolutní zbytky	zbytkové mandáty	mandáty celkem
Hl. m. Praha	611 450	24,406	24	10 178	0	24
Středočeský k.	660 619	26,369	26	9 241	0	26
Jihočeský k.	315 319	12,586	12	14 683	1	13
Plzeňský k.	271 510	10,837	10	20 980	1	11
Karlovarský k.	122 142	4,875	4	21 930	1	5
Ústecký k.	339 686	13,559	13	13 997	0	13
Liberecký k.	208 817	8,335	8	8 393	0	8
Královehradecký k.	278 720	11,125	11	3 137	0	11
Pardubický k.	258 169	10,305	10	7 639	0	10
Kraj Vysočina	262 764	10,488	10	12 234	0	10
Jihomoravský k.	583 442	23,288	23	7 223	0	23
Olomoucký k.	305 639	12,200	12	5 003	0	12
Zlínský k.	294 679	11,762	11	19 096	1	12
Moravskoslezský k.	547 789	21,865	21	21 676	1	22
Celkem	5 060 745	202,001	195	-	5	200

Zdroj: vlastní zpracování

Srovnání použitých volebních kvót

Z provedených a výše zmíněných výpočtů lze zjistit, že při aplikování různých kvót na výsledky voleb do Poslanecké sněmovny, které proběhly v roce 2017, se přidělení mandátů pro jednotlivé kraje nemění. Výsledky jsou i srovnány v následující tabulce č. 10, která vše dokazuje. Změna výpočtu pro určení velikosti volebního obvodu se tedy v tomto případě ukazuje jako zbytečná a nic neznamající.

Daly by se použít i další volební kvóty, které jsem uvedla v teoretické části práce, ale právě z toho důvodu, že prozatím nedošlo ani k minimální změně přidělení mandátů, jsem jiný výpočet nepoužila. V této práci se snažím pro různé výpočty využít zejména ty nejpoužívanější vzorce.

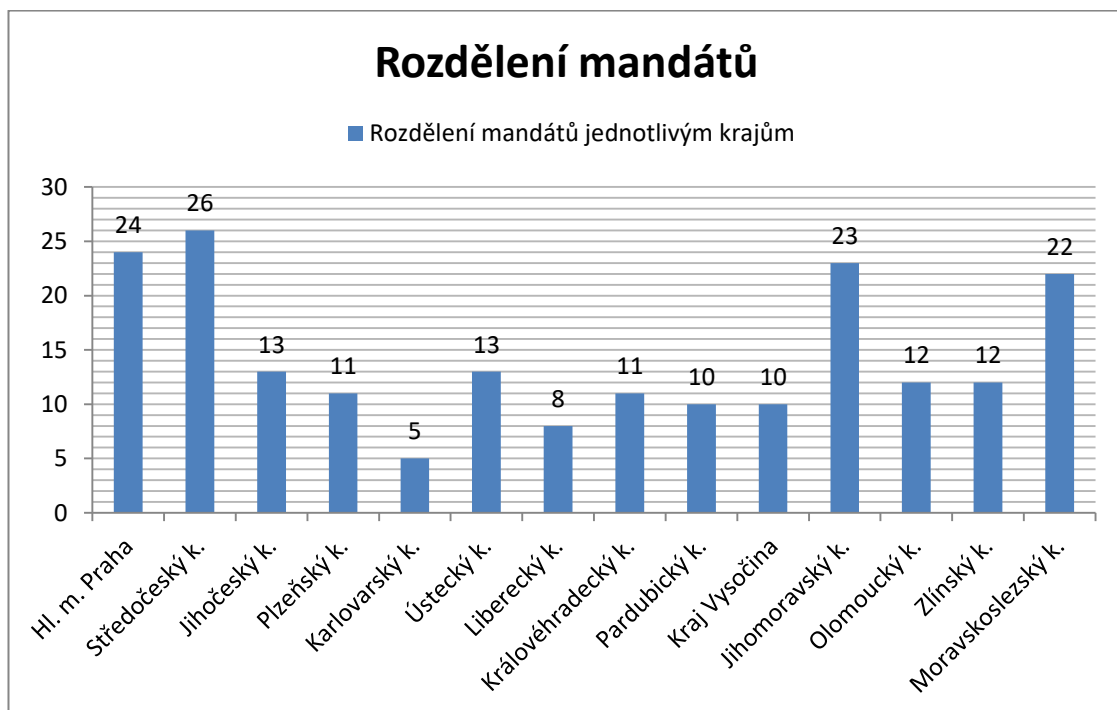
Grafické znázornění v grafu č. 1 představuje rozdělení mandátů pro jednotlivé kraje, a jelikož při změně volebních kvót nedošlo ani ke změně počtu přidělovaných mandátů, odpovídá tedy tento graf všem uvedeným výpočtům.

Tabulka 9: Srovnání výsledků použití jednotlivých volebních kvót

Kraje	Hareova kvóta	Hagenbach-Bichoffova kvóta	Imprarialliho kvóta
Hl. m. Praha	24	24	24
Středočeský k.	26	26	26
Jihočeský k.	13	13	13
Plzeňský k.	11	11	11
Karlovarský k.	5	5	5
Ústecký k.	13	13	13
Liberecký k.	8	8	8
Královéhradecký k.	11	11	11
Pardubický k.	10	10	10
Kraj Vysočina	10	10	10
Jihomoravský k.	23	23	23
Olomoucký k.	12	12	12
Zlínský k.	12	12	12
Moravskoslezský k.	22	22	22
celkem	200	200	200

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 1: Rozdělení mandátů- volby do PS ČR 2017

Zdroj: vlastní zpracování

5.2. Pracovní list č. 2: Změna volebního dělitele

V České republice je po dlouhou dobu nejpoužívanější d'Hondtův dělitel. Ukazuje se totiž jako taková „zlatá střední cesta“, což si v následujících přepočtech ověříme. Pro srovnání jsem dále na získané hlasy aplikovala Imperialliho a Sainte-Laguého dělitele. Pro zjištění složení Poslanecké sněmovny, co se přidělení mandátů jednotlivým stranám týče, je třeba změnit dělitele u všech krajů.

D'Hondtův dělitel

Tabulky v příloze (č. 1 až č. 14) představují dělení počtu hlasů stran získaných v určitém kraji, které překročily 5% klauzuli, řadou přirozených celých čísel, až do té doby, kdy další dělitel není nutný. Mandáty jsou přidělovány jednotlivým podílům on největšího. Při přidělení takového počtu mandátů, který připadá danému kraji, rozdělování končí. Tento přepočet jsem provedla u všech 14 krajů. Tento způsob byl u nás použit právě při volbě do PS v roce 2017. Kontrolou těchto výpočtů jsou tedy výsledky tak, jak je nalezneme například na webových stránkách Českého statistického úřadu.

Následující tabulka č. 11 představuje celkové rozdělení mandátů jednotlivým stranám v určitém kraji podle d'Hondtova dělitele. Čísla obsažená v tabulce jsou výsledky předešlých výpočtů, které nalezneme v přílohách č. 1 - č. 14.

Z důvodu přehlednosti jsou výsledky zaneseny i v následujícím grafickém znázornění na grafu č. 2, kde jsem využila znázornění pomocí výsečového grafu.

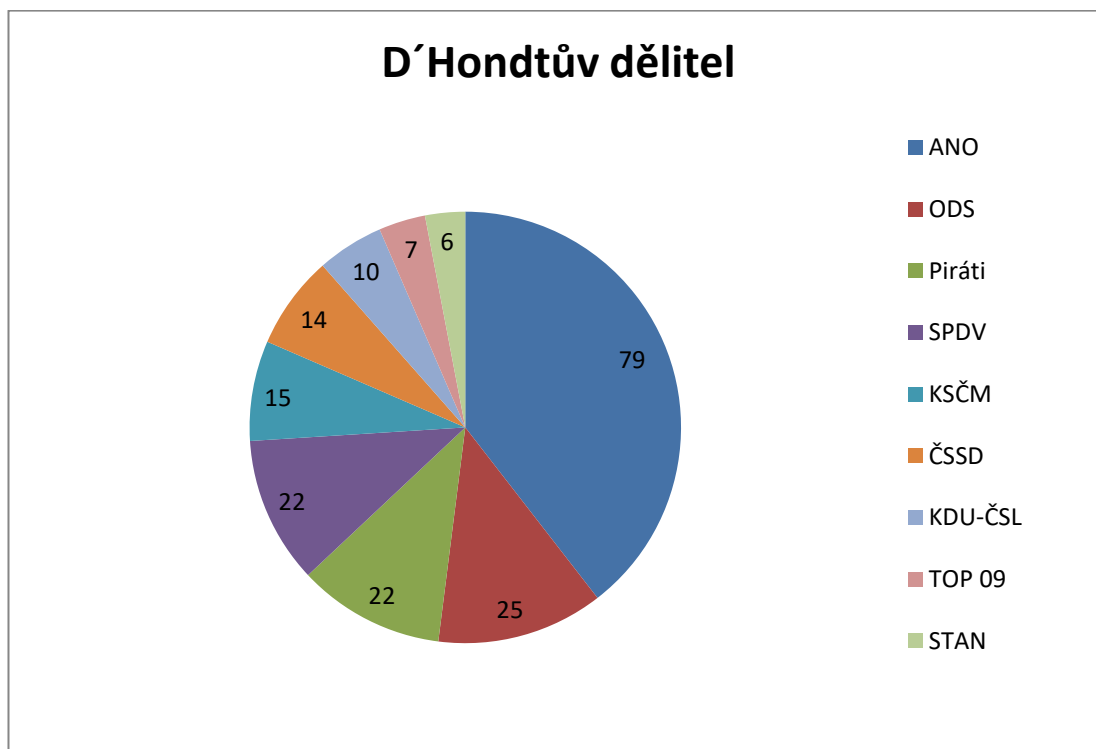
Použití tohoto typu dělitele, který bývá v našem volebním systému běžně používán, nelze nijak konkrétně hodnotit bez aplikování jiných dělitelů na stejné volební výsledky. Proto jsem vybrala další dva volební dělitele a podle jejich vzorce jsem přepočítala rozdělení mandátů jednotlivým stranám.

Tabulka 10: Celkové rozdělení mandátů podle d'Hondtova dělitele

	ANO	ODS	Piráti	SPDV	KSČM	ČSSD	KDU-ČSL	TOP 09	STAN
Hl. m. Praha	6	5	5	1	1	1	1	3	1
Středočeský kraj	9	4	3	2	2	2	0	2	2
Jihočeský kraj	5	2	1	1	1	1	1	1	0
Plzeňský kraj	5	2	1	1	1	1	0	0	0
Karlovarský kraj	3	0	1	1	0	0	0	0	0
Ústecký kraj	8	1	1	2	1	0	0	0	0
Liberecký kraj	4	1	1	1	0	0	0	0	1
Královehradecký kraj	5	1	1	1	1	1	1	0	0
Pardubický kraj	4	1	1	1	1	1	1	0	0
Kraj Vysočina	4	1	1	1	1	1	1	0	0
Jihomoravský kraj	7	3	2	3	2	2	2	1	1
Olomoucký kraj	5	1	1	2	1	1	1	0	0
Zlínský kraj	4	1	1	2	1	1	1	0	1
Moravskoslezský kraj	10	2	2	3	2	2	1	0	0
Celkem mandátů	79	25	22	22	15	14	10	7	6

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 2: Složení Poslanecké sněmovny podle d'Hondtova dělitele- volby do PS ČR 2017

Zdroj: vlastní zpracování

Imperialliho dělitel

Dalších čtrnáct tabulek v příloze (č. 15 až č. 28) popisuje rozdělení mandátů stranám v daném kraji podle Imperialliho dělitele. Tentokrát je dělitelem řada přirozených celých čísel začínající číslem 2. Strany, které mají nárok získat mandát v Poslanecké sněmovně, musely opět překročit klauzuli, která představuje minimálně 5% zisk na celorepublikové úrovni. Mandáty jsou přidělovány stejně jakou u předchozího dělitele.

Celkové rozdělení mandátů jednotlivým stranám v daném kraji podle Imperialliho dělitele je znázorněno v následující tabulce č. 12.

V grafickém provedení je potenciální složení Poslanecké sněmovny znázorněno na grafu č. 3, ke kterému jsem opět využila výsečového grafu.

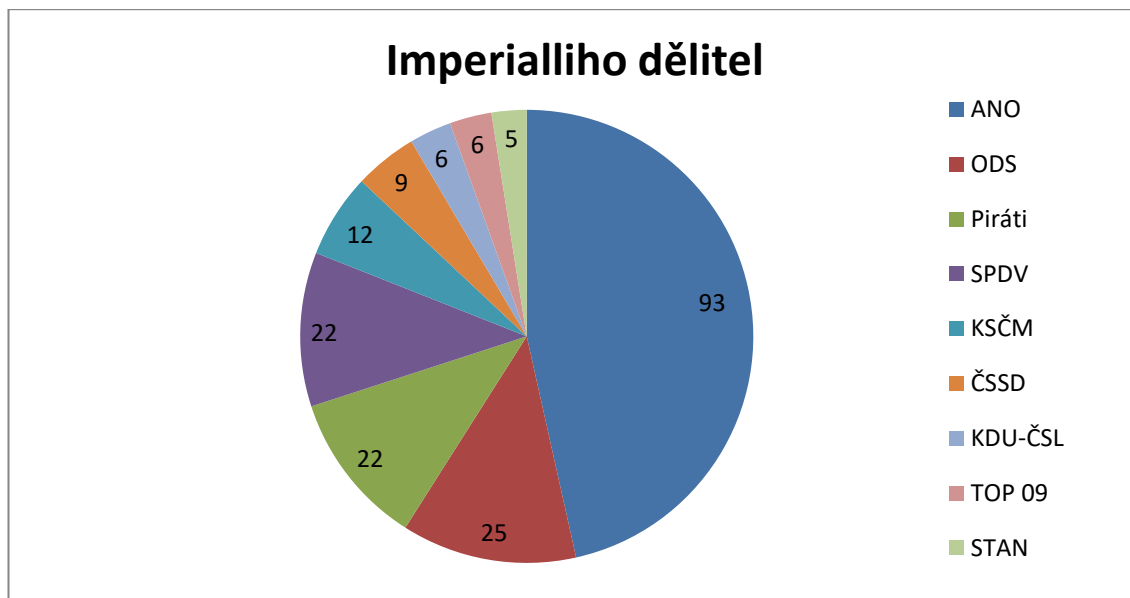
Výsledky získané použitím tohoto typu volebního dělitele nelze samozřejmě nijak překontrolovat s aktuálními výsledky, protože se jedná o u nás nepoužívaný typ dělitele. Lze jej ovšem srovnat s tím běžně používaným, kterým je výše uvedený d'Hondtův dělitel. U vzorce používaného právě v tomto případě je vynechán dělitel č. 1, což zapříčinilo, že dochází k ještě markantnějšímu zvýhodnění silných politických stran.

Tabulka 11: Celkové rozdělení mandátů podle Imperialliho dělitele

	ANO	ODS	Piráti	SPDV	KSČM	ČSSD	KDU-ČSL	TOP 09	STAN
Hl. m. Praha	7	5	5	1	0	1	0	4	1
Středočeský kraj	10	4	4	2	2	1	0	1	2
Jihočeský kraj	7	2	1	1	1	1	0	0	0
Plzeňský kraj	6	2	1	1	1	0	0	0	0
Karlovarský kraj	4	0	0	1	0	0	0	0	0
Ústecký kraj	5	1	1	2	1	1	0	1	1
Liberecký kraj	4	1	1	1	0	0	0	0	1
Královehradecký kraj	7	2	1	1	0	0	0	0	0
Pardubický kraj	6	1	1	1	1	0	0	0	0
Kraj Vysočina	5	1	1	1	1	1	0	0	0
Jihomoravský kraj	9	3	2	3	2	2	2	0	0
Olomoucký kraj	6	1	1	2	1	0	1	0	0
Zlínský kraj	6	1	1	2	0	0	2	0	0
Moravskoslezský kraj	11	1	2	3	2	2	1	0	0
Celkem mandátů	93	25	22	22	12	9	6	6	5

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 3: Složení Poslanecké sněmovny podle Imperialliho dělitele- volby do PS ČR 2017

Zdroj: vlastní zpracování

Sainte-Laguého dělitel

Tabulky v příloze č. 29 až č. 42 představují rozdělení mandátů stranám v daném kraji podle Sainte-Laguého dělitele. V tomto případě jsou děliteli všechna lichá přirozená celá čísla, kdy tato řada začíná číslem 1. Mandáty jsou nadále rozdělovány takovým způsobem jako u předchozích dvou dělitelů.

V tabulce č. 13 je uveden celkový počet přidělovaných mandátů jednotlivým stranám v daném kraji podle Sainte-Laguého dělitele. Tyto hodnoty pochází z výpočtů uvedených ve zmiňovaných přílohách.

Grafické znázornění potenciálního obsazení Poslanecké sněmovny je provedeno opět pomocí výsečového grafu č. 4.

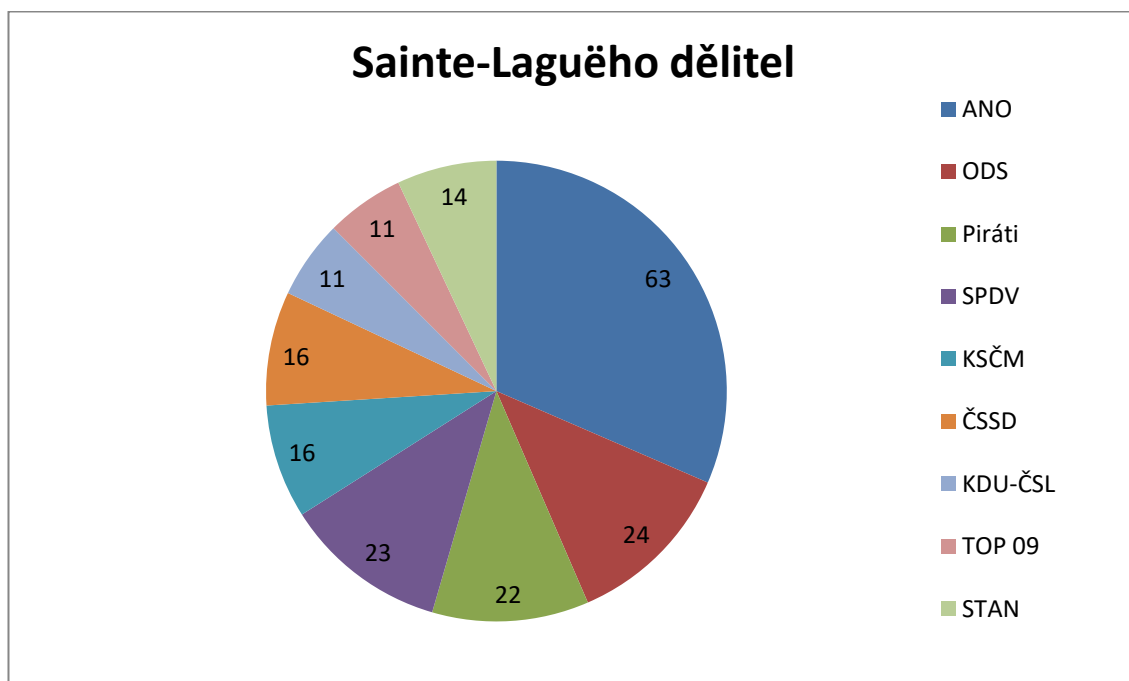
Výsledky po dělení se v tomto případě začínají značně vzdalovat tak, že dochází k jakémusi rozmělnění, díky kterému jsou zvýhodněny spíše slabší politické strany.

Tabulka 12: Celkové rozdělení mandátů podle Sainte-Laguého dělitele

	ANO	ODS	Piráti	SPDV	KSČM	ČSSD	KDU-ČSL	TOP 09	STAN
Hl. m. Praha	5	4	5	2	1	2	1	3	1
Středočeský kraj	8	4	3	2	2	2	1	2	2
Jihočeský kraj	4	2	1	1	1	1	1	1	1
Plzeňský kraj	4	1	1	1	1	1	0	1	1
Karlovarský kraj	2	1	1	1	0	0	0	0	0
Ústecký kraj	5	1	1	2	1	1	0	1	1
Liberecký kraj	3	1	1	1	1	0	0	0	1
Královehradecký kraj	3	1	1	1	1	1	1	1	1
Pardubický kraj	3	1	1	1	1	1	1	0	1
Kraj Vysočina	3	1	1	1	1	1	1	0	1
Jihomoravský kraj	7	3	2	3	2	2	2	1	1
Olomoucký kraj	4	1	1	2	1	1	1	0	1
Zlínský kraj	4	1	1	2	1	1	1	0	1
Moravskoslezský kraj	8	2	2	3	2	2	1	1	1
Celkem mandátů	63	24	22	23	16	16	11	11	14

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 4: Složení Poslanecké sněmovny podle Sainte-Laguého dělitele- volby do PS ČR 2017

Zdroj: vlastní zpracování

Srovnání dělitelů

Po použití tří typů volebních dělitelů se ten současný ukazuje v tomto případě jako vcelku výhodný z toho důvodu, že ostatní buď podstatně zvýhodňují silné strany, nebo naopak ty slabé, kde pak může dojít přílišnému rozptýlení sil, což by úplně nemuselo odpovídat zisku hlasů ve volbách.

Pokud by při volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2017 byl použit Imperialli dělitel, došlo by k silné nadvládě politické strany ANO. V tomto případě by k většinové vládě stačila této straně koalice pouze s ČSSD, které by tímto způsobem připadalo pouhých devět mandátů, nebo by musela koalici nabídnout alespoň dvěma ze tří stran s nejnižším počtem mandátů: KDU-ČSL (6), TOP 09 (6), STAN (5).

V případě použití Sainte-Laguého dělitele by došlo k celkovému rozmělnění moci v Poslanecké sněmovně. Pro většinovou vládu by bylo zapotřebí spojení alespoň tří ze silnějších stran do koalice. I když by v tomto případě došlo k podpoře slabších politických stran, a pro některé z těch silných by se to mohlo zdát značně znevýhodňující a neodpovídající zisku hlasů ve volbách, vyrovnalo by se obsazení poslanecké sněmovny. Tento fakt je podstatný právě z toho důvodu, že by musely politické strany mnohem více spolupracovat, aby mohly společně fungovat a o boji jedné nebo dvou politických stran proti ostatním zde nelze ani uvažovat. Při nejmenším jsou výsledky přidělování mandátů jednotlivým politickým stranám v tomto případě zajímavé a stojí za úvahu, jak by poté Poslanecké sněmovny fungovala a hlavně spolupracovala.

V následující tabulce č. 14 je uvedeno rozdělení mandátů politickým stranám v závislosti na výběru volebního dělitele. Čísla představují celkový celorepublikový zisk pro danou stranu, tedy součet všech krajů.

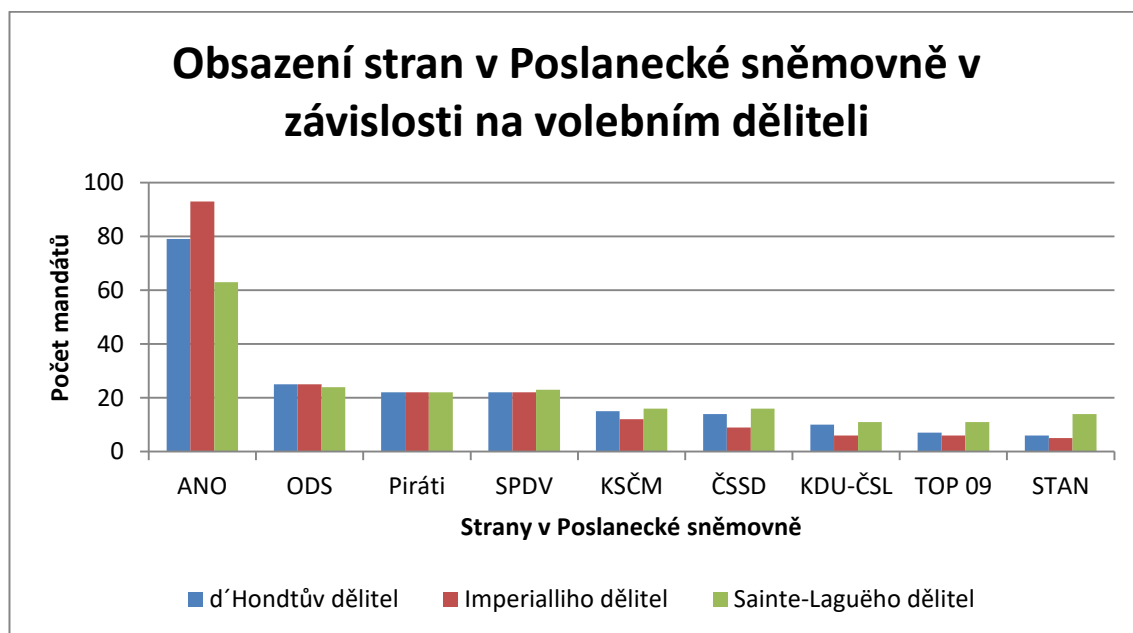
Tabulka 13: Srovnání rozdělení mandátů podle použitých volebních dělitelů

	ANO	ODS	Piráti	SPDV	KSČM	ČSSD	KDU-ČSL	TOP 09	STAN
d'Hondtův dělitel	79	25	22	22	15	14	10	7	6
Imperialliho dělitel	93	25	22	22	12	9	6	6	5
Sainte-Laguého dělitel	63	24	22	23	16	16	11	11	14

Zdroj: vlastní zpracování

V následujícím grafu č. 5 je znázorněno srovnání zisku mandátů v závislosti na výběru volebního dělitele. Z níže uvedeného grafu a předešlé tabulky vychází, že střední cesta znamená volbu aktuálního d'Hondtova dělitele. Nicméně se potvrzuje fakt, že Sainte-Laguého dělitel podstatně vyrovnává rozložení sil v Poslanecké sněmovně.

Graf 5: Srovnání přidělených mandátů podle výběru dělitele- volby do PS ČR 2017

Zdroj: vlastní zpracování

5.3. Pracovní list č. 3: Přidělení mandátů v závislosti na počtu voličů

Z toho důvodu, že při změně volební kvóty se mi nepodařilo změnit volební výsledky, respektive přidělení mandátů jednotlivým krajům, pokusila jsem se o rovnoměrné rozdělení pomocí procentuálního přepočtu mandátů na počet voličů v seznamu a na počet zúčastněných voličů daného volebního kraje. Pro získání konkrétních hodnot jsem využila podklady z Českého statistického úřadu. Hodnoty jsou uvedeny v následující tabulce č. 15 a odpovídají volbám do PS 2017.

Tabulka 14: Hodnoty týkající se voleb do PS 2017

	Počet okresů	Voliči v seznamu	Hlasující volici	Volební účast v %	Platné hlas
Česká republika	14 865	8 374 501	5 094 633	60,84	5 060 759
Hlavní město Praha	1 109	916 940	615 519	67,13	611 450
Jihočeský kraj	1 259	513 882	317 250	61,74	315 319
Jihomoravský kraj	1 403	951 420	587 458	61,75	583 442
Karlovarský kraj	345	236 250	123 107	52,11	122 142
Kraj Vysočina	1 137	412 847	264 356	64,03	262 764
Královéhradecký kraj	926	444 016	280 822	63,25	278 720
Liberecký kraj	583	350 307	210 363	60,05	208 817
Moravskoslezský kraj	1 306	987 233	551 446	55,86	547 789
Olomoucký kraj	931	515 014	307 825	59,77	305 639
Pardubický kraj	876	412 172	259 860	63,05	258 169
Plzeňský kraj	1 087	456 299	273 374	59,91	271 510
Středočeský kraj	2 172	1 047 853	664 722	63,44	660 633
Ústecký kraj	1 046	652 568	341 783	52,38	339 686
Zlínský kraj	685	477 700	296 748	62,12	294 679

Zdroj: ČSÚ

Podle počtu voličů v seznamu

V tomto případě jde o jednoduchý nástroj, kdy jsem využila počtu voličů v seznamu daného volebního kraje v závislosti na celorepublikovém počtu voličů. Jedná se tedy o seznam všech oprávněných osob účastnit se voleb.

V následující tabulce č. 16 jsou znázorněny jednotlivé kroky výpočtu. Voliče nacházející se v seznamu jsem převedla na procentuální vyjádření a následně jsem rozdělila mandáty jednotlivým krajům právě v tomto poměru. Výsledky jsem zaokrouhlila běžným způsobem.

Vzniklé výsledky se v některých případech liší od klasického rozdělení podle běžně užívané Hareovy kvóty a jejich alternativ. Znatelnější rozdíly jsou jak u větších, tak i u menších volebních krajů.

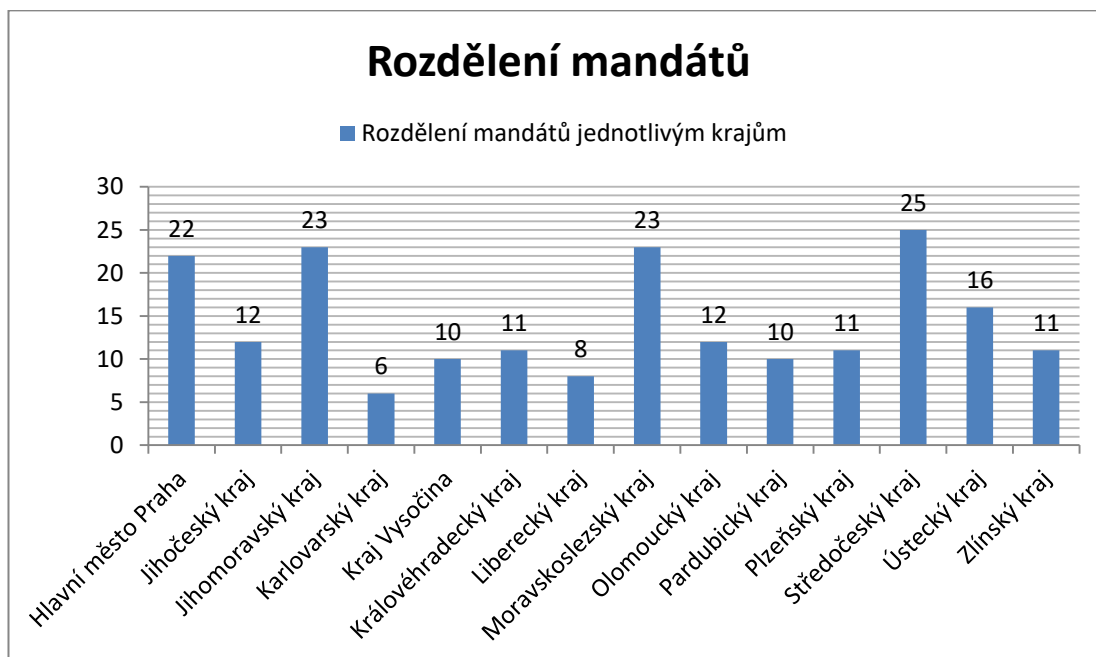
Graf č. 6 znázorňuje, za použití sloupcového diagramu, rozdělení mandátů jednotlivým volebním krajům právě podle počtu voličů v seznamu.

Tabulka 15: Přepočet zisku mandátů podle počtu voličů v seznamu

	Voliči v seznamu	Voliči v seznamu %	Počet mandátů	Počet mandátů (zaokr.)
Česká republika	8 374 501	100,000%	200	200
Hlavní město Praha	916 940	10,949%	21,89838	22
Jihočeský kraj	513 882	6,136%	12,27254	12
Jihomoravský kraj	951 420	11,361%	22,72183	23
Karlovarský kraj	236 250	2,821%	5,642127	6
Kraj Vysočina	412 847	4,930%	9,85962	10
Královéhradecký kraj	444 016	5,302%	10,604	11
Liberecký kraj	350 307	4,183%	8,366039	8
Moravskoslezský kraj	987 233	11,789%	23,57712	23
Olomoucký kraj	515 014	6,150%	12,29957	12
Pardubický kraj	412 172	4,922%	9,8435	10
Plzeňský kraj	456 299	5,449%	10,89734	11
Středočeský kraj	1 047 853	12,512%	25,02485	25
Ústecký kraj	652 568	7,792%	15,58464	16
Zlínský kraj	477 700	5,704%	11,40844	11

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 6: Rozdělení mandátů jednotlivým krajům podle počtu voličů v seznamu

Zdroj: vlastní zpracování

Podle počtu zúčastněných voličů

Dále jsem vyzkoušela přepočít zisk mandátů jednotlivým krajům na počet zúčastněných voličů. Opět jsem využila hodnot z Českého statistického úřadu týkajících se voleb do PS z roku 2017. V tomto případě šlo ovšem o přepočít na počet osob, oprávněných volit, které se jich opravdu zúčastnili.

V následující tabulce č. 17 jsou uvedeny výsledky výpočtu a následné zaokrouhlení. Jednotlivé výsledky se nemění od přepočtu zisku mandátů pomocí Hareovy kvóty a jejích alternativ v závislosti na účasti ve volbách.

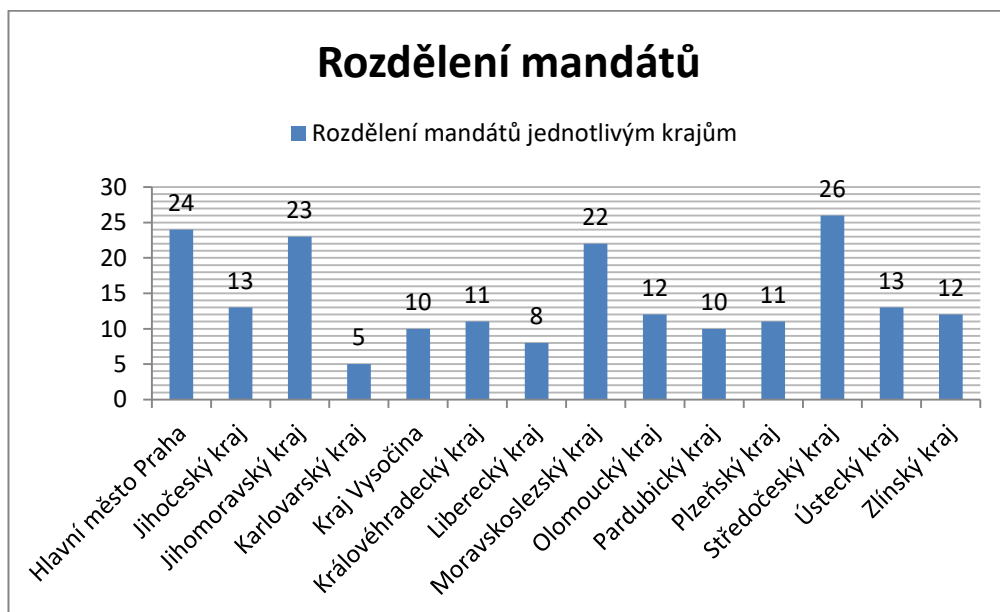
Pomocí grafu č. 7 jsou výsledky rozdělení mandátů jednotlivým krajům znázorněny prostřednictvím sloupcového diagramu.

Tabulka 16: Přepočet zisku mandátů podle počtu hlasujících voličů

	Hlasující voliči	Hlasující voliči %	Počet mandátů	Počet mandátů (zaokr.)
Česká republika	5 094 633	100,000%	200	200
Hlavní město Praha	615 519	12,082%	24,16343	24
Jihočeský kraj	317 250	6,227%	12,45428	13
Jihomoravský kraj	587 458	11,531%	23,06184	23
Karlovarský kraj	123 107	2,416%	4,832811	5
Kraj Vysočina	264 356	5,189%	10,37782	10
Královéhradecký kraj	280 822	5,512%	11,02423	11
Liberecký kraj	210 363	4,129%	8,25822	8
Moravskoslezský kraj	551 446	10,824%	21,64811	22
Olomoucký kraj	307 825	6,042%	12,08429	12
Pardubický kraj	259 860	5,101%	10,20132	10
Plzeňský kraj	273 374	5,366%	10,73184	11
Středočeský kraj	664 722	13,047%	26,09499	26
Ústecký kraj	341 783	6,709%	13,41737	13
Zlínský kraj	296 748	5,825%	11,64944	12

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 7: Rozdělení mandátů jednotlivým krajům podle počtu hlasujících voličů

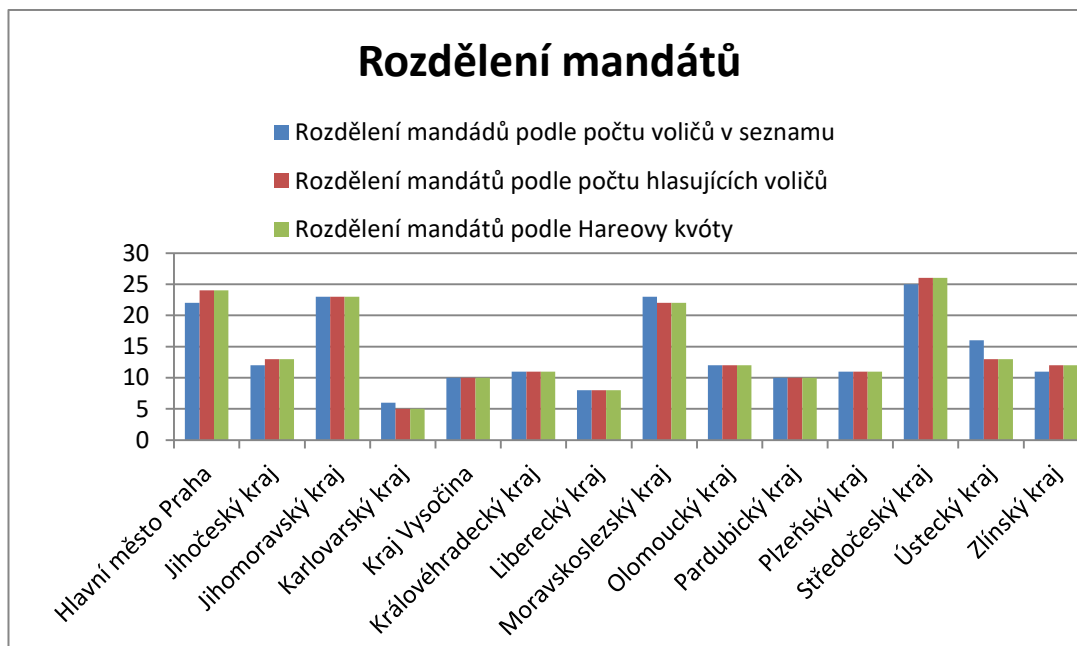

Zdroj: vlastní zpracování

Srovnání použitých přepočtů mandátů na počet voličů

V grafu č. 8 je srovnáno rozdělení mandátů podle počtu voličů s Hareovou kvótou, tak aby bylo možné jednotlivé rozdíly porovnat s reálnou situací. Dojde tedy k částečné změně přidělovaných mandátů v závislosti na jednotlivých výpočtech.

Graf 8: Srovnání rozdělení mandátů podle počtu voličů s Hareovou kvótou

Zdroj: vlastní zpracování

Co se týče změny v závislosti na počtu voličů v seznamu, je zřejmé, že aktuálně používaná volební kvóta nadhodnocuje takové kraje, jako je například Středočeský, Jihočeský, Zlínský či hl. m. Praha, naopak podhodnocuje takové jako Ústecký, Moravskoslezský a Karlovarský kraj. To vše pokud uvažujeme, že počet voličů v seznamu by měl odpovídat počtu přidělovaných mandátů danému kraji.

Pokud bychom vnímali jako nejdůležitější faktor přidělování počtu mandátů volební účast neboli počet hlasujících voličů, pak Hareova kvóta nenadhodnocuje ani nepodhodnocuje žádný volební kraj. Má totiž naprosto srovnatelné výsledky. Jelikož Hareova kvóta pracuje právě s počty získaných hlasů v daném kraji, pracuje tedy i s počtem hlasujících voličů. Tento přepočet je tedy jakousi kontrolou objektivnosti Hareovy kvóty.

6. Závěr

V úvodu své diplomové práce jsem se zaměřila na definici pojmu volební systém a kompletní klasifikaci volebních systémů. Každé rozdělení bylo dále doplněno vzorcem, na kterém jsou jednotlivé systémy postaveny a pro ukázkou doplněny i vhodným příkladem.

Druhá část byla věnována historii a vývoji volebního systému v českých zemích. Jedná se o čistě popisnou část textu, která se věnuje jednotlivým krokům, vedoucím postupně k současné verzi volebního systému v ČR. Popsán je vývoj nejen parlamentních voleb, ale i prezidentských či voleb do obecních zastupitelstev.

Ve třetí části práce jsem se pokusila o co nejpřesnější rozbor již existujících kvantitativních výzkumů účinků volebních systémů. Nejpodstatnější pro mne byla Duvergerovská agenda a popis měření proporcionality.

V poslední části jsem změnila volební systém a porovнала ho s tím stávajícím, to vše formou pracovních listů. Nejprve jsem změnila volební kvótu, použila jsem Hagenbach-Bischoffovu a Imperialliho kvótu. Ty jsem následně porovнала s tou stávající, kterou je Hareova kvóta. V tomto případě nedošlo k žádné změně, která by měnila výsledky voleb. Druhý pracovní list je věnován změně volebního dělitele. Z těch nevyužívaných v ČR jsem vybrala Imperialliho a Sainte-Laguého dělitele, jejichž výsledky z jednotlivých krajů jsem porovнала s D'hondtovým dělitelem, podle kterého se přepočítávají hlasy na mandáty při volbách do Poslanecké sněmovny ČR. Ve třetím pracovním listě je přepočet mandátů připadajících danému kraji podle počtu voličů, kde už došlo k drobné změně a to při přepočtu na počet voličů v seznamu. Všechny pracovní listy jsem doplnila jak tabulkami, které dokazují získané výsledky, tak i grafy, které slouží k dokreslení vzniklé situace.

Práce je doplněna přílohami, které představují jednotlivé přepočty hlasů na mandáty v jednotlivých krajích, a to v závislosti na zvoleném volebním děliteli. Tyto přílohy slouží pro kontrolu i bližší dohledání jednotlivých změn.

7. Seznamy tabulek, obrázků a grafů

Tabulky

Tabulka 1: Přidělení mandátů podle d'Hondtova dělitele.	20
Tabulka 2: Přidělení mandátů podle dělitele Imperialli.	21
Tabulka 3: Přidělení mandátů podle Sainte-Laguë dělitele.	21
Tabulka 4: Přidělení mandátů podle modifikovaného Sainte-Laguë dělitele.	22
Tabulka 6: Počty odevzdaných platných hlasů	66
Tabulka 7: Rozdělení mandátů pro jednotlivé kraje podle Hareovy kvóty	67
Tabulka 8: Rozdělení mandátů pro jednotlivé kraje podle Hagenbach-Bischoffovy kvóty	68
Tabulka 9: Rozdělení mandátů pro jednotlivé kraje podle Imperialliho kvóty	69
Tabulka 10: Srovnání výsledků použití jednotlivých volebních kvót.....	70
Tabulka 11: Celkové rozdělení mandátů podle d'Hondtova dělitele.....	72
Tabulka 12: Celkové rozdělení mandátů podle Imperialliho dělitele	73
Tabulka 13: Celkové rozdělení mandátů podle Sainte-Laguëho dělitele.....	75
Tabulka 14: Srovnání rozdělení mandátů podle použitých volebních dělitelů	76
Tabulka 15: Hodnoty týkající se voleb do PS 2017	78
Tabulka 16: Přepočet zisku mandátů podle počtu voličů v seznamu.....	79
Tabulka 17: Přepočet zisku mandátů podle počtu hlasujících voličů	81

Obrázky

Obrázek 1: Taageperovo rozpracování makroduvergerovské agendy (Schéma).....	59
---	----

Grafy

Graf 1: Rozdělení mandátů- volby do PS ČR 2017	70
--	----

Graf 2: Složení Poslanecké sněmovny podle d'Hondtova dělitele- volby do PS ČR 2017	72
Graf 3: Složení Poslanecké sněmovny podle Imperialliho dělitele- volby do PS ČR 2017	74
Graf 4: Složení Poslanecké sněmovny podle Sante-Laguého dělitele- volby do PS ČR 2017	75
Graf 5: Srovnání přidělených mandátů podle výběru dělitele- volby do PS ČR 2017 ...	77
Graf 6: Rozdělení mandátů jednotlivým krajům podle počtu voličů v seznamu	80
Graf 7: Rozdělení mandátů jednotlivým krajům podle počtu hlasujících voličů	81
Graf 8: Srovnání rozdělení mandátů podle počtu voličů s Hareovou kvótou	82

8. Seznam literatury

- [1] BALÍK, Stanislav, a kol., *Politický systém českých zemí 1848-1989*. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2003. ISBN 978-80-2105-438-7.
- [2] CARAMANI, Daniele. *The Societies of Europe. Elections in Western Europe since 1815. Electoral Results by Constituencies*. London: Macmillan, 2000. ISBN 978-15-615-9243-2.
- [3] FILIP, Jan; SCHELLE, Karel. *Vývoj a současnost voleb a volebního práva v ČSFR*. Brno: Masarykova univerzita, 1992. ISBN 80-210-0405-3.
- [4] CHYTILEK, Roman, a kol. *Volební systémy*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-548-6.
- [5] KREJČÍ, Oskar. *Nová kniha o volbách*. Praha: Professional Publishing, 2006. ISBN 978-80-8694-601-6.
- [6] KUBÁT, Michal. Volby a volební systémy. Cabada, Ladislav-Kubát, Michal a kol.: *Úvod do studia politické vědy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. ISBN 978-80-864-3241-0.
- [7] LEBEDA, Tomáš. *Volební systémy poměrného zastoupení. Mechanismy, proporcionalita a politické konsekvence*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1523-3.
- [8] LIJPHART, Arend. *Democracies: Pattern of Majoritarian and Consensus Goverment in Twenty-One Countries*. Yale University Press, 1984. ISBN 978-03-0003-182-9.
- [9] MASSICOTTE, Louis; BLAIS, André. André. *Mixed electoral systems: a conceptual and empirical survey*. Electoral Studies, 1999. 18.3: 341-366.
- [10] SARTORI, Giovanni. *Srovnávací ústavní inženýrství*. Praha: SLON, 2001. ISBN 80-85850-94-X.
- [11] TAAGEPERA, Rein., SHUGART, Matthew Soberg. *Seats and votes: The effects and determinants of electoral systems*. Yale University Press, 1989. ISBN 978-03-0005-077-6.

- [12] TOBOLKA, Zdeněk. *Politické dějiny československého národa od r. 1848 až do dnešní doby. Díl II. 1860-1879*. Praha: Československý kompas, 1933.
- [13] VYKOUPILO, Libor. *Slovník českých dějin*. Brno: Julius Zirkus, 2000. ISBN 80-902782-0-5.
- [14] ŽEMLIČKA, Josef., *Čechy v době knížecí*. Praha: Lidové noviny, 1997. ISBN 978-80-7106-196-0.

Internetový zdroj

- [15] Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 20.10. – 21.10.2017 (promítnuto usnesení NSS). *Volby.cz* [online]. Praha: Český statistický úřad, ©2017 [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <<https://www.volby.cz/pls/ps2017nss/ps?xjazyk=CZ>>

9. Seznam příloh

- Příloha 1: Rozdělení mandátů podle d'Hondtova dělitele (Hl. m. Praha)
- Příloha 2: Rozdělení mandátů podle d'Hondtova dělitele (Středočeský kraj)
- Příloha 3: Rozdělení mandátů podle d'Hondtova dělitele (Jihočeský kraj)
- Příloha 4: Rozdělení mandátů podle d'Hondtova dělitele (Plzeňský kraj)
- Příloha 5: Rozdělení mandátů podle d'Hondtova dělitele (Karlovarský kraj)
- Příloha 6: Rozdělení mandátů podle d'Hondtova dělitele (Ústecký kraj)
- Příloha 7: Rozdělení mandátů podle d'Hondtova dělitele (Liberecký kraj)
- Příloha 8: Rozdělení mandátů podle d'Hondtova dělitele (Královehradecký kraj)
- Příloha 9: Rozdělení mandátů podle d'Hondtova dělitele (Pardubický kraj)
- Příloha 10: Rozdělení mandátů podle d'Hondtova dělitele (Kraj Vysočina)
- Příloha 11: Rozdělení mandátů podle d'Hondtova dělitele (Jihomoravský kraj)
- Příloha 12: Rozdělení mandátů podle d'Hondtova dělitele (Olomoucký kraj)
- Příloha 13: Rozdělení mandátů podle d'Hondtova dělitele (Zlínský kraj)
- Příloha 14: Rozdělení mandátů podle d'Hondtova dělitele (Moravskoslezský kraj)
- Příloha 15: Rozdělení mandátů podle Imperialliho dělitele (Hl. m. Praha)
- Příloha 16: Rozdělení mandátů podle Imperialliho dělitele (Středočeský kraj)
- Příloha 17: Rozdělení mandátů podle Imperialliho dělitele (Jihočeský kraj)
- Příloha 18: Rozdělení mandátů podle Imperialliho dělitele (Plzeňský kraj)
- Příloha 19: Rozdělení mandátů podle Imperialliho dělitele (Karlovarský kraj)
- Příloha 20: Rozdělení mandátů podle Imperialliho dělitele (Ústecký kraj)
- Příloha 21: Rozdělení mandátů podle Imperialliho dělitele (Liberecký kraj)
- Příloha 22: Rozdělení mandátů podle Imperialliho dělitele (Královehradecký kraj)
- Příloha 23: Rozdělení mandátů podle Imperialliho dělitele (Pardubický kraj)
- Příloha 24: Rozdělení mandátů podle Imperialliho dělitele (Kraj Vysočina)
- Příloha 25: Rozdělení mandátů podle Imperialliho dělitele (Jihomoravský kraj)
- Příloha 26: Rozdělení mandátů podle Imperialliho dělitele (Olomoucký kraj)
- Příloha 27: Rozdělení mandátů podle Imperialliho dělitele (Zlínský kraj)
- Příloha 28: Rozdělení mandátů podle Imperialliho dělitele (Moravskoslezský k.)
- Příloha 29: Rozdělení mandátů podle Sainte-Laguého dělitele (Hl. m. Praha)

- Příloha 30: Rozdělení mandátů podle Sainte-Laguého dělitele (Středočeský kraj)
- Příloha 31: Rozdělení mandátů podle Sainte-Laguého dělitele (Jihočeský kraj)
- Příloha 32: Rozdělení mandátů podle Sainte-Laguého dělitele (Plzeňský kraj)
- Příloha 33: Rozdělení mandátů podle Sainte-Laguého dělitele (Karlovarský kraj)
- Příloha 34: Rozdělení mandátů podle Sainte-Laguého dělitele (Ústecký kraj)
- Příloha 35: Rozdělení mandátů podle Sainte-Laguého dělitele (Liberecký kraj)
- Příloha 36: Rozdělení mandátů podle Sainte-Laguého dělitele (Královehradecký kraj)
- Příloha 37: Rozdělení mandátů podle Sainte-Laguého dělitele (Pardubický kraj)
- Příloha 38: Rozdělení mandátů podle Sainte-Laguého dělitele (Kraj Vysočina)
- Příloha 39: Rozdělení mandátů podle Sainte-Laguého dělitele (Jihomoravský kraj)
- Příloha 40: Rozdělení mandátů podle Sainte-Laguého dělitele (Olomoucký kraj)
- Příloha 41: Rozdělení mandátů podle Sainte-Laguého dělitele (Zlínský kraj)
- Příloha 42: Rozdělení mandátů podle Sainte-Laguého dělitele (Moravskoslezský kraj)

10. Přílohy

Příloha 1: Rozdělení mandátů podle d'Hondtova dělitele (Hl. m. Praha)

Strany M:24	ANO	Piráti	ODS	TOP 09	SPDV	ČSSD	STAN	KDU-ČSL	KSČM
Počet hlasů v kraji	124 445	107 590	99 182	77 325	35 547	34 079	30 920	29 143	28 158
Počet hlasů v kraji v %	20,352%	17,596%	16,221%	12,646%	5,814%	5,573%	5,057%	4,766%	4,605%
1	124 445	107 590	99 182	77 325	35 547	34 079	30 920	29 143	28 158
2	62 223	53 795	49 591	38 663	17 774	17 040	15 460	14 572	14 079
3	41 482	35 863	33 061	25 775	11 849	11 360	10 307	9 714	9 386
4	31 111	26 898	24 796	19 331	8 887	8 520	7 730	7 286	7 040
5	24 889	21 518	19 836	15 465	7 109	6 816	6 184	5 829	5 632
6	20 741	17 932	16 530	12 888	5 925	5 680	5 153	4 857	4 693
7	17 778	15 370	14 169	11 046	5 078	4 868	4 417	4 163	4 023
8	15 556	13 449	12 398	9 666	4 443	4 260	3 865	3 643	3 520
9	13 827	11 954	11 020	8 592	3 950	3 787	3 436	3 238	3 129
Mandáty celkem	6	5	5	3	1	1	1	1	1

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 2: Rozdělení mandátů podle d'Hondtova dělitele (Středočeský kraj)

Strany M:26	ANO	ODS	Piráti	SPDV	STAN	KSČM	ČSSD	TOP 09	KDU-ČSL
Počet hlasů v kraji	189 371	85 415	79 815	59 497	53 368	47 695	43 853	41 843	19 925
Počet hlasů v kraji v %	12,624%	14,908%	14,608%	11,047%	20,357%	12,133%	11,905%	15,566%	6,785%
1	189 371	85 415	79 815	59 497	53 368	47 695	43 853	41 843	19 925
2	94 686	42 708	39 908	29 749	26 684	23 848	21 927	20 922	9 963
3	63 124	28 472	26 605	19 832	17 789	15 898	14 618	13 948	6 642
4	47 343	21 354	19 954	14 874	13 342	11 924	10 963	10 461	4 981
5	37 874	17 083	15 963	11 899	10 674	9 539	8 771	8 369	3 321
6	31 562	14 236	13 303	9 916	8 895	7 949	7 309	6 974	3 321
7	27 053	12 202	11 402	8 500	7 624	6 814	6 265	5 978	2 846
8	23 671	10 677	9 977	7 437	6 671	5 962	5 482	5 230	2 491
9	21 041	9 491	8 868	6 611	5 930	5 299	4 873	4 649	2 214
10	18 937	8 542	7 982	5 950	5 337	4 770	4 385	4 184	1 993
Mandáty celkem	9	4	3	2	2	2	2	2	0

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 3: Rozdělení mandátů podle d'Hondtova dělitele (Jihočeský kraj)

Strany M:13	ANO	ODS	Piráti	SPDV	KSČM	ČSSD	KDU-ČSL	TOP 09	STAN
Počet hlasů v kraji	91 012	38 232	33 143	31 062	29 414	23 035	16 983	16 713	14 435
Počet hlasů v kraji v %	28,863%	12,125%	10,511%	9,851%	9,328%	7,305%	5,386%	5,300%	4,578%
1	91 012	38 232	33 143	31 062	29 414	23 035	16 983	16 713	14 435
2	45 506	19 116	16 572	15 531	14 707	11 518	8 492	8 357	7 218
3	30 337	12 744	11 048	10 354	9 805	7 678	5 661	5 571	4 812
4	22 753	9 558	8 286	7 766	7 354	5 759	4 246	4 178	3 609
5	18 202	7 646	6 629	6 212	5 883	4 607	3 397	3 343	2 887
6	15 169	6 372	5 524	5 177	4 902	3 839	2 831	2 786	2 406
7	13 002	5 462	4 735	4 437	4 202	3 291	2 426	2 388	2 062
Mandáty celkem	5	2	1	1	1	1	1	1	0

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 4: Rozdělení mandátů podle d'Hondtova dělitele (Plzeňský kraj)

Strany M:11	ANO	ODS	SPDV	Piráti	KSČM	ČSSD	STAN	TOP 09	KDU-ČSL
Počet hlasů v kraji	84 114	32 833	28 686	27 201	23 502	21 643	13 180	13 095	9 499
Počet hlasů v kraji v %	30,980%	12,093%	10,565%	10,018%	8,656%	7,971%	4,854%	4,823%	3,499%
1	84 114	32 833	28 686	27 201	23 502	21 643	13 180	13 095	9 499
2	42 057	16 417	14 343	13 601	11 751	10 822	6 590	6 548	4 750
3	28 038	10 944	9 562	9 067	7 834	7 214	4 393	4 365	3 166
4	21 029	8 208	7 172	6 800	5 876	5 411	3 295	3 274	2 375
5	16 823	6 567	5 737	5 440	4 700	4 329	2 636	2 619	1 900
6	14 019	5 472	4 781	4 534	3 917	3 607	2 197	2 183	1 583
Mandáty celkem	5	2	1	1	1	1	0	0	0

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 5: Rozdělení mandátů podle d'Hondtova dělitele (Karlovarský kraj)

strany: M-5	ANO	SPD	Piráti	ODS	KSČM	ČSSD	STAN	TOP 09	KDU-ČSL
Počet hlasů v kraji	43 268	15 233	12 564	10 796	9 960	8 530	6 453	4 495	2 885
Počet hlasů v kraji v %	35,42%	12,47%	10,29%	8,84%	8,15%	6,98%	5,28%	3,68%	2,36%
1	43 268	15 233	12 564	10 796	9 960	8 530	6 453	4 495	2 885
2	21 634	7 617	6 282	5 398	4 980	4 265	3 227	2 248	1 443
3	14 423	5 078	4 188	3 599	3 320	2 843	2 151	1 498	962
4	10 817	3 808	3 141	2 699	2 490	2 133	1 613	1 124	721
Mandáty celkem	3	1	1	0	0	0	0	0	0

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 6: Rozdělení mandátů podle d'Hondtova dělitele (Ústecký kraj)

Strany M:13	ANO	SPDV	KSČM	ODS	Piráti	ČSSD	TOP 09	STAN	KDU-ČSL
Počet hlasů v kraji	127 574	42 777	33 628	32 197	28 004	22 464	12 336	12 299	6 127
Počet hlasů v kraji v %	37,556%	12,593%	9,900%	9,478%	8,244%	6,613%	3,632%	3,621%	1,804%
1	127 574	42 777	33 628	32 197	28 004	22 464	12 336	12 299	6 127
2	63 787	21 389	16 814	16 099	14 002	11 232	6 168	6 150	3 064
3	42 525	14 259	11 209	10 732	9 335	7 488	4 112	4 100	2 042
4	31 894	10 694	8 407	8 049	7 001	5 616	3 084	3 075	1 532
5	25 515	8 555	6 726	6 439	5 601	4 493	2 467	2 460	1 225
6	21 262	7 130	5 605	5 366	4 667	3 744	2 056	2 050	1 021
7	18 225	6 111	4 804	4 600	4 001	3 209	1 762	1 757	875
Mandáty celkem	7	2	1	1	1	1	0	0	0

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 7: Rozdělení mandátů podle d'Hondtova dělitele (Liberecký kraj)

Strany M:8	ANO	STAN	Piráti	SPDV	ODS	KSČM	ČSSD	TOP 09	KDU-ČSL
Počet hlasů v kraji	62 302	26 780	23 859	22 878	21 468	13 981	11 811	8 825	4 297
Počet hlasů v kraji v %	29,836%	12,825%	11,426%	10,956%	10,281%	6,695%	5,656%	4,226%	2,058%
1	62 302	26 780	23 859	22 878	21 468	13 981	11 811	8 825	4 297
2	31 151	13 390	11 930	11 439	10 734	6 991	5 906	4 413	2 149
3	20 767	8 927	7 953	7 626	7 156	4 660	3 937	2 942	1 432
4	15 576	6 695	5 965	5 720	5 367	3 495	2 953	2 206	1 074
5	12 460	5 356	4 772	4 576	4 294	2 796	2 362	1 765	859
6	10 384	4 463	3 977	3 813	3 578	2 330	1 969	1 471	716
Mandáty celkem	4	1	1	1	1	0	0	0	0

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 8: Rozdělení mandátů podle d'Hondtova dělitele (Královéhradecký kraj)

Strany M:11	ANO	ODS	Piráti	SPDV	KSČM	ČSSD	KDU-ČSL	TOP 09	STAN
Počet hlasů v kraji	88 551	32 242	29 932	28 038	19 792	18 128	16 294	14 308	14 184
Počet hlasů v kraji v %	31,771%	11,568%	10,739%	10,060%	7,101%	6,504%	5,846%	5,133%	5,089%
1	88 551	32 242	29 932	28 038	19 792	18 128	16 294	14 308	14 184
2	44 276	16 121	14 966	14 019	9 896	9 064	8 147	7 154	7 092
3	29 517	10 747	9 977	9 346	6 597	6 043	5 431	4 769	4 728
4	22 138	8 061	7 483	7 010	4 948	4 532	4 074	3 577	3 546
5	17 710	6 448	5 986	5 608	3 958	3 626	3 259	2 862	2 837
6	14 759	5 374	4 989	4 673	3 299	3 021	2 716	2 385	2 364
7	12 650	4 606	4 276	4 005	2 827	2 590	2 328	2 044	2 026
Mandáty celkem	5	1	1	1	1	1	1	0	0

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 9: Rozdělení mandátů podle d'Hondtova dělitele (Pardubický kraj)

Strany M:10	ANO	ODS	Piráti	SPDV	KSČM	ČSSD	KDU-ČSL	STAN	TOP 09
Počet hlasů v kraji	79 551	28 313	27 146	26 202	20 002	19 294	17 599	12 855	10 864
Počet hlasů v kraji v %	30,814%	10,967%	10,515%	10,149%	7,748%	7,473%	6,817%	4,979%	4,208%
1	79 551	28 313	27 146	26 202	20 002	19 294	17 599	12 855	10 864
2	39 776	14 157	13 573	13 101	10 001	9 647	8 800	6 428	5 432
3	26 517	9 438	9 049	8 734	6 667	6 431	5 866	4 285	3 621
4	19 888	7 078	6 787	6 551	5 001	4 824	4 400	3 214	2 716
5	15 910	5 663	5 429	5 240	4 000	3 859	3 520	2 571	2 173
6	13 259	4 719	4 524	4 367	3 334	3 216	2 933	2 143	1 811
7	11 364	4 045	3 878	3 743	2 857	2 756	2 514	1 836	1 552
Mandáty celkem	4	1	1	1	1	1	1	0	0

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 10: Rozdělení mandátů podle d'Hondtova dělitele (Kraj Vysočina)

Strany M:10	ANO	Piráti	ODS	SPDV	KSČM	ČSSD	KDU-ČSL	STAN	TOP 09
Počet hlasů v kraji	75 247	26 086	25 989	25 237	24 829	24 631	24 295	11 251	10 163
Počet hlasů v kraji v %	28,637%	9,928%	9,891%	9,604%	9,449%	9,374%	9,246%	4,282%	3,868%
1	75 247	26 086	25 989	25 237	24 829	24 631	24 295	11 251	10 163
2	37 624	13 043	12 995	12 619	12 415	12 316	12 148	5 626	5 082
3	25 082	8 695	8 663	8 412	8 276	8 210	8 098	3 750	3 388
4	18 812	6 522	6 497	6 309	6 207	6 158	6 074	2 813	2 541
5	15 049	5 217	5 198	5 047	4 966	4 926	4 859	2 250	2 033
6	12 541	4 348	4 332	4 206	4 138	4 105	4 049	1 875	1 694
7	10 750	3 727	3 713	3 605	3 547	3 519	3 471	1 607	1 452
Mandáty celkem	4	1	1	1	1	1	1	0	0

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 11: Rozdělení mandátů podle d'Hondtova dělitele (Jihomoravský kraj)

Strany M:23	ANO	ODS	SPDV	Piráti	KDU-ČSL	ČSSD	KSČM	TOP 09	STAN
Počet hlasů v kraji	159 909	69 319	67 973	53 207	52 346	49 248	46 966	26 356	21 222
Počet hlasů v kraji v %	27,408%	11,881%	11,650%	9,120%	8,972%	8,441%	8,050%	4,517%	3,637%
1	159 909	69 319	67 973	53 207	52 346	49 248	46 966	26 356	21 222
2	79 955	34 660	33 987	26 604	26 173	24 624	23 483	13 178	10 611
3	53 303	23 106	22 658	17 736	17 449	16 416	15 655	8 785	7 074
4	39 977	17 330	16 993	13 302	13 087	12 312	11 742	6 589	5 306
5	31 982	13 864	13 595	10 641	10 469	9 850	9 393	5 271	4 244
6	26 652	11 553	11 329	8 868	8 724	8 208	7 828	4 393	3 537
7	22 844	9 903	9 710	7 601	7 478	7 035	6 709	3 765	3 032
8	19 989	8 665	8 497	6 651	6 543	6 156	5 871	3 295	2 653
9	17 768	7 702	7 553	5 912	5 816	5 472	5 218	2 928	2 358
Mandáty celkem	7	3	3	2	2	2	2	1	1

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 12: Rozdělení mandátů podle d'Hondtova dělitele (Olomoucký kraj)

Strany M:12	ANO	SPDV	ODS	KSČM	Piráti	KDU-ČSL	ČSSD	STAN	TOP 09
Počet hlasů v kraji	95 950	41 397	27 266	26 853	25 955	25 257	22 760	13 580	9 903
Počet hlasů v kraji v %	31,393%	13,544%	8,921%	8,786%	8,492%	8,264%	7,447%	4,443%	3,240%
1	95 950	41 397	27 266	26 853	25 955	25 257	22 760	13 580	9 903
2	47 975	20 699	13 633	13 427	12 978	12 629	11 380	6 790	4 952
3	31 983	13 799	9 089	8 951	8 652	8 419	7 587	4 527	3 301
4	23 988	10 349	6 817	6 713	6 489	6 314	5 690	3 395	2 476
5	19 190	8 279	5 453	5 371	5 191	5 051	4 552	2 716	1 981
6	15 992	6 900	4 544	4 476	4 326	4 210	3 793	2 263	1 651
7	13 707	5 914	3 895	3 836	3 708	3 608	3 251	1 940	1 415
Mandáty celkem	5	2	1	1	1	1	1	0	0

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 13: Rozdělení mandátů podle d'Hondtova dělitele (Zlínský kraj)

Strany M:12	ANO	SPDV	KDU-ČSL	ODS	Piráti	KSČM	ČSSD	STAN	TOP 09
Počet hlasů v kraji	84 750	38 020	33 631	28 752	24 859	20 669	20 454	17 168	8 443
Počet hlasů v kraji v %	28,760%	12,902%	11,413%	9,757%	8,436%	7,014%	6,941%	5,826%	2,865%
1	84 750	38 020	33 631	28 752	24 859	20 669	20 454	17 168	8 443
2	42 375	19 010	16 816	14 376	12 430	10 335	10 227	8 584	4 222
3	28 250	12 673	11 210	9 584	8 286	6 890	6 818	5 723	2 814
4	21 188	9 505	8 408	7 188	6 215	5 167	5 114	4 292	2 111
5	16 950	7 604	6 726	5 750	4 972	4 134	4 091	3 434	1 689
6	14 125	6 337	5 605	4 792	4 143	3 445	3 409	2 861	1 407
7	12 107	5 431	4 804	4 107	3 551	2 953	2 922	2 453	1 206
Mandáty celkem	4	2	1	1	1	1	1	1	0

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 14: Rozdělení mandátů podle d'Hondtova dělitele (Moravskoslezský kraj)

Strany M:22	ANO	SPDV	ČSSD	KSČM	Piráti	ODS	KDU-ČSL	STAN	TOP 09
Počet hlasů v kraji	194 069	76 027	48 417	47 651	47 332	40 944	35 362	14 462	14 142
Počet hlasů v kraji v %	35,428%	13,879%	8,839%	8,699%	8,641%	7,474%	6,455%	2,640%	2,582%
1	194 069	76 027	48 417	47 651	47 332	40 944	35 362	14 462	14 142
2	97 035	38 014	24 209	23 826	23 666	20 472	17 681	7 231	7 071
3	64 690	25 342	16 139	15 884	15 777	13 648	11 787	4 821	4 714
4	48 517	19 007	12 104	11 913	11 833	10 236	8 841	3 616	3 536
5	38 814	15 205	9 683	9 530	9 466	8 189	7 072	2 892	2 828
6	32 345	12 671	8 070	7 942	7 889	6 824	5 894	2 410	2 357
7	27 724	10 861	6 917	6 807	6 762	5 849	5 052	2 066	2 020
8	24 259	9 503	6 052	5 956	5 917	5 118	4 420	1 808	1 768
9	21 563	8 447	5 380	5 295	5 259	4 549	3 929	1 607	1 571
10	19 407	7 603	4 842	4 765	4 733	4 094	3 536	1 446	1 414
Mandáty celkem	10	3	2	2	2	2	1	0	0

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 15: Rozdělení mandátů podle Imperialliho dělitele (Hl. m. Praha)

Strany M:24	ANO	Piráti	ODS	TOP 09	SPDV	ČSSD	STAN	KDU-ČSL	KSČM
Počet hlasů v kraji	124 445	107 590	99 182	77 325	35 547	34 079	30 920	29 143	28 158
Počet hlasů v kraji v %	20,352%	17,596%	16,221%	12,646%	5,814%	5,573%	5,057%	4,766%	4,605%
2	62 223	53 795	49 591	38 663	17 774	17 040	15 460	14 572	14 079
3	41 482	35 863	33 061	25 775	11 849	11 360	10 307	9 714	9 386
4	31 111	26 898	24 796	19 331	8 887	8 520	7 730	7 286	7 040
5	24 889	21 518	19 836	15 465	7 109	6 816	6 184	5 829	5 632
6	20 741	17 932	16 530	12 888	5 925	5 680	5 153	4 857	4 693
7	17 778	15 370	14 169	11 046	5 078	4 868	4 417	4 163	4 023
8	15 556	13 449	12 398	9 666	4 443	4 260	3 865	3 643	3 520
9	13 827	11 954	11 020	8 592	3 950	3 787	3 436	3 238	3 129
Mandáty celkem	7	5	5	4	1	1	1	0	0

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 16: Rozdělení mandátů podle Imperialliho dělitele (Středočeský kraj)

Strany M:26	ANO	ODS	Piráti	SPDV	STAN	KSČM	ČSSD	TOP 09	KDU-ČSL
Počet hlasů v kraji	189 371	85 415	79 815	59 497	53 368	47 695	43 853	41 843	19 925
Počet hlasů v kraji v %	12,624%	14,908%	14,608%	11,047%	20,357%	12,133%	11,905%	15,566%	6,785%
2	94 686	42 708	39 908	29 749	26 684	23 848	21 927	20 922	9 963
3	63 124	28 472	26 605	19 832	17 789	15 898	14 618	13 948	6 642
4	47 343	21 354	19 954	14 874	13 342	11 924	10 963	10 461	4 981
5	37 874	17 083	15 963	11 899	10 674	9 539	8 771	8 369	3 321
6	31 562	14 236	13 303	9 916	8 895	7 949	7 309	6 974	3 321
7	27 053	12 202	11 402	8 500	7 624	6 814	6 265	5 978	2 846
8	23 671	10 677	9 977	7 437	6 671	5 962	5 482	5 230	2 491
9	21 041	9 491	8 868	6 611	5 930	5 299	4 873	4 649	2 214
10	18 937	8 542	7 982	5 950	5 337	4 770	4 385	4 184	1 993
11	17 216	7 765	7 256	5 409	4 852	4 336	3 987	3 804	1 811
12	15 781	7 118	6 651	4 958	4 447	3 975	3 654	3 487	1 660
Mandáty celkem	10	4	4	2	2	2	1	1	0

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 17: Rozdělení mandátů podle Imperialliho dělitele (Jihočeský kraj)

Strany M:13	ANO	ODS	Piráti	SPDV	KSČM	ČSSD	KDU-ČSL	TOP 09	STAN
Počet hlasů v kraji	91 012	38 232	33 143	31 062	29 414	23 035	16 983	16 713	14 435
Počet hlasů v kraji v %	28,863%	12,125%	10,511%	9,851%	9,328%	7,305%	5,386%	5,300%	4,578%
2	45 506	19 116	16 572	15 531	14 707	11 518	8 492	8 357	7 218
3	30 337	12 744	11 048	10 354	9 805	7 678	5 661	5 571	4 812
4	22 753	9 558	8 286	7 766	7 354	5 759	4 246	4 178	3 609
5	18 202	7 646	6 629	6 212	5 883	4 607	3 397	3 343	2 887
6	15 169	6 372	5 524	5 177	4 902	3 839	2 831	2 786	2 406
7	13 002	5 462	4 735	4 437	4 202	3 291	2 426	2 388	2 062
8	11 377	4 779	4 143	3 883	3 677	2 879	2 123	2 089	1 804
9	10 112	4 248	3 683	3 451	3 268	2 559	1 887	1 857	1 604
Mandáty celkem	7	2	1	1	1	1	0	0	0

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 18: Rozdělení mandátů podle Imperialliho dělitele (Plzeňský kraj)

Strany M:11	ANO	ODS	SPDV	Piráti	KSČM	ČSSD	STAN	TOP 09	KDU-ČSL
Počet hlasů v kraji	84 114	32 833	28 686	27 201	23 502	21 643	13 180	13 095	9 499
Počet hlasů v kraji v %	30,980%	12,093%	10,565%	10,018%	8,656%	7,971%	4,854%	4,823%	3,499%
2	42 057	16 417	14 343	13 601	11 751	10 822	6 590	6 548	4 750
3	28 038	10 944	9 562	9 067	7 834	7 214	4 393	4 365	3 166
4	21 029	8 208	7 172	6 800	5 876	5 411	3 295	3 274	2 375
5	16 823	6 567	5 737	5 440	4 700	4 329	2 636	2 619	1 900
6	14 019	5 472	4 781	4 534	3 917	3 607	2 197	2 183	1 583
7	12 016	4 690	4 098	3 886	3 357	3 092	1 883	1 871	1 357
8	10 514	4 104	3 586	3 400	2 938	2 705	1 648	1 637	1 187
Mandáty celkem	6	2	1	1	1	0	0	0	0

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 19: Rozdělení mandátů podle Imperialliho dělitele (Karlovarský kraj)

Strany: M-5	ANO	SPD	Piráti	ODS	KSČM	ČSSD	STAN	TOP 09	KDU-ČSL
Počet hlasů v kraji	43 268	15 233	12 564	10 796	9 960	8 530	6 453	4 495	2 885
Počet hlasů v kraji v %	35,42%	12,47%	10,29%	8,84%	8,15%	6,98%	5,28%	3,68%	2,36%
2	21 634	7 617	6 282	5 398	4 980	4 265	3 227	2 248	1 443
3	14 423	5 078	4 188	3 599	3 320	2 843	2 151	1 498	962
4	10 817	3 808	3 141	2 699	2 490	2 133	1 613	1 124	721
5	8 654	3 047	2 513	2 159	1 992	1 706	1 291	899	577
6	7 211	2 539	2 094	1 799	1 660	1 422	1 076	749	481
Mandáty celkem	4	1	0	0	0	0	0	0	0

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 20: Rozdělení mandátů podle Imperialliho dělitele (Ústecký kraj)

Strany M:13	ANO	SPDV	KSČM	ODS	Piráti	ČSSD	TOP 09	STAN	KDU-ČSL
Počet hlasů v kraji	127 574	42 777	33 628	32 197	28 004	22 464	12 336	12 299	6 127
Počet hlasů v kraji v %	37,556%	12,593%	9,900%	9,478%	8,244%	6,613%	3,632%	3,621%	1,804%
2	63 787	21 389	16 814	16 099	14 002	11 232	6 168	6 150	3 064
3	42 525	14 259	11 209	10 732	9 335	7 488	4 112	4 100	2 042
4	31 894	10 694	8 407	8 049	7 001	5 616	3 084	3 075	1 532
5	25 515	8 555	6 726	6 439	5 601	4 493	2 467	2 460	1 225
6	21 262	7 130	5 605	5 366	4 667	3 744	2 056	2 050	1 021
7	18 225	6 111	4 804	4 600	4 001	3 209	1 762	1 757	875
8	15 947	5 347	4 204	4 025	3 501	2 808	1 542	1 537	766
9	14 175	4 753	3 736	3 577	3 112	2 496	1 371	1 367	681
10	12 757	4 278	3 363	3 220	2 800	2 246	1 234	1 230	613
Mandáty celkem	8	2	1	1	1	0	0	0	0

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 21: Rozdělení mandátů podle Imperialliho dělitele (Liberecký kraj)

Strany M:8	ANO	STAN	Piráti	SPDV	ODS	KSČM	ČSSD	TOP 09	KDU-ČSL
Počet hlasů v kraji	62 302	26 780	23 859	22 878	21 468	13 981	11 811	8 825	4 297
Počet hlasů v kraji v %	29,836%	12,825%	11,426%	10,956%	10,281%	6,695%	5,656%	4,226%	2,058%
2	31 151	13 390	11 930	11 439	10 734	6 991	5 906	4 413	2 149
3	20 767	8 927	7 953	7 626	7 156	4 660	3 937	2 942	1 432
4	15 576	6 695	5 965	5 720	5 367	3 495	2 953	2 206	1 074
5	12 460	5 356	4 772	4 576	4 294	2 796	2 362	1 765	859
6	10 384	4 463	3 977	3 813	3 578	2 330	1 969	1 471	716
Mandáty celkem	4	1	1	1	1	0	0	0	0

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 22: Rozdělení mandátů podle Imperialliho dělitele (Královohradecký kraj)

Strany M:11	ANO	ODS	Piráti	SPDV	KSČM	ČSSD	KDU-ČSL	TOP 09	STAN
Počet hlasů v kraji	88 551	32 242	29 932	28 038	19 792	18 128	16 294	14 308	14 184
Počet hlasů v kraji v %	31,771%	11,568%	10,739%	10,060%	7,101%	6,504%	5,846%	5,133%	5,089%
2	44 276	16 121	14 966	14 019	9 896	9 064	8 147	7 154	7 092
3	29 517	10 747	9 977	9 346	6 597	6 043	5 431	4 769	4 728
4	22 138	8 061	7 483	7 010	4 948	4 532	4 074	3 577	3 546
5	17 710	6 448	5 986	5 608	3 958	3 626	3 259	2 862	2 837
6	14 759	5 374	4 989	4 673	3 299	3 021	2 716	2 385	2 364
7	12 650	4 606	4 276	4 005	2 827	2 590	2 328	2 044	2 026
8	11 069	4 030	3 742	3 505	2 474	2 266	2 037	1 789	1 773
9	9 839	3 582	3 326	3 115	2 199	2 014	1 810	1 590	1 576
Mandáty celkem	7	2	1	1	0	0	0	0	0

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 23: Rozdělení mandátů podle Imperialliho dělitele (Pardubický kraj)

Strany M:10	ANO	ODS	Piráti	SPDV	KSČM	ČSSD	KDU-ČSL	STAN	TOP 09
Počet hlasů v kraji	79 551	28 313	27 146	26 202	20 002	19 294	17 599	12 855	10 864
Počet hlasů v kraji v %	30,814%	10,967%	10,515%	10,149%	7,748%	7,473%	6,817%	4,979%	4,208%
2	39 776	14 157	13 573	13 101	10 001	9 647	8 800	6 428	5 432
3	26 517	9 438	9 049	8 734	6 667	6 431	5 866	4 285	3 621
4	19 888	7 078	6 787	6 551	5 001	4 824	4 400	3 214	2 716
5	15 910	5 663	5 429	5 240	4 000	3 859	3 520	2 571	2 173
6	13 259	4 719	4 524	4 367	3 334	3 216	2 933	2 143	1 811
7	11 364	4 045	3 878	3 743	2 857	2 756	2 514	1 836	1 552
8	9 944	3 539	3 393	3 275	2 500	2 412	2 200	1 607	1 358
Mandáty celkem	6	1	1	1	1	0	0	0	0

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 24: Rozdělení mandátů podle Imperialliho dělitele (Kraj Vysočina)

Strany M:10	ANO	Piráti	ODS	SPDV	KSČM	ČSSD	KDU-ČSL	STAN	TOP 09
Počet hlasů v kraji	75 247	26 086	25 989	25 237	24 829	24 631	24 295	11 251	10 163
Počet hlasů v kraji v %	28,637%	9,928%	9,891%	9,604%	9,449%	9,374%	9,246%	4,282%	3,868%
2	37 624	13 043	12 995	12 619	12 415	12 316	12 148	5 626	5 082
3	25 082	8 695	8 663	8 412	8 276	8 210	8 098	3 750	3 388
4	18 812	6 522	6 497	6 309	6 207	6 158	6 074	2 813	2 541
5	15 049	5 217	5 198	5 047	4 966	4 926	4 859	2 250	2 033
6	12 541	4 348	4 332	4 206	4 138	4 105	4 049	1 875	1 694
7	10 750	3 727	3 713	3 605	3 547	3 519	3 471	1 607	1 452
Mandáty celkem	5	1	1	1	1	1	0	0	0

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 25: Rozdělení mandátů podle Imperialliho dělitele (Jihomoravský kraj)

Strany M:23	ANO	ODS	SPDV	Piráti	KDU-ČSL	ČSSD	KSČM	TOP 09	STAN
Počet hlasů v kraji	159 909	69 319	67 973	53 207	52 346	49 248	46 966	26 356	21 222
Počet hlasů v kraji v %	27,408%	11,881%	11,650%	9,120%	8,972%	8,441%	8,050%	4,517%	3,637%
2	79 955	34 660	33 987	26 604	26 173	24 624	23 483	13 178	10 611
3	53 303	23 106	22 658	17 736	17 449	16 416	15 655	8 785	7 074
4	39 977	17 330	16 993	13 302	13 087	12 312	11 742	6 589	5 306
5	31 982	13 864	13 595	10 641	10 469	9 850	9 393	5 271	4 244
6	26 652	11 553	11 329	8 868	8 724	8 208	7 828	4 393	3 537
7	22 844	9 903	9 710	7 601	7 478	7 035	6 709	3 765	3 032
8	19 989	8 665	8 497	6 651	6 543	6 156	5 871	3 295	2 653
9	17 768	7 702	7 553	5 912	5 816	5 472	5 218	2 928	2 358
10	15 991	6 932	6 797	5 321	5 235	4 925	4 697	2 636	2 122
11	14 537	6 302	6 179	4 837	4 759	4 477	4 270	2 396	1 929
Mandáty celkem	9	3	3	2	2	2	2	0	0

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 26: Rozdělení mandátů podle Imperialliho dělitele (Olomoucký kraj)

Strany M:12	ANO	SPDV	ODS	KSČM	Piráti	KDU-ČSL	ČSSD	STAN	TOP 09
Počet hlasů v kraji	95 950	41 397	27 266	26 853	25 955	25 257	22 760	13 580	9 903
Počet hlasů v kraji v %	31,393%	13,544%	8,921%	8,786%	8,492%	8,264%	7,447%	4,443%	3,240%
2	47 975	20 699	13 633	13 427	12 978	12 629	11 380	6 790	4 952
3	31 983	13 799	9 089	8 951	8 652	8 419	7 587	4 527	3 301
4	23 988	10 349	6 817	6 713	6 489	6 314	5 690	3 395	2 476
5	19 190	8 279	5 453	5 371	5 191	5 051	4 552	2 716	1 981
6	15 992	6 900	4 544	4 476	4 326	4 210	3 793	2 263	1 651
7	13 707	5 914	3 895	3 836	3 708	3 608	3 251	1 940	1 415
8	11 994	5 175	3 408	3 357	3 244	3 157	2 845	1 698	1 238
Mandáty celkem	6	2	1	1	1	1	0	0	0

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 27: Rozdělení mandátů podle Imperialliho dělitele (Zlínský kraj)

Strany M:12	ANO	SPDV	KDU-ČSL	ODS	Piráti	KSČM	ČSSD	STAN	TOP 09
Počet hlasů v kraji	84 750	38 020	33 631	28 752	24 859	20 669	20 454	17 168	8 443
Počet hlasů v kraji v %	28,760%	12,902%	11,413%	9,757%	8,436%	7,014%	6,941%	5,826%	2,865%
2	42 375	19 010	16 816	14 376	12 430	10 335	10 227	8 584	4 222
3	28 250	12 673	11 210	9 584	8 286	6 890	6 818	5 723	2 814
4	21 188	9 505	8 408	7 188	6 215	5 167	5 114	4 292	2 111
5	16 950	7 604	6 726	5 750	4 972	4 134	4 091	3 434	1 689
6	14 125	6 337	5 605	4 792	4 143	3 445	3 409	2 861	1 407
7	12 107	5 431	4 804	4 107	3 551	2 953	2 922	2 453	1 206
8	10 594	4 753	4 204	3 594	3 107	2 584	2 557	2 146	1 055
Mandáty celkem	6	2	2	1	1	0	0	0	0

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 28: Rozdělení mandátů podle Imperialliho dělitele (Moravskoslezský k.)

Strany M:22	ANO	SPDV	ČSSD	KSČM	Piráti	ODS	KDU-ČSL	STAN	TOP 09
Počet hlasů v kraji	194 069	76 027	48 417	47 651	47 332	40 944	35 362	14 462	14 142
Počet hlasů v kraji v %	35,428%	13,879%	8,839%	8,699%	8,641%	7,474%	6,455%	2,640%	2,582%
2	97 035	38 014	24 209	23 826	23 666	20 472	17 681	7 231	7 071
3	64 690	25 342	16 139	15 884	15 777	13 648	11 787	4 821	4 714
4	48 517	19 007	12 104	11 913	11 833	10 236	8 841	3 616	3 536
5	38 814	15 205	9 683	9 530	9 466	8 189	7 072	2 892	2 828
6	32 345	12 671	8 070	7 942	7 889	6 824	5 894	2 410	2 357
7	27 724	10 861	6 917	6 807	6 762	5 849	5 052	2 066	2 020
8	24 259	9 503	6 052	5 956	5 917	5 118	4 420	1 808	1 768
9	21 563	8 447	5 380	5 295	5 259	4 549	3 929	1 607	1 571
10	19 407	7 603	4 842	4 765	4 733	4 094	3 536	1 446	1 414
11	17 643	6 912	4 402	4 332	4 303	3 722	3 215	1 315	1 286
12	16 172	6 336	4 035	3 971	3 944	3 412	2 947	1 205	1 179
13	14 928	5 848	3 724	3 665	3 641	3 150	2 720	1 112	1 088
Mandáty celkem	11	3	2	2	2	1	1	0	0

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 29: Rozdělení mandátů podle Sainte-Laguého dělitele (Hl. m. Praha)

Strany M:24	ANO	Piráti	ODS	TOP 09	SPDV	ČSSD	STAN	KDU-ČSL	KSČM
Počet hlasů v kraji	124 445	107 590	99 182	77 325	35 547	34 079	30 920	29 143	28 158
Počet hlasů v kraji v %	20,352%	17,596%	16,221%	12,646%	5,814%	5,573%	5,057%	4,766%	4,605%
1	124 445	107 590	99 182	77 325	35 547	34 079	30 920	29 143	28 158
3	41 482	35 863	33 061	25 775	11 849	11 360	10 307	9 714	9 386
5	24 889	21 518	19 836	15 465	7 109	6 816	6 184	5 829	5 632
7	17 778	15 370	14 169	11 046	5 078	4 868	4 417	4 163	4 023
9	13 827	11 954	11 020	8 592	3 950	3 787	3 436	3 238	3 129
11	11 313	9 781	9 017	7 030	3 232	3 098	2 811	2 649	2 560
13	9 573	8 276	7 629	5 948	2 734	2 621	2 378	2 242	2 166
Mandáty celkem	5	5	4	3	2	2	1	1	1

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 30: Rozdělení mandátů podle Sainte-Laguého dělitele (Středočeský kraj)

Strany M:26	ANO	ODS	Piráti	SPDV	STAN	KSČM	ČSSD	TOP 09	KDU-ČSL
Počet hlasů v kraji	189 371	85 415	79 815	59 497	53 368	47 695	43 853	41 843	19 925
Počet hlasů v kraji v %	12,624%	14,908%	14,608%	11,047%	20,357%	12,133%	11,905%	15,566%	6,785%
1	189 371	85 415	79 815	59 497	53 368	47 695	43 853	41 843	19 925
3	63 124	28 472	26 605	19 832	17 789	15 898	14 618	13 948	6 642
5	37 874	17 083	15 963	11 899	10 674	9 539	8 771	8 369	3 985
7	27 053	12 202	11 402	8 500	7 624	6 814	6 265	5 978	2 846
9	21 041	9 491	8 868	6 611	5 930	5 299	4 873	4 649	2 214
11	17 216	7 765	7 256	5 409	4 852	4 336	3 987	3 804	1 811
13	14 567	6 570	6 140	4 577	4 105	3 669	3 373	3 219	1 533
15	12 625	5 694	5 321	3 966	3 558	3 180	2 924	2 790	1 328
17	11 139	5 024	4 695	3 500	3 139	2 806	2 580	2 461	1 172
Mandáty celkem	8	4	3	2	2	2	2	2	1

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 31: Rozdělení mandátů podle Sainte-Laguého dělitele (Jihočeský kraj)

Strany M:13	ANO	ODS	Piráti	SPDV	KSČM	ČSSD	KDU-ČSL	TOP 09	STAN
Počet hlasů v kraji	91 012	38 232	33 143	31 062	29 414	23 035	16 983	16 713	14 435
Počet hlasů v kraji v %	28,863%	12,125%	10,511%	9,851%	9,328%	7,305%	5,386%	5,300%	4,578%
1	91 012	38 232	33 143	31 062	29 414	23 035	16 983	16 713	14 435
3	30 337	12 744	11 048	10 354	9 805	7 678	5 661	5 571	4 812
5	18 202	7 646	6 629	6 212	5 883	4 607	3 397	3 343	2 887
7	13 002	5 462	4 735	4 437	4 202	3 291	2 426	2 388	2 062
9	10 112	4 248	3 683	3 451	3 268	2 559	1 887	1 857	1 604
11	8 274	3 476	3 013	2 824	2 674	2 094	1 544	1 519	1 312
13	7 001	2 941	2 549	2 389	2 263	1 772	1 306	1 286	1 110
Mandáty celkem	4	2	1	1	1	1	1	1	1

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 32: Rozdělení mandátů podle Sainte-Laguého dělitele (Plzeňský kraj)

Strany M:11	ANO	ODS	SPDV	Piráti	KSČM	ČSSD	STAN	TOP 09	KDU-ČSL
Počet hlasů v kraji	84 114	32 833	28 686	27 201	23 502	21 643	13 180	13 095	9 499
Počet hlasů v kraji v %	30,980%	12,093%	10,565%	10,018%	8,656%	7,971%	4,854%	4,823%	3,499%
1	84 114	32 833	28 686	27 201	23 502	21 643	13 180	13 095	9 499
3	28 038	10 944	9 562	9 067	7 834	7 214	4 393	4 365	3 166
5	16 823	6 567	5 737	5 440	4 700	4 329	2 636	2 619	1 900
7	12 016	4 690	4 098	3 886	3 357	3 092	1 883	1 871	1 357
9	9 346	3 648	3 187	3 022	2 611	2 405	1 464	1 455	1 055
Mandáty celkem	4	1	1	1	1	1	1	1	0

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 33: Rozdělení mandátů podle Sainte-Laguého dělitele (Karlovarský kraj)

Strany: M-5	ANO	SPD	Piráti	ODS	KSČM	ČSSD	STAN	TOP 09	KDU-ČSL
Počet hlasů v kraji	43 268	15 233	12 564	10 796	9 960	8 530	6 453	4 495	2 885
Počet hlasů v kraji v %	35,42%	12,47%	10,29%	8,84%	8,15%	6,98%	5,28%	3,68%	2,36%
1	43268	15233	12564	10796	9960	8530	6453	4495	2885
3	14423	5078	4188	3599	3320	2843	2151	1498	962
5	8654	3047	2513	2159	1992	1706	1291	899	577
7	6181	2176	1795	1542	1423	1219	922	642	412
9	4808	1693	1396	1200	1107	948	717	499	321
11	3933	1385	1142	981	905	775	587	409	262
Mandáty celkem	2	1	1	1	0	0	0	0	0

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 34: Rozdělení mandátů podle Sainte-Laguého dělitele (Ústecký kraj)

Strany M:13	ANO	SPDV	KSČM	ODS	Piráti	ČSSD	TOP 09	STAN	KDU-ČSL
Počet hlasů v kraji	127 574	42 777	33 628	32 197	28 004	22 464	12 336	12 299	6 127
Počet hlasů v kraji v %	37,556%	12,593%	9,900%	9,478%	8,244%	6,613%	3,632%	3,621%	1,804%
1	127 574	42 777	33 628	32 197	28 004	22 464	12 336	12 299	6 127
3	42 525	14 259	11 209	10 732	9 335	7 488	4 112	4 100	2 042
5	25 515	8 555	6 726	6 439	5 601	4 493	2 467	2 460	1 225
7	18 225	6 111	4 804	4 600	4 001	3 209	1 762	1 757	875
9	14 175	4 753	3 736	3 577	3 112	2 496	1 371	1 367	681
11	11 598	3 889	3 057	2 927	2 546	2 042	1 121	1 118	557
Mandáty celkem	5	2	1	1	1	1	0	0	0

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 35: Rozdělení mandátů podle Sainte-Laguého dělitele (Liberecký kraj)

Strany M:8	ANO	STAN	Piráti	SPDV	ODS	KSČM	ČSSD	TOP 09	KDU-ČSL
Počet hlasů v kraji	62 302	26 780	23 859	22 878	21 468	13 981	11 811	8 825	4 297
Počet hlasů v kraji v %	29,836%	12,825%	11,426%	10,956%	10,281%	6,695%	5,656%	4,226%	2,058%
1	62 302	26 780	23 859	22 878	21 468	13 981	11 811	8 825	4 297
3	20 767	8 927	7 953	7 626	7 156	4 660	3 937	2 942	1 432
5	12 460	5 356	4 772	4 576	4 294	2 796	2 362	1 765	859
Mandáty celkem	3	1	1	1	1	1	0	0	0

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 36: Rozdělení mandátů podle Sainte-Laguého dělitele (Královohradecký kraj)

Strany M:11	ANO	ODS	Piráti	SPDV	KSČM	ČSSD	KDU-ČSL	TOP 09	STAN
Počet hlasů v kraji	88 551	32 242	29 932	28 038	19 792	18 128	16 294	14 308	14 184
Počet hlasů v kraji v %	31,771%	11,568%	10,739%	10,060%	7,101%	6,504%	5,846%	5,133%	5,089%
1	88 551	32 242	29 932	28 038	19 792	18 128	16 294	14 308	14 184
3	29 517	10 747	9 977	9 346	6 597	6 043	5 431	4 769	4 728
5	17 710	6 448	5 986	5 608	3 958	3 626	3 259	2 862	2 837
7	12 650	4 606	4 276	4 005	2 827	2 590	2 328	2 044	2 026
9	9 839	3 582	3 326	3 115	2 199	2 014	1 810	1 590	1 576
Mandáty celkem	3	1	1	1	1	1	1	1	1

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 37: Rozdělení mandátů podle Sainte-Laguého dělitele (Pardubický kraj)

Strany M:10	ANO	ODS	Piráti	SPDV	KSČM	ČSSD	KDU-ČSL	STAN	TOP 09
Počet hlasů v kraji	79 551	28 313	27 146	26 202	20 002	19 294	17 599	12 855	10 864
Počet hlasů v kraji v %	30,814%	10,967%	10,515%	10,149%	7,748%	7,473%	6,817%	4,979%	4,208%
1	79 551	28 313	27 146	26 202	20 002	19 294	17 599	12 855	10 864
3	26 517	9 438	9 049	8 734	6 667	6 431	5 866	4 285	3 621
5	15 910	5 663	5 429	5 240	4 000	3 859	3 520	2 571	2 173
7	11 364	4 045	3 878	3 743	2 857	2 756	2 514	1 836	1 552
Mandáty celkem	3	1	1	1	1	1	1	1	0

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 38: Rozdělení mandátů podle Sainte-Laguého dělitele (Kraj Vysočina)

Strany M:10	ANO	Piráti	ODS	SPDV	KSČM	ČSSD	KDU-ČSL	STAN	TOP 09
Počet hlasů v kraji	75 247	26 086	25 989	25 237	24 829	24 631	24 295	11 251	10 163
Počet hlasů v kraji v %	28,637%	9,928%	9,891%	9,604%	9,449%	9,374%	9,246%	4,282%	3,868%
1	75 247	26 086	25 989	25 237	24 829	24 631	24 295	11 251	10 163
3	25 082	8 695	8 663	8 412	8 276	8 210	8 098	3 750	3 388
5	15 049	5 217	5 198	5 047	4 966	4 926	4 859	2 250	2 033
7	10 750	3 727	3 713	3 605	3 547	3 519	3 471	1 607	1 452
Mandáty celkem	3	1	1	1	1	1	1	1	0

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 39: Rozdělení mandátů podle Sainte-Laguého dělitele (Jihomoravský kraj)

Strany M:23	ANO	ODS	SPDV	Piráti	KDU-ČSL	ČSSD	KSČM	TOP 09	STAN
Počet hlasů v kraji	159 909	69 319	67 973	53 207	52 346	49 248	46 966	26 356	21 222
Počet hlasů v kraji v %	27,408%	11,881%	11,650%	9,120%	8,972%	8,441%	8,050%	4,517%	3,637%
1	159 909	69 319	67 973	53 207	52 346	49 248	46 966	26 356	21 222
3	53 303	23 106	22 658	17 736	17 449	16 416	15 655	8 785	7 074
5	31 982	13 864	13 595	10 641	10 469	9 850	9 393	5 271	4 244
7	22 844	9 903	9 710	7 601	7 478	7 035	6 709	3 765	3 032
9	17 768	7 702	7 553	5 912	5 816	5 472	5 218	2 928	2 358
11	14 537	6 302	6 179	4 837	4 759	4 477	4 270	2 396	1 929
13	12 301	5 332	5 229	4 093	4 027	3 788	3 613	2 027	1 632
Mandáty celkem	7	3	3	2	2	2	2	1	1

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 40: Rozdělení mandátů podle Sainte-Laguého dělitele (Olomoucký kraj)

Strany M:12	ANO	SPDV	ODS	KSČM	Piráti	KDU-ČSL	ČSSD	STAN	TOP 09
Počet hlasů v kraji	95 950	41 397	27 266	26 853	25 955	25 257	22 760	13 580	9 903
Počet hlasů v kraji v %	31,393%	13,544%	8,921%	8,786%	8,492%	8,264%	7,447%	4,443%	3,240%
1	95 950	41 397	27 266	26 853	25 955	25 257	22 760	13 580	9 903
3	31 983	13 799	9 089	8 951	8 652	8 419	7 587	4 527	3 301
5	19 190	8 279	5 453	5 371	5 191	5 051	4 552	2 716	1 981
7	13 707	5 914	3 895	3 836	3 708	3 608	3 251	1 940	1 415
9	10 661	4 600	3 030	2 984	2 884	2 806	2 529	1 509	1 100
Mandáty celkem	4	2	1	1	1	1	1	1	0

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 41: Rozdělení mandátů podle Sainte-Laguého dělitele (Zlínský kraj)

Strany M:12	ANO	SPDV	KDU-ČSL	ODS	Piráti	KSČM	ČSSD	STAN	TOP 09
Počet hlasů v kraji	84 750	38 020	33 631	28 752	24 859	20 669	20 454	17 168	8 443
Počet hlasů v kraji v %	28,760%	12,902%	11,413%	9,757%	8,436%	7,014%	6,941%	5,826%	2,865%
1	84 750	38 020	33 631	28 752	24 859	20 669	20 454	17 168	8 443
3	28 250	12 673	11 210	9 584	8 286	6 890	6 818	5 723	2 814
5	16 950	7 604	6 726	5 750	4 972	4 134	4 091	3 434	1 689
7	12 107	5 431	4 804	4 107	3 551	2 953	2 922	2 453	1 206
Mandáty celkem	4	2	1	1	1	1	1	1	0

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 42: Rozdělení mandátů podle Sainte-Laguého dělitele (Moravskoslezský kraj)

Strany M:22	ANO	SPDV	ČSSD	KSČM	Piráti	ODS	KDU-ČSL	STAN	TOP 09
Počet hlasů v kraji	194 069	76 027	48 417	47 651	47 332	40 944	35 362	14 462	14 142
Počet hlasů v kraji v %	35,428%	13,879%	8,839%	8,699%	8,641%	7,474%	6,455%	2,640%	2,582%
1	194 069	76 027	48 417	47 651	47 332	40 944	35 362	14 462	14 142
3	64 690	25 342	16 139	15 884	15 777	13 648	11 787	4 821	4 714
5	38 814	15 205	9 683	9 530	9 466	8 189	7 072	2 892	2 828
7	27 724	10 861	6 917	6 807	6 762	5 849	5 052	2 066	2 020
9	21 563	8 447	5 380	5 295	5 259	4 549	3 929	1 607	1 571
11	17 643	6 912	4 402	4 332	4 303	3 722	3 215	1 315	1 286
13	14 928	5 848	3 724	3 665	3 641	3 150	2 720	1 112	1 088
15	12 938	5 068	3 228	3 177	3 155	2 730	2 357	964	943
Mandáty celkem	8	3	2	2	2	2	1	1	1

Zdroj: vlastní zpracování